

Exodus

Exodus 1

1. Dit nu zijn de namen der zonen van Israel, die in Egypte gekomen zijn, met Jakob; zij kwamen er in, *Hebreeuws, man en zijn huis kwamen er in.* elk met zijn huis. Dat is, huisgezin.
2. Ruben, Simeon, Levi, en Juda;
3. Issaschar, Zebulon, en Benjamin; *Benjamin* was de jongste van al de zonen van Jakob; evenwel wordt hij hier gesteld voor de zonen der bijwijken.
4. Dan en Nafthali, Gad en Aser.
5. Al de zielen nu, *Hebreeuws, alle ziel;* dat is, alle personen; zie Gen. 12:5. die uit Jakobs heup voortgekomen zijn, Zie Gen. 46:26. waren zeventig zielen; Zie Gen. 46:27. doch Jozef was in Egypte. Jozef en zijn twee zonen waren wel uit Jakob voortgekomen, maar zij waren in Egypte eer Jakob daar kwam.
6. Toen nu Jozef gestorven was, en al zijn broeders, en al dat geslacht, *Dat is, al de mensen van die eeuw, of dien tijd, waarin Jozef en zijn broeders nog leefden; en aldus wordt het Hebreeuwse woord voor den tijd van eens mensen leven genomen.* Zie Gen. 15:16.
7. Zo werden de kinderen Israels vruchtbaar en wiesen overvloedig, en zij vermeerderden, en werden gans zeer machtig, *Hebreeuws, in zeer zeer machtig.* zodat het land met hen vervuld werd.
8. Daarna stond een nieuwe koning op over Egypte, die Jozef niet gekend had;
9. Die zeide tot zijn volk: Ziet, het volk der kinderen Israels is veel, ja, machtiger dan wij.
10. Komt aan, laat ons wijselijk tegen hetzelfde handelen, *Anders, laat ons het verkloeken.* opdat het niet vermenigvuldige, en het geschiede, als er enige krijg voorvalt, dat het zich ook niet vervoege tot onze vijanden, *Hebreeuws, haters.* en tegen ons strijde, en uit het land optrekke.
11. En zij zetten oversten der schattingen over hetzelfde, *Dat is, die van ieder het gestelde werk afeisten.* om het te verdrukken met hun lasten; *Te weten, die zij hun oplegden.* want men bouwde voor Farao *Anders, het bouwde;* te weten, het volk Israëls. schatsteden, *Anders, ammunitiesteden.* Pitom en Raamses. Dit moet onderscheiden zijn van het land *Rameses,* Gen. 47:11.
12. Maar hoe meer zij het verdrukten, *Hebreeuws, gelijk zij het verdrukten, alzo vermeerderde het, en alzo wies het.* *Hebreeuws, brak uit;* zie Gen. 28:14. hoe meer het vermeerderde, en hoe meer het wies; zodat zij verdrietig waren vanwege de kinderen Israels.
13. En de Egyptenaars deden de kinderen Israels dienen met hardigheid.
14. Zodat zij hun het leven bitter maakten met harden dienst, in leem en in tichelstenen, en met allen dienst op het veld, met al hun dienst, dien zij hen deden dienen met hardigheid. *Anders, dien zij onder hen dienden.*
15. Daarenboven sprak de koning van Egypte tot de vroedvrouwen der Hebreïnnen, *Anders, tot de Hebreeuwse vroedvrouwen.* welke ener naam Sifra, en de naam der andere Pua was; Deze twee zijn de voornaamsten geweest, maar zonder twijfel zullen er onder een groot getal Hebreeuwse vrouwen veel meer geweest zijn.
16. En zeide: Wanneer gij de Hebreïnnen in het baren helpt, en

ziet haar op de stoelen; is het een zoon, zo doodt hem; Zie de oorzaak Exod. 1:9,10. maar is het een dochter, zo laat haar leven!

17. Doch de vroedvrouwen vreesden God, en deden niet, gelijk als de koning van Egypte tot haar gesproken had, maar zij behielden de knechtjes in het leven.

18. Toen riep de koning van Egypte de vroedvrouwen, en zeide tot haar: Waarom hebt gij deze zaak gedaan, dat gij de knechtjes in het leven behouden hebt?

19. En de vroedvrouwen zeiden tot Farao: Omdat de Hebreïnnen niet zijn gelijk de Egyptische vrouwen; want zij zijn sterk; Hebreeuws, *levend*. eer de vroedvrouw tot haar komt, zo hebben zij gebaar.

20. Daarom deed God aan de vroedvrouwen goed; Niet om enige leugen, maar omdat zij God vreesden en de kinderkens lieten leven; zie Exod. 1:21. en dat volk vermeerderde, en het werd zeer machtig.

21. En het geschiedde, dewijl de vroedvrouwen God vreesden, zo bouwde Hij haar huizen. Hebreeuws, *maakte*; dat is, God zegende haar alzo, dat er geslachten en nakomelingen uit haar gesproten zijn. Dit kan men verstaan van de Israëlieten, òf van de vroedvrouwen, òf van beiden tezamen.

22. Toen gebod Farao aan al zijn volk, zeggende: Alle zonen, Hebreeuws, *allen zoon die geboren wordt*. die geboren worden, Te weten, van de Hebreeuwse vrouwen. zult gij in de rivier werpen, maar al de dochteren in het leven behouden. Hebreeuws, *alle dochter*.

6:17,19; Num. 26:59. van het huis van Levi ging, Dat is, van het huisgezin en geslacht van Levi. en nam Te weten, ter vrouw. een dochter van Levi. Aan Levi zelve geboren, genaamd *Jochebed*, Num. 26:59; Kehats zuster, de tante van Amram, haar man; dat is, de zuster van zijn vader, Exod. 6:19. Dusdanige huwelijken zijn naderhand verboden; Lev. 18:12.

2. En de vrouw werd zwanger, en baarde een zoon. Toen zij hem zag, dat hij schoon was, Hebreeuws, *goed*; zie Gen. 6:2. zo verborg zij hem drie maanden.

3. Doch als zij hem niet langer verbergen kon, Want de Israëlieten woonden vermengd onder en met de Egyptenaars, Exod. 3:22. En het bevel van den koning was hard en gevaarlijk het te overtreden, Exod. 1:22; Hebr. 11:23. zo nam zij voor hem een kistje Anders, een lade. van biezen, Hiervan maakten de Egyptenaars lichte schuiltjes; Jes. 18:2. en belijmde het met lijm en met pek; en zij legde het knechtje daarin, en legde het in de biezen, Hiervan maakten de Egyptenaars lichte schuiltjes; Jes. 18:2. aan den oever der rivier. Hebreeuws, *lip*. Dit deed de moeder, opdat het kind des te lichter zou gehoord, gezien en gevonden kunnen worden.

4. En zijn zuster stelde zich van verre, Genaamd *Mirjam*; Exod. 15:20; Num. 26:59. om te weten, wat hem gedaan zou worden.

5. En de dochter van Farao ging af, om zich te wassen in de rivier; en haar jonkvrouwen wandelden aan den kant der rivier; Hebreeuws, *aan de hand*. toen zij het kistje in het midden van de biezen zag, zo zond zij haar dienstmaagd heen, en liet het halen. Hebreeuws, *nam het*.

6. Toen zij het open deed, zo zag zij dat knechtje; Hebreeuws, *en zij zag hem, het knechtje*. en ziet, het jongskens weende; en zij werd met

Exodus 2

1. En een man Wiens naam was *Amram*, de zoon van Kehath, den zoon van Levi; Exod.

- barmhartigheid bewogen over hetzelfde, en zij zeide: Dit is een van de knechtjes der Hebreënen!
7. Toen zeide zijn zuster tot Farao's dochter: Zal ik heengaan, en u een voedstervrouw uit de Hebreënen roepen, *Hebreeuws, zogende vrouw.* die dat knechtje voor u zoge?
8. En de dochter van Farao zeide tot haar: Ga heen. En de jonge maagd ging, en riep des knechtjes moeder.
9. Toen zeide Farao's dochter tot haar: Neem dit knechtje heen, en zoog het mij; ik zal *u* uw loon geven. En de vrouw nam het knechtje en zoogde het.
10. En toen het knechtje groot geworden was, zo bracht zij het tot Farao's dochter, en het werd haar ten zoon; *Dat is, zij nam hem aan voor haar zoon: zij liet hem onderwijzen in alle wijsheid der Egyptenaars; Hand. 7:21.* en zij noemde zijn naam Mozes, *Dat is, uitgetrokken; te weten, uit het water.* en zeide: Want ik heb hem uit het water getogen.
11. En het geschiedde in die dagen, toen Mozes groot geworden was, *Mozes was in dien tijd veertig jaren oud, machtig in woorden en daden; Hand. 7:23.* dat hij uitging tot zijn broederen, en bezag hun lasten; en hij zag, dat een Egyptisch man een Hebreëwsen man uit zijn broederen sloeg. *Dat is, verwanten of landslieden.*
12. En hij zag herwaarts en gindswaarts; en toen hij zag, dat er niemand was, zo versloeg hij den Egyptenaar, *Dit heeft Mozes gedaan om zijn broeders te doen verstaan, dat God hen door zijn hand verlossen zou, maar zij verstonden het niet; Hand. 7:25.* en verborg hem in het zand.
13. Des anderen daags ging hij wederom uit, en ziet, twee Hebreëwsen mannen twistten; en hij zeide tot den ongerechte: *Dat is, tot dien die ongelijk had.* Waarom slaat gij uw naaste?
14. Hij dan zeide: Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gezet? *Hebreeuws, een man een vorst; dat is, een vorstelijk man.* Zegt gij *dit*, om mij te doden, gelijk gij den Egyptenaar gedood hebt? Toen vreesde Mozes, en zeide: Voorwaar, deze zaak is bekend geworden! *Of, daad, of, handel.*
15. Als nu Farao deze zaak hoorde, *Dat is, den doodslag, door Mozes begaan, vernomen heeft.* zo zocht hij Mozes te doden; doch Mozes vlood voor Farao's aangezicht, en woonde in het land Midian, *Hand. 7:29. Madjan; zie Gen. 25:2.* en hij zat bij een waterput.
16. En de priester in Midian *Anders de prins, of, overste; zie van het Hebreeuwse woord Cohen Gen. 41:45.* Zijn naam was *Jethro, Exod. 3:1, en Hobab, Num. 10:29.* had zeven dochters, die kwamen om te putten, en vulden de drinkbakken, om de kudde haars vaders te drenken.
17. Toen kwamen de herders, en zij dreven haar van daar; doch Mozes stond op, en verlostte ze, en drenkte haar kudden.
18. En toen zij tot haar vader Rehuel kwamen, *Dat is, grootvader; also wordt het woord genomen 2 Kon. 14:3, en 2 Kon. 16:2, en 2 Kon. 18:3.* Deze was een Midianiet, *Hobabs of Jethros vader, Num. 10:29.* zo sprak hij: Waarom zijt gij heden zo haast wedergekomen? *Hebreeuws, waarom hebt gij heden gehaast te komen?*
19. Toen zeiden zij: Een Egyptisch man heeft ons verlost uit de hand der herderen; en hij heeft ook overvloedig voor ons geput, *Hebreeuws, puttende geput.* en de kudde gedrenkt.
20. En hij zeide tot zijn dochters: *Dat is, nichten, gelijk te zien is Num. 10:29; zie de*

aantekeningen op 1 Kron. 1:50. Waar is hij toch, waarom liet gij den man nu gaan? Te weten, nu het zo laat op den dag is. roept hem, dat hij brood etc. Dat is, dat hij maaltijd houde; zie Gen. 31:54.

21. En Mozes bewilligde bij den man te wonen; en hij gaf Mozes zijn dochter Zippora; Zijn nicht, te weten, de dochter van zijn zoon Jethro, Exod. 3:1.
22. Die baarde een zoon; en hij noemde zijn naam Gersom; want hij zeide: Ik ben een vreemdeling geworden in een vreemd land.
23. En het geschiedde na vele dezer dagen, Te weten, omtrent veertig jaren, Exod. 7:7; Hand. 7:30. Mozes heeft aan het hof van Farao veertig jaren geleefd; hij is veertig jaren een vreemdeling en herder geweest in Midian, en veertig jaren is hij in de woestijn geweest. als de koning van Egypte gestorven was, En allen die naar het leven van Mozes stonden, Exod. 4:19, waardoor Mozes vrijheid had in Egypte terug te keren. dat de kinderen Israels zuchtten en schreeuwden over den dienst; en hun gekrijt over hun dienst kwam op tot God.
24. En God hoorde hun gekerm, en God gedacht Zie Gen. 8:1. aan Zijn verbond met Abraham, met Izak, en met Jakob. Te weten, gemaakt of opgericht.
25. En God zag de kinderen Israels aan, en God kende *hen*. Dat is, nam zich harer aan.

Exodus 3

1. En Mozes hoedde de kudde van Jethro, In het voorgaande hoofdstuk is gezegd dat Rehuel priester of overste in Midian was; hier wordt hetzelfde gezegd van zijn zoon Jethro, die na zijn overlijden in zijn plaats gekomen is. zijn schoonvader, de priester in Midian; en hij leidde de kudde achter de woestijn, en hij kwam aan den berg Gods, Aldus genoemd om deze verschijning van God, en

omdat God de Heere Mozes zijn wetten op dien berg gegeven heeft; Exod. 18:5, en Exod. 19:3, en 1 Kon. 19:8. aan Horeb. Deze berg wordt anders genoemd de berg *Sinai*; Exod. 19:1; Hand. 7:30.

2. En de Engel des HEEREN verscheen hem Deze engel was God de Heere gelijk blijkt Exod. 3:4,6; Deut. 33:16; vergelijk Gen. 16:7. in een vuurvlam uit het midden van een braambos; en hij zag, en ziet, het braambos brandde in het vuur, en het braambos werd niet verteerd.
3. En Mozes zeide: Ik zal mij nu daarheen wenden, Hebreeuws, *afwijken*. en bezien dat grote gezicht, Of, *de grote verschijning*; die niet is geschied in het verstand des geestes, maar in de aanschouwing der lichamelijke ogen. waarom het braambos niet verbrandt.
4. Toen de HEERE zag, dat hij zich daarheen wendde, om te bezien, zo riep God tot hem uit het midden van het braambos, en zeide: Mozes, Mozes! En hij zeide: Zie, *hier* ben ik!
5. En Hij zeide: Nader hier niet toe; trek uw schoenen uit van uw voeten; Dit diende om Mozes tot een heilige deemoedigheid te wekken, gelijk ook Jozua; Joz. 5:15. want de plaats, waarop gij staat, is heilig land. Hebreeuws, *is aarde der heiligheid*; te weten geheiligd door de tegenwoordigheid en de verschijning van God, buiten welke het was gelijk ander land.
6. Hij zeide voorts: Ik ben de God uws vaders, de God van Abraham, de God van Izak en de God van Jakob. En Mozes verborg zijn aangezicht, Zie dergelijke exempelen van vrees: 1 Kon. 19:13; Jes. 6:2,5. Zie ook Job 13:20; Luk. 5:8; spruitende uit de bedenking van de onwaardigheid van zijn persoon en de hoogheid van Gods majesteit. want hij vreesde God aan te zien.
7. En de HEERE zeide: Ik heb zeer wel gezien de verdrukking Mijns volks,

- Hebreeuws, *Ik heb ziende gezien.* hetwelk in Egypte is, en heb hun geschrei gehoord, vanwege hun drijvers; want Ik heb hun smarten bekend.
8. Daarom ben Ik nedergekomen, Zie Gen. 11:7, en Gen. 18:21, en Gen. 35:13. dat Ik het verlosse uit de hand der Egyptenaren, en het opvoere uit dit land, naar een goed en ruim land, Zie Gen. 13:14,15. naar een land, vloeiende van melk en honig, Versta en begrijp hieronder alle lichamelijke zegeningen. Meermalen wordt dit betuigd waar te zijn van het geloofde land, gelijk Exod. 13:5, en Exod. 33:3; Lev. 20:24; Deut. 6:3. tot de plaats der Kanaanieten, en der Hethieten, en der Amorieten, en der Ferezieten, en der Hevieten, en der Jebusieten.
 9. En nu, zie, het geschrei der kinderen Israels is tot Mij gekomen; en ook heb Ik gezien de verdrukking, waarmede de Egyptenaars hen verdrukken.
 10. Zo kom nu, en Ik zal u tot Farao zenden, opdat gij Mijn volk (de kinderen Israels) uit Egypte voert.
 11. Toen zeide Mozes tot God: Wie ben ik, dat ik tot Farao zou gaan; en dat ik de kinderen Israels uit Egypte zou voeren?
 12. Hij dan zeide: Ik zal voorzeker met u zijn, en dit zal u een teken zijn, Te weten, deze mijn verschijning of wat hier straks in Exod. 3:12 volgt. dat Ik u gezonden heb: wanneer gij dit volk uit Egypte geleid hebt, zult gijlieden God dienen op dezen berg. Dat is, offerande doen, gelijk blijkt Exod. 4:18; zie de vervulling Exod. 19.
 13. Toen zeide Mozes tot God: Zie, wanneer ik kom tot de kinderen Israels, en zeg tot hen: De God uwer vaders heeft mij tot ulieden gezonden; en zij mij zeggen: Hoe is Zijn naam? wat zal ik tot hen zeggen?
 14. En God zeide tot Mozes: Ik ZAL ZIJN,, Die Ik ZIJN ZAL! Ook zeide Hij: Alzo zult gij tot de kinderen Israels zeggen: Ik ZAL ZIJN heeft mij tot ulieden gezonden!
 15. Toen zeide God verder tot Mozes: Aldus zult gij tot de kinderen Israels zeggen: De HEERE, de God uwer vaders, Zie Gen. 2:4. de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob, heeft mij tot ulieden gezonden; dat is Mijn Naam eeuwiglijk, en dat is Mijn gedachtenis Alsof God zeide: Bij dezen naam zal men mijner altijd gedachtig zijn. Zie Ps. 102:13, en Ps. 135:13; Hos. 12:6. Anders, *dit is mijn gedenkteken ten allen tijde.* van geslacht tot geslacht. Hebreeuws, *tot geslacht des geslachts.*
 16. Ga heen, en verzamel de oudsten van Israel, en zeg tot hen: De HEERE, de God uwer vaders, is mij verschenen, de God van Abraham, Izak en Jakob, zeggende: Ik heb ulieden getrouwelijk bezocht, Hebreeuws, *bezoekende heb Ik u bezocht.* Zie Gen. 21:1. en hetgeen ulieden in Egypte is aangedaan;
 17. Daarom heb Ik gezegd: Ik zal ulieden uit de verdrukking van Egypte opvoeren, tot het land der Kanaanieten, en der Hethieten, en der Amorieten, en der Ferezieten, en der Hevieten, en der Jebusieten; tot het land, vloeiende van melk en honig.
 18. En zij zullen uw stem horen; en gij zult gaan, gij en de oudsten van Israel, tot den koning van Egypte, en gijlieden zult tot hem zeggen: De HEERE, de God der Hebreëen, is ons ontmoet; Dat is, ons buiten onze verwachting verschenen, en heeft ons aangesproken, bevelende hetgeen wij nu verzoeken. zo laat ons nu toch gaan den weg van drie dagen in de

woestijn, Te weten, tot d en berg Horeb, Exod. 3:12, die, wanneer men den weg onverhinderd gaan mag, zo is het maar drie dagreizen naar Egypte. opdat wij den HEERE, onzen God, offeren!

19. Doch Ik weet, dat de koning van Egypte ulieden niet zal laten gaan, ook niet door een sterke hand. Dat is, door enige grote plagen. Zie Exod. 14:31.

20. Want Ik zal Mijn hand Dat is, mijn sterke plagen. uitstrekken, Hebreeuws, *zenden, uitzenden.* en Egypte slaan met al Mijn wonderen, Hij verstaat de tien plagen, waarmede Hij Egypte wilde slaan. die Ik in het midden van hetzelfde doen zal; daarna zal hij ulieden laten vertrekken. Te weten, na het laatste, welke is de tiende plaag, het doden der eerstgeborenen.

21. En Ik zal dit volk genade geven in de ogen der Egyptenaren; Dat is, gunst, zie Gen. 18:3, alzo dat zij de Israëlieten voor het uittrekken zullen lenen, wat zij van hen begeren zullen. en het zal geschieden, wanneer gijlieden uitgaan zult, zo zult gij niet ledig uitgaan. Volgens de belofte Gods, Gen. 15:14, van wier vervulling zie onder, Exod. 12:35,36.

22. Maar *elke* vrouw zal van haar naburin, en van de waardin haars huizes, eisen zilveren vaten, en gouden vaten, en klederen; die zult gijlieden op uw zonen, en op uw dochteren leggen, en gij zult Egypte beroven. Dit was geen diefstal noch zonde, dewijl het God hun te doen bevolen heeft, wien als een Opperheer alles toekomt; alsook omdat Hij door dit middel den zuren arbeid aan zijn volk wilde vergelden.

Exodus 4

1. Toen antwoordde Mozes, en zeide: Maar zie, zij zullen mij niet geloven, Te weten, de Israëlieten. noch mijn stem horen; want zij zullen zeggen: De HEERE is u niet verschenen!

2. En de HEERE zeide tot hem: Wat is er in uw hand? En hij zeide: Een staf. Exod. 4:20 wordt hij genoemd *de staf Gods*, omdat door de kracht van God grote dingen daarmede zijn uitgericht.

3. En Hij zeide: Werp hem ter aarde. En hij wierp hem ter aarde! Toen werd hij Exod. 7:15 staat: *hij werd veranderd in een slang.* tot een slang; Exod. 7:10 wordt zij een *draak* genoemd. en Mozes vlood van haar. Te weten, van vrees.

4. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Streck uw hand uit, en grijp haar bij haar staart! Toen strekte hij zijn hand uit, en vatte haar, en zij werd tot een staf in zijn hand. Hebreeuws, *Palm.*

5. Opdat zij geloven, dat u verschenen is de HEERE, de God hunner vaders, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob.

6. En de HEERE zeide verder tot hem: Steek nu uw hand in uw boezem. En hij stak zijn hand in zijn boezem; daarna trok hij ze uit, en ziet, zijn hand was melaats, *wit* als sneeuw.

7. En Hij zeide: Steek uw hand wederom in uw boezem. En hij stak zijn hand wederom in zijn boezem; daarna trok hij ze uit zijn boezem, en ziet, zij was weder als zijn *ander* vlees.

8. En het zal geschieden, zo zij u niet geloven, noch naar de stem van het eerste teken horen, Dat is, naar het woord, dat door het eerste teken is bevestigd. Hier wordt het teken een stem toegeëigend *gelijk Gen. 4:10, aan het bloed* omdat God door zulke tekenen tot de mensen spreekt. zo zullen zij de stem van het laatste teken geloven.

9. En het zal geschieden, zo zij ook deze twee tekenen niet geloven, noch naar uw stem horen, zo neem van de wateren der rivier, en giet ze op het droge; zo zullen de wateren,

- die gij uit de rivier zult nemen, diezelve zullen tot bloed worden op het droge.
10. Toen zeide Mozes tot de HEERE: Och Heere! ik ben geen man wel ter tale, *Hebreeuws, ik ben geen man der woorden*; dat is, ik ben niet welsprekend. noch van gisteren, noch van eergisteren, Mozes wanhoopte geheel aan de beterschap van zijn tong, overmits hij zelfs in dien tijd geen beterschap vernam, toen de Heere met hem sprak van deze ambassade. noch van toen af, toen Gij tot Uw knecht gesproken hebt; want ik ben zwaar van mond, en zwaar van tong.
11. En de HEERE zeide tot hem: Wie heeft den mens den mond gemaakt, *Hebreeuws, gesteld, of, gezet*; Ps. 94:9. of wie heeft den stomme, of dove, of ziende, of blinde gemaakt? Ben Ik het niet, de HEERE?
12. En nu ga henen, en Ik zal met uw mond zijn, en zal u leren, wat gij spreken zult. Te weten, door mijn Geest, gelijk *Christus* dit ook zijnen apostelen belooft, Matth. 10:19,20; Mark. 13:11; Luk. 12:12.
13. Doch hij zeide: Och, Heere! zend toch *Hebreeuws, zend toch door de hand Gij zenden zoudt*; dat is, zend er een, wien Gij weet bekwaamer te zijn dan ik ben, tot zulk een boodschap. door de hand *desgenen, dien Gij zoudt zenden*.
14. Toen ontstak de toorn des HEEREN over Mozes, en Hij zeide: is niet Aaron, de Leviet, uw broeder? Ik weet, dat hij zeer wel spreken zal, *Hebreeuws, dat hij sprekende spreken zal*; dat is, wel ter taal is, welk kan en zal spreken. en ook, zie, hij zal uitgaan u tegemoet; *Anders, hij gaat uit*. wanneer hij u ziet, zo zal hij in zijn hart verblijd zijn.
15. Gij dan zult tot hem spreken, en de woorden Die Ik tot u gesproken heb, en nog spreken zal. in zijn mond leggen; Dat is, gij zult hem klaarlijk onderwijzen en ten sterkste gebieden mijn woorden getrouwelijk aan te dienen, waar het behoort. Zie Jes. 51:16, en Jes. 59:21; Jer. 1:9, en Jer. 5:14. en Ik zal met uw mond, en met zijn mond zijn; en Ik zal ulieden leren, wat gij doen zult.
16. En hij zal voor u tot het volk spreken; en het zal geschieden, dat hij u tot een mond zal zijn, Dat is hij zal uw taalman zijn, en het woord voeren. *Anders, in de plaats des monds*. en gij zult hem tot een god zijn. Dat is, gij zult het beleid van alles hebben, en hem in mijn naam opleggen en bevelen wat hij zeggen zal; en hij zal u, gelijk Mij, gehoor geven. Vergelijk onder, Exod. 7:1.
17. Neem dan dezen staf in uw hand, waarmede gij die tekenen doen zult. Waarvan Exod. 7, Exod. 8, Exod. 9, Exod. 10, Exod. 11, zal gesproken worden.
18. Toen ging Mozes heen, en keerde weder tot Jethro, zijn schoonvader, en zeide tot hem: Laat mij toch gaan, dat ik wederkere tot mijn broederen, die in Egypte zijn, en zie, of zij nog leven. Jethro dan zeide tot Mozes: Ga in vrede!
19. Ook zeide de HEERE tot Mozes in Midian: *Of, had gezegd*. Ga heen, keer weder in Egypte, want al de mannen zijn dood, die uw ziel zochten. Dat is, uw leven; zie Gen. 19:17; dat is, wie u zochten te doden; zie dergelijke manier van spreken, 1 Sam. 22:23, en 1 Kon. 19:14; Ps. 54:5; Matth. 2:20.
20. Mozes dan nam zijn vrouw, en zijn zonen, en voerde hen op een ezel, en keerde weder in Egypteland; en Mozes nam den staf Gods in zijn hand. Dien God hem had heten te nemen, Exod. 4:17, en door welk middel God tekenen doen wilde, Exod. 17:9. Deze staf wordt ook *de staf Gods* genaamd, om aan te wijzen dat de kracht om wonderheden te doen niet in den staf, noch in Mozes, maar in God was.
21. En de HEERE zeide tot Mozes: Terwijl gij heentrekt, om weder in Egypte te keren, zie toe, dat gij al de

- wonderen doet voor Farao, die Ik in uw hand gesteld heb; Dat is, die Ik willens ben door uw dienst en mijn macht te doen. doch Ik zal zijn hart verstokken, Anders, *verstijven, verharden*; alsoz namljk, dat Ik hem mijn genade onthouden en hem aan zijn bozen wil en lusten overgeven zal, zodat hij door zijn eigen boosheid, en door des duivels ingeven, en uit zulke wonderheden, oorzaak en aanleiding nemen zal, des te meer mijn geboden tegen te staan. Zie dergelijke manier van spreken onder, Exod. 10:1, en Deut. 2:30; Jes. 63:17. dat hij het volk niet zal laten gaan.
22. Dan zult gij tot Farao zeggen: Alzo zegt de HEERE: Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, is Israel.
23. En Ik heb tot u gezegd: Anders, *Ik zeg u*. Laat Mijn zoon trekken, dat hij Mij diene! maar gij hebt geweigerd hem te laten trekken; zie, Ik zal uw zoon, uw eerstgeborene doden!
24. En het geschiedde op den weg, in de herberg, *Te weten, naar Egypte*. dat de HEERE hem tegenkwam, en zocht hem te doden. Omdat hij de besnijdenis aan zijn zoon verzuimd had. Zie Gen. 17:14.
25. Toen nam Zippora een stenen *mes* en besneed de voorhuid haars zoons, Anders, *een scherpen steen*. en wierp die voor zijn voeten, en zeide: Anders, *deed het te weten, de afgesneden voorhuid zijne te weten, aan Mozes voeten roeren*. Anderen verstaan dat Zippora haar zoon voor de voeten van Mozes geworpen heeft. Voorwaar, gij zijt mij Versta deze woorden aldus, alsof Zippora zeide tot haar man: ik heb uw leven moeten rantsoenen met het bloed mijns zoons, dien ik besneden heb, en alzozijt gij mij als een nieuwe bruidegom geworden. een bloedbruidegom! Hebreeuws, *een bruidegom der bloeden*.
26. En Hij liet van hem af. *Te weten, God, of de engel, die Mozes doden wilde*. Toen zeide zij: Bloedbruidegom! vanwege de besnijdenis. Het schijnt dat

zij niet wel tevreden is geweest om de besnijdenis van haar zonen.

27. De HEERE zeide ook tot Aaron: Ga Mozes tegemoet in de woestijn. En hij ging, en ontmoette hem aan den berg Gods, *Genoemd Horeb*; boven, Exod. 3:1. en hij kuste hem.
28. En Mozes gaf Aaron te kennen al de woorden des HEEREN, Die hem gezonden had, en al de tekenen, die Hij hem bevolen had.
29. Toen ging Mozes en Aaron, en zij verzamelden al de oudsten der kinderen Israels.
30. En Aaron sprak al de woorden, die de HEERE tot Mozes gesproken had; en hij deed de tekenen voor de ogen des volks.
31. En het volk geloofde, en zij hoorden, dat de HEERE de kinderen Israels bezocht, en dat Hij hun verdrukking zag, *Te weten, mededogendheid, gelijk Exod. 3:7*. en zij neigden hun hoofden, en aanbaden.

Exodus 5

1. En daarna gingen Mozes en Aaron heen, en zeiden tot Farao: Alzo zegt de HEERE, de God van Israel: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij een feest houde in de woestijn!
2. Maar Farao zeide: Wie is de HEERE, Wiens stem ik gehoorzamen zou, om Israel te laten trekken? Ik ken den HEERE niet, en ik zal ook Israel niet laten trekken.
3. Zij dan zeiden: De God der Hebreen is ons ontmoet; zo laat ons toch heentrekken, den weg van drie dagen in de woestijn, en den HEERE, onzen God, offeren, dat Hij ons niet overkome met pestilentie, of met het zwaard.
4. Toen zeide de koning van Egypte tot hen: Gij, Mozes en Aaron! waarom

- trekt gij het volk af van hun werken?
Gaat heen tot uw lasten.
5. Verder zeide Farao: Ziet, het volk des lands is alreeds *te veel*; Hij spreekt van de Israëlieten in Egypteland. en zoudt gijlieden hen doen rusten van hun lasten? Met deze woorden geeft Farao te kennen, waarom hij den Israëlieten zulke zware lasten oplegde, te weten, om hen uit te mergelen, en alzo het voorttelen van kinderen te verhinderen.
 6. Daarom beval Farao, ten zelfden dage, aan de aandrijvers onder het volk, Deze waren Egyptenaars, Exod. 5:14, die over de Israëlitische ambtlieden gesteld waren. en deszelfs ambtlieden, zeggende: Deze waren Israëlieten, Exod. 5:14, en zij stonden onder het gebied der Egyptische aandrijvers.
 7. Gij zult voortaan aan deze lieden geen stro meer geven, *Hebreeuws, gij zult niet toedoen te geven.* tot het maken der tichelstenen, *Hebreeuws, tichelstenen te tichelen.* als gisteren en eergisteren; laat hen zelven heengaan, en stro voor zichzelf verzamelen.
 8. En het getal der tichelstenen, *Of, som, maat.* die zij gisteren en eergisteren gemaakt hebben, zult gij hun opleggen; gij zult daarvan niet verminderen; want zij gaan ledig; daarom roepen zij, zeggende: Laat ons gaan, laat ons onzen God offeren!
 9. Men verzware den dienst over deze mannen, dat zij daaraan te doen hebben, en zich niet vergapen aan leugenachtige woorden. *Hebreeuws, woorden der leugens, of der valsheid.* Die goddeloze koning noemt Gods woord *leugenachtige woorden*; of hij wil te kennen geven dat het leugens waren, toen Mozes en Aäron zeiden dat zij van God gezonden waren.
 10. Toen gingen de aandrijvers des volks uit, en deszelfs ambtlieden, en spraken tot het volk, zeggende: Zo zegt Farao: Ik zal ulieden geen stro geven.
 11. Gaat gij *zelve* heen, haalt u stro, waar gij het vindt; doch van uw dienst zal niet verminderd worden. *Hebreeuws, geen woord; dat is, ding.*
 12. Toen verstrooide zich het volk in het ganse land van Egypte, dat het stoppelen verzamelde, voor stro.
 13. En de aandrijvers drongen aan, zeggende: Voleindigt uw werken, *elk* dagwerk op zijn dag, gelijk toen er stro was.
 14. En de ambtlieden der kinderen Israels, die Farao's aandrijvers over hen gesteld hadden, werden geslagen, *en* men zeide: *Hebreeuws, zeggende.* Waarom hebt gijlieden uw gezette werk niet voleindigd, in het maken der tichelstenen, gelijk te voren, *Hebreeuws, als gisteren, eergisteren.* alzo ook gisteren en heden?
 15. Derhalve gingen de ambtlieden der kinderen Israels, en schreeuwden tot Farao, zeggende: Waarom doet gij uw knechten alzo?
 16. Aan uw knechten wordt geen stro gegeven, en zij zeggen tot ons: Te weten, de drijvers; anders, *de tichelstenen, zeggen zij tot ons, zult gijlieden maken.* Maakt de tichelstenen; en ziet, uw knechten worden geslagen, doch de schuld is uws volks! Te weten, der Egyptenaars, die ons geen stro leveren, en nochtans het gewone dagwerk ons afeisen. *Anders, en uw volk, te weten, de Israëlieten moeten de schuld hebben.*
 17. Hij dan zeide: Gijlieden gaat ledig, ledig gaat gij; daarom zegt gij: Laat ons gaan, laat ons den HEERE offeren!
 18. Zo gaat nu heen, arbeidt; doch stro zal u niet gegeven worden; evenwel zult gij het getal der tichelstenen leveren.

19. Toen zagen de ambtlieden der kinderen Israels, dat het kwalijk met hen stond, *Hebreeuws, dat zij in het kwade waren.* dewijl men zeide: Gij zult niet minderen van uw tichelstenen, *van het dagwerk op zijn dag.* *Hebreeuws, ding; gelijk boven, Exod. 5:13; anders, levert het dagwerk op zijn dag.*
20. En zij ontmoetten Mozes en Aaron, die tegen hen over stonden, toen zij van Farao uitgingen.
21. En zeiden tot hen: De HEERE zie op u *Dat is, de Heere wil een inzien daarin hebben, en kennis nemen van hetgeen gijlieden ons gedaan hebt. Zie Gen. 31:42., en richte het, Zie Gen. 15:14, en Gen. 16:5.* dewijl dat gij onzen reuk hebt stinkende gemaakt voor Farao, en voor zijn knechten, *Hebreeuws, voor de ogen van Farao, en voor de ogen zijner knechten.* gevende een zwaard in hun handen, *Dat is, dewijl gij ons in den haat gebracht hebt bij Farao. Zie Gen. 34:30.* om ons te doden.
22. Toen keerde Mozes weder tot den HEERE, *Dat is, hij begaf zich naar een bijzondere plaats, waar hij den Heere zijn en des volks nood en benauwdheid, door het gebed, met hartelijke zuchten mocht klagen en voordragen.* en zeide: Heere! waarom hebt Gij dit volk kwaad gedaan, waarom hebt Gij mij nu gezonden?
23. Want van toen af, dat ik tot Farao ben ingegaan, om in Uw Naam te spreken, heeft hij dit volk kwaad gedaan; en Gij hebt Uw volk geenszins verlost. *Hebreeuws, verlossende niet verlost.*
24. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Nu zult gij zien, wat Ik aan Farao doen zal; want door een machtige hand zal hij hen laten trekken, *Dat is, door mijn kracht en dwang. Zie de vervulling Exod. 12, Exod. 13.* ja, door een

machtige hand zal hij hen uit zijn land drijven.

Exodus 6

1. Verder sprak God tot Mozes, en zeide tot hem: Ik ben de HEERE, *Zie Gen. 2:4.*
2. En Ik ben aan Abraham, Izak, en Jakob verschenen, als God *Hebreeuws, in God den almachtige; anders, met den naam God almachig.* de Almachtige; *Dat is, die machtig is om goed te doen, en zijn beloften uit te voeren; Gen. 17:1.* doch met Mijn Naam HEERE ben Ik hun niet bekend geweest. God de Heere wil hier zeggen dat deze zijn naam *Jehovah*, en hetgeen die naam betekent, tot nog toe hun zo wel niet bekend was, als het hun voortaan zou bekend gemaakt worden, door de dadelijke vervulling zijner beloften, bijzonderlijk van de mirakuleuze verlossing uit Egypte en invoering in het land van belofte. Overigens heeft God zich reeds lang vóór dezen JEHOVA genoemd, en bij dezen naam zijn beloften verzekerd, gelijk te zien is *Gen. 2:4,7,8,9, en Gen. 15:7, en Gen. 26:24, en Gen. 28:12, enz.*
3. En ook heb Ik Mijn verbond met hen opgericht, dat Ik hun geven zou het land Kanaan, het land hunner vreemdelingschappen, waarin zij vreemdelingen geweest zijn.
4. En ook heb Ik gehoord het gekerm der kinderen Israels, die de Egyptenaars in dienstbaarheid houden, *Of, doen dienen, dienstbaar maken.* en Ik heb aan Mijn verbond gedacht.
5. Derhalve zeg tot de kinderen Israels: Ik ben de HEERE! en Ik zal ulieden uitleiden van onder de lasten der Egyptenaren, en Ik zal u redden uit hun dienstbaarheid, en zal u verlossen door een uitgestreken arm, *Dat is, door mijn grote en bijzondere kracht: menselijker wijze van God gesproken.* en door grote gerichten; *Dat is, doende*

grote en schrikkelijke straffen tot bewijs mijner gerechtigheid over de Egyptenaars.

6. En Ik zal ulieden tot Mijn volk aannemen, Dat is, dat Mij kennen en dienen, en van Mij lichamelijke en geestelijke weldaden genieten zal ter eeuwige zaligheid. en Ik zal ulieden tot een God zijn; en gijlieden zult bekennen, Anders, bevinden, of, weten, ervaren. dat Ik de HEERE uw God ben, Die u uitleide van onder de lasten der Egyptenaren.
7. En Ik zal ulieden brengen in dat land, waarover Ik Mijn hand opgeheven heb, Dat is, gezworen heb. Zie Gen. 14:22, en Jes. 62:8. dat Ik het aan Abraham, Izaak, en Jakob geven zou; en Ik zal het ulieden geven tot een erfdeel, Ik, de HEERE! Anders, ik ben de Heere; alsof God zeide: Ik kan en zal ulieden geven wat Ik beloof. Zie boven, Exod. 6:1.
8. En Mozes sprak alzo tot de kinderen Israels; doch zij hoorden naar Mozes niet, vanwege de benauwdheid des geestes, De Israëlieten waren zo overbluft en tenondergebracht, dat zij liever wilden blijven onder de slavernij der Egyptenaars, dan dat Mozes zou voortvaren tot hun verlossing, vrezende nog kwalijker te zullen getraakteerd worden. Zie Exod. 14:12, en Job 21:4. en vanwege de harde dienstbaarheid.
9. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:
10. Ga heen, spreek tot Farao, den koning van Egypte, dat hij de kinderen Israels uit zijn land trekken late.
11. Doch Mozes sprak voor den HEERE, zeggende: Zie, de kinderen Israels hebben naar mij niet gehoord; hoe zou mij dan Farao horen? daartoe ben ik onbesneden van lippen. Dat is, ik ben niet welsprekend. Hieruit wil Mozes besluiten dat God hem niet tot Farao behoorde te zenden, maar een die beter ter taal was; zie boven, Exod. 4:10.

Ditzelfde klaagde ook Jesaja, Jes. 6:5, en Jeremia, Jer. 1:6.

12. Evenwel sprak de HEERE tot Mozes en tot Aaron, en gaf hun bevel aan de kinderen Israels, en aan Farao, den koning van Egypte, om de kinderen Israels uit Egypteland te leiden.
13. Dit zijn de hoofden van *ieder* huis hunner vaders: Dat is, de voornaamsten. de zonen van Ruben, de eerstgeborene van Israel, zijn Hanoch en Pallu, Hezron en Charmi; dit zijn de huisgezinnen van Ruben. Of, geslachten.
14. En de zonen van Simeon: Jemuel, en Jamin, en Ohad, en Jachin, en Zohar, en Saul, de zoon ener Kanaanietische; dit zijn de huisgezinnen van Simeon.
15. Dit nu zijn de namen der zonen van Levi, naar hun geboorten: Gerson, en Kehath, en Merari. En de jaren des levens van Levi waren honderd zeven en dertig jaren.
16. De zonen van Gerson: Libni en Simeï, naar hun huisgezinnen.
17. En de zonen van Kehath: Amram, en Jizhar, en Hebron, en Uzziel, en de jaren des levens van Kehath waren honderd drie en dertig jaren.
18. En de zonen van Merari: Machli en Musi; dit zijn de huisgezinnen van Levi, naar hun geboorten.
19. En Amram nam Jochebed, zijn moei, De dochter van Levi, Exod. 2:1; Num. 26:59, zuster van Amrams vader. zich tot huisvrouw, en zij baarde hem Aaron en Mozes; en de jaren des levens van Amram waren honderd zeven en dertig jaren.
20. En de zonen van Jizhar: Korah, en Nefeg, en Zichri. Deze is die Korach, welke tegen Mozes rebelleerde, Num. 16:1.

21. En de zonen van Uzziel: Hij wordt genoemd Aärons oom, Lev. 10:4. Misael, en Elzafan, en Sithri.
22. En Aaron nam zich tot een vrouw Eliseba, Deze was van den stam Juda, de zuster van den vorst Nahesson, Num. 1:7, en Num. 2:3; en 1 Kron. 2:10. dochter van Amminadab, zuster van Nahesson; en zij baarde hem Nadab en Abihu, Deze beiden worden hier samengevoegd, omdat zij beiden tegelijk door het vuur zijn omgekomen; Lev. 10:1. Eleazar en Ithamar. Hij is zijn vader Aäron opgevolgd in het hogepriester-ambt; #Num. 20:25.
23. En de zonen van Korah waren: Assir, en Elkana, en Abiasaf; dat zijn de huisgezinnen der Korachieten.
24. En Eleazar, de zoon van Aaron, nam voor zich een van de dochteren van Putiel tot een vrouw; en zij baarde hem Pinehas. Zie van dezen Pinehas, Num. 25:7. Dit zijn de hoofden van de vaderen der Levieten, Dat is, de voornaamsten. naar hun huisgezinnen.
25. Dit is Aaron en Mozes, tot welke de HEERE zeide: Leidt de kinderen Israels uit Egypteland, naar hun heiren. God de Heere wilde dat Mozes het volk zou uitleiden, niet de een door den ander lopende, maar naar gelegenheid van hun woonplaatsen, want zij waren nog niet verdeeld in stammen.
26. Dezen zijn het, die tot Farao, den koning van Egypte, spraken, opdat zij de kinderen Israels uit Egypte leidden; dit is Mozes en Aaron.
27. En het geschiedde te dien dage, als de HEERE tot Mozes sprak in Egypteland;
28. Zo sprak de HEERE tot Mozes, zeggende: Ik ben de HEERE! spreek tot Farao, den koning van Egypte, alles, wat Ik tot u spreek.
29. Toen zeide Mozes voor het aangezicht des HEEREN: Zie, ik ben

onbesneden van lippen; hoe zal dan Farao naar mij horen?

Exodus 7

1. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Zie, Ik heb u *tot* een god gezet over Farao; Zie boven, Exod. 4:16. en Aaron, uw broeder, zal uw profeet zijn. Dat is hier te zeggen uitlegger, of taalman, Exod. 4:16 staat: *hij zal u ten mond zijn.*
2. Gij zult spreken alles, wat Ik u gebieden zal; Te weten tot Aäron. en Aaron, uw broeder, zal tot Farao spreken, dat hij de kinderen Israels uit zijn land trekken laat.
3. Doch Ik zal Farao's hart verharderen; Zie Exod. 4:21. en Ik zal Mijn tekenen en Mijn wonderheden in Egypteland vermenigvuldigen.
4. Farao nu zal naar ulieden niet horen, en Ik zal Mijn hand Dat is, mijn straffen en plagen. Zie dergelijke manieren van spreken Exod. 9:3; Richt. 2:15; 1 Sam. 12:15; Klaagl. 3:3. aan Egypte Anders, *op Egypte, of, aan de Egyptenaars.* leggen, Hebreeuws, *geven.* en voeren Mijn heiren, Mijn volk, de kinderen Israels, uit Egypteland, door grote gerichtten. Dat is, straffen; zie boven, Exod. 6:5.
5. Dan zullen de Egyptenaars weten, dat Ik de HEERE ben, wanneer Ik Mijn hand over Egypte uitstrekke, en de kinderen Israels uit het midden van hen uitleide.
6. Toen deed Mozes en Aaron, als hun de HEERE geboden had, alzo deden zij.
7. En Mozes was tachtig jaar oud, Hebreeuws, *en Mozes was een zoon van tachtig jaar, en Aäron een zoon van drie en tachtig jaar.* en Aaron was drie en tachtig jaar oud, toen zij tot Farao spraken.
8. En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aaron, zeggende:

9. Wanneer Farao tot ulieden spreken zal, zeggende: Doet een wonderteken voor ulieden; *Hebreeuws, geeft wonder voor ulieden; dat is, om te bewijzen dat gij van God tot mij gezonden zijt. zo zult gij tot Aaron zeggen: Neem uw staf, Exod. 4:20 wordt hij genoemd Gods staf; Exod. 4:2, Mozes' staf. Hier en Exod. 7:12 wordt hij genoemd Aärons staf, omdat Aäron dien nu in zijn hand had. en werp hem voor Farao's aangezicht neder; hij zal tot een draak worden.*
10. Toen ging Mozes en Aaron tot Farao henen in, en deden alzo, gelijk de HEERE geboden had; en Aaron wierp zijn staf neder voor Farao's aangezicht, en voor het aangezicht zijner knechten; en hij werd tot een draak.
11. Farao nu riep ook de wijzen en de guichelaars; *Die door des duivels kunst de ogen der mensen betoverden, zodat zij meenden te zien, hetgeen er inderdaad niet was, en werden als wijzen in grote achting bij de Egyptenaars gehouden. en de Egyptische tovenaars Zie Gen. 41:8; de voornaamsten van dezen tovenaars noemt Paulus, 2 Tim. 3:8, Jannes en Jambres. deden ook alzo met hun bezweringen. Te weten, zoveel den uiterlijken schijn aanging, maar niet inderdaad.*
12. Want een ieder wierp zijn staf neder, en zij werden tot draken; maar Aarons staf verslond hun staven. *Dat is, de draak of slang, die uit Aärons staf geworden was.*
13. Doch Farao's hart verstokte, *Zie Exod. 4:21. zodat hij naar hen niet hoorde, gelijk de HEERE gesproken had.*
14. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Farao's hart is zwaar; *Zodat het zich niet kan opheffen tot gehoorzaamheid. hij weigert het volk te laten trekken.*
15. Ga heen tot Farao in den morgenstond; zie, hij zal uitgaan naar het water toe, zo stel u tegen hem over aan den oever der rivier, en den staf, die in een slang is veranderd geweest, zult gij in uw hand nemen.
16. En gij zult tot hem zeggen: de HEERE, de God der Hebreëren, heeft mij tot u gezonden, zeggende: *Dat is, om aan u te zeggen. Laat Mijn volk trekken, dat het Mij diene in de woestijn; doch zie, gij hebt tot nu toe niet gehoord.*
17. Zo zegt de HEERE: Daaraan zult gij weten, dat Ik de HEERE ben; zie, ik zal met dezen staf, *Het was Aäron, die met den staf sloeg, gelijk gezegd wordt onder Exod. 7:19, maar God gebod het door Mozes. Zie dergelijke manier van spreken Matth. 20:32, vergeleken met Mark. 10:49, en Mark. 15:45, met Matth. 27:58. die in mijn hand is, op het water, dat in deze rivier is, slaan, en het zal in bloed veranderd worden.*
18. En de vis in de rivier zal sterven, zodat de rivier zal stinken; en de Egyptenaars *Hieruit is af te nemen dat niet de Israëlieten, maar alleen de Egyptenaars gebrek aan goed water gehad hebben. zullen vermoeid worden, Te weten, door den arbeid van het graven, dat zij rondom de rivier doen zullen, zoekende water, gelijk Exod. 7:24; anders, het zal den Egyptenaars lastig, of, bezwaarlijk vallen. dat zij het water uit de rivier drinken mogen.*
19. Verder zeide de HEERE tot Mozes: zeg tot Aaron: Neem uw staf, en steek uw hand uit over de wateren der Egyptenaren, over hun stromen, over hun rivieren, en over hun poelen, *Of, moerassen, staande wateren. en over alle vergadering hunner wateren, dat zij bloed worden; en er zij bloed in het ganse Egypteland,*

beide in houten en in stenen *vaten*.
Hebreeuws, *in houten en in stenen*.

20. Mozes nu en Aaron deden alzo, gelijk de HEERE geboden had; en hij hief den staf op, Te weten Aäron. en sloeg het water, dat in de rivier was, voor de ogen van Farao, en voor de ogen van zijn knechten; en al het water in de rivier werd in bloed veranderd.

21. En de vis, die in de rivier was, stierf; Deze plaag was des te groter, omdat de Egyptenaars en die daar te lande woonden veel vis aten, en zich daarmede geneerden; zie Num. 11:5; want het vlees van onderscheidene beesten aten zij niet, uit superstitie, Exod. 8:26. en de rivier stonk, Deze plaag was ook zeer groot, want de Egyptenaars, die dagelijks water dronken, hadden geen ander water dan zij uit de grote rivier *de Nijl*, en de vlieten haalden, dewijl het daar te lande niet regent, gelijk af te nemen is uit Deut. 11:10,11. zodat de Egyptenaars het water uit de rivier niet drinken konden; en er was bloed in het ganse Egypteland. Hij wil zeggen dat er niet alleen in de rivier bloed was, maar ook in al de andere wateren van Egypte.

22. Doch de Egyptische tovenaars deden ook alzo met hun bezweringen; Zie boven, Exod. 7:11. Het water dat zij in bloed veranderden, kregen zij met graven omtrent de rivier, Exod. 7:24, of zij haalden het van Gosen, of uit de huizen der Israëlieten, die hier en daar onder de Egyptenaars woonden. zodat Farao's hart verstokte, en hij hoorde naar hen niet, gelijk als de HEERE gesproken had.

23. En Farao keerde zich om, en ging naar zijn huis; en hij zette zijn hart daar ook niet op. Dat is, hij gaf er geen acht op, en het ging hem niet ter harte. Zie dergelijke manier van spreken, Exod. 9:21; 1 Sam. 4:20; 2 Sam. 18:3; Spreuk. 22:17.

24. Doch alle Egyptenaars groeven rondom de rivier, om water te

drinken; want zij konden van het water der rivier niet drinken.

25. Alzo werden zeven dagen vervuld, Hebreeuws, *en de week der dagen werd vervuld*. Zolang duurde deze plaag. nadat de HEERE de rivier geslagen had.

Exodus 8

1. Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Ga in tot Farao, en zeg tot hem: Zo zegt de HEERE: Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen.

2. En indien gij het weigert te laten trekken, zie, zo zal Ik uw ganse landpale Dat is, het ganse land. met vorsen slaan; Dat is, plagen, kwellen.

3. Dat de rivier van vorsen zal krielen, Of, *dat de rivier vorsen overvloediglijk zal voortbrengen*. Versta hierbij ook andere wateren en poelen, gelijk Exod. 8:5. die zullen opkomen, en in uw huis komen, Alzo namelijk, dat noch deuren, noch poorten, noch muren, noch geweer of wapens, u, noch uw knechten, zullen kunnen bevrijden van deze beesten. en in uw slaapkamer, ja, op uw bed; ook in de huizen uwer knechten, en op uw volk, en in uw bakovens, en in uw baktroggen. Anders, *deegklompen*.

4. En de vorsen zullen opkomen, op u, en op uw volk, Wanneer Mozes dus particulierlijk Farao en zijn knechten noemt, zo geeft hij te kennen dat de Israëlieten daarvan zijn vrij geweest; zie onder, Exod. 8:21,22. en op al uw knechten.

5. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Te weten, nadat Mozes het bevel *waarvan Exod. 8:1 gesproken wordt* volbracht had, en Farao geweigerd had te gehoorzamen. Zeg tot Aaron: Streck uw hand uit met uw staf, over de stromen, en over de rivieren, en over de poelen; en doe vorsen opkomen over Egypteland.

6. En Aaron strekte zijn hand uit over de wateren van Egypte, en er kwamen vorsen op en bedekten

- Egypteland. Hebreeuws, *en de vors kwam op*, en alzo elders.
7. Toen deden de tovenaars ook alzo, met hun bezweringen; Zie boven, Exod. 7:11. en zij deden vorsen over Egypteland opkomen.
 8. En Farao riep Mozes en Aaron, en zeide: Bidt vuriglijk tot den HEERE, Zie Gen. 25:21. De plagen en harde slagen doen Farao dien God kennen, wien hij tevoren niet wilde kennen. Zie Exod. 5:2, en 1 Sam. 6:2,3, enz. dat Hij de vorsen van mij en van mijn volk wegneme; De tovenaars konden wel de plagen van God nabootsen, Exod. 8:7, maar zij konden die niet weren noch verlichten. zo zal ik het volk trekken laten, dat zij den HEERE offeren.
 9. Doch Mozes zeide tot Farao: Heb de eer boven mij! Alsof Mozes zeide: Ik doe u de eer, dat ik u toelaat mij den tijd te bestemmen, waarin God de Heere door mijn gebeden u verlossen zal van deze plaag der vorsen. Zie dergelijke manier van spreken, Richt. 7:2; Jes. 10:15. Tegen wanneer zal ik voor u, en voor uw knechten, en voor uw volk, vuriglijk bidden, om deze vorsen van u en van uw huizen te verdelgen, dat zij alleen in de rivier overblijven?
 10. Hij dan zeide: Te weten, Farao. Tegen morgen. En hij zeide: Te weten, Mozes. Het zij naar uw woord, opdat gij weet, dat er niemand is, gelijk de HEERE, onze God.
 11. Zo zullen de vorsen van u, en van uw huizen, en van uw knechten, en van uw volk wijken; zij zullen alleen in de rivier overblijven.
 12. Toen ging Mozes en Aaron uit van Farao; en Mozes riep tot den HEERE, ter oorzake der vorsen, die Hij Farao had opgelegd. Dat is, die God door Mozes tot een straf over Farao en de zijnen had gebracht.
 13. En de HEERE deed naar het woord van Mozes; en de vorsen stierven, uit de huizen, Mozes wil zeggen dat de vorsen in de huizen, enz. stervende met bezems en schoppen uitgekeerd en uitgeworpen werden. uit de voorzalen, Of, *voorhuizen, voorhoven*. en uit de velden.
 14. En zij vergaderden ze samen Te weten, de Egyptenaars. bij hopen, Hebreeuws, *hopen, hopen*. en het land stonk.
 15. Toen nu Farao zag, dat er verademing was, Dat is, verlichting van de plaag. Anders, *ruimte*. verzwaarde hij zijn hart, Dat is, hij bleef verhard in zijn goddeloos en wederspanning voornemen. Zie Exod. 7:14, en Jes. 6:10. dat hij naar hen niet hoorde, gelijk als de HEERE gesproken had.
 16. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Zeg tot Aaron: Streck uw staf uit, en sla het stof der aarde, dat het tot luizen worde, in het ganse Egypteland.
 17. En zij deden alzo; want Aaron strekte zijn hand uit met zijn staf, en sloeg het stof der aarde, en er werden vele luizen aan de mensen, Hebreeuws, *veelheid der luizen*. en aan het vee; al het stof der aarde werd luizen, in het ganse Egypteland.
 18. De tovenaars deden ook alzo met hun bezweringen, Dat is, zij sloegen tegen de aarde in het stof, gelijk Aäron gedaan had, maar tevergeefs. opdat zij luizen voortbrachten; Of, *dat zij luizen zouden doen voortkomen*. doch zij konden niet; zo waren de luizen aan de mensen, en aan het vee.
 19. Toen zeiden de tovenaars tot Farao: Dit is Gods vinger! Dat is, de kracht en het werk Gods. Vergelijk Luk. 11:20, met Matth. 12:28; zie dergelijke manier van spreken, Richt. 2:15, en 1 Sam. 6:3,9; Hand. 13:11. Doch Farao's hart verstijfde, zodat hij naar hen niet hoorde, gelijk de HEERE gesproken had.

20. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Maak u morgen vroeg op, en stel u voor Farao's aangezicht; zie, hij zal aan het water uitgaan, en zeg tot hem: Zo zegt de HEERE: Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen;
21. Want zo gij Mijn volk niet laat trekken, zie, zo zal Ik een vermenging van ongedierte zenden op u, Als: vliegen, wespen, muggen, kevers, horzelen, mieren, rupsen, muizen, slakken, en dergelijke, die het gras en de boomvruchten als ook het korengewas opeten en beschadigen. en op uw knechten, en op uw volk, en in uw huizen; also dat de huizen der Egyptenaren met deze vermenging zullen vervuld worden, en ook het aardrijk, waarop zij zijn. Te weten, de Egyptenaars. Hij wil zeggen dat dit ongedierte overal wezen zal, waar de Egyptenaars zullen zijn, niet elders, gelijk blijkt uit Exod. 8:22.
22. En Ik zal te dien dage het land Gosen, waarin Mijn volk woont, Hebreeuws, *op staat.* afzonderen, dat daar geen vermenging van ongedierte zij, Te weten, ofschoon de tovenaars hun uiterste best daartoe aanwenden. opdat gij weet, dat Ik, de HEERE, Dat is, dat Ik ook Heere in Egypte ben, hoewel Farao meent dat er geen ander heer is dan hij; zie boven, Exod. 5:2. in het midden dezes lands ben. Anders, *der aarde.*
23. En Ik zal een verlossing zetten tussen Mijn volk en tussen uw volk; Te weten, die onderscheid make tussen uw volk en mijn volk. tegen morgen zal dit teken geschieden!
24. En de HEERE deed also; en er kwam een zware vermenging van ongedierte in het huis van Farao, en in de huizen van zijn knechten, en over het ganse Egypteland; het land werd verdorven van deze vermenging. Dat is, hetgeen het land voorbracht.
25. Toen riep Farao Mozes en Aaron, en zeide: Gaat heen, en offert uwen God in dit land. Versta hierbij, maar niet in de woestijn, gelijk gij begeerd hebt. Zie Exod. 5:1.
26. Mozes dan zeide: Het is niet recht, dat men also doe; want wij zouden der Egyptenaren gruwel den HEERE, Te weten ossen, kalven, koeien, stieren, die de Egyptenaars als goden eren en niet durven doden, ja niet lijden mogen dat men die doodt om te offeren. Zie Gen. 43:32, en Gen. 46:34. onzen God, mogen offeren; zie, indien wij der Egyptenaren gruwel voor hun ogen offerden, zouden zij ons niet stenigen?
27. Laat ons den weg van drie dagen in de woestijn gaan, dat wij den HEERE onzen God offeren, Zij wisten niet wat zij den Heere zouden offeren of slachten, totdat zij in de woestijn zouden gekomen zijn. Zie onder, Exod. 10:26. gelijk Hij tot ons zeggen zal.
28. Toen zeide Farao: Ik zal u trekken laten, dat gijlieden den HEERE, uwen God, offert in de woestijn; alleen, dat gijlieden in het gaan geenszins te verre trekt! Hebreeuws, *ver vertrekkende, niet ver vertrekt.* Bidt vuriglijk voor mij. Te weten, dat de plaag van mij genomen worde. Zie boven, Exod. 8, en Hand. 8:24.
29. Mozes nu zeide: Zie, ik ga van u, en zal tot den HEERE vuriglijk bidden, dat deze vermenging van ongedierte van Farao, van zijn knechten, en van zijn volk morgen wegwijke! Alleen, dat Farao niet meer bedriegelijk handele, Te weten, gelijk hij gedaan heeft, toen de plaag der vorsen hem kwelde; boven, Exod. 8:15. dit volk niet latende gaan, om den HEERE te offeren.
30. Toen ging Mozes uit van Farao, en bad vuriglijk tot den HEERE.

31. En de HEERE deed naar het woord van Mozes, en de vermenging van ongedierte week van Farao, van zijn knechten, en van zijn volk; er bleef niet een over.
32. Doch Farao verzwaarde zijn hart ook op ditmaal, en hij liet het volk niet trekken.

Exodus 9

1. Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Ga in tot Farao, en spreek tot hem: Alzo zegt de HEERE, de God der Hebreënen: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij diene. *Dat is, offerande doe.*
2. Want zo gij hen weigert te laten trekken, en gij hen nog met geweld ophoudt,
3. Zie, de hand des HEEREN zal zijn over uw vee, *Dat is, de grote kracht Gods, zonder dat enig werk der mensen er tussen zal komen; zie boven, Exod. 8:19. dat in het veld is, over de paarden, over de ezelen, over de kemelen, over de runderen, en over het klein vee, door een zeer zware pestilentie.*
4. En de HEERE zal een afzondering maken tussen het vee der Israelieten, en tussen het vee der Egyptenaren, dat er niets sterve van al wat van de kinderen Israels is.
5. En de HEERE bestemde een zekeren tijd, zeggende: Morgen zal de HEERE deze zaak in dit land doen.
6. En de HEERE deed deze zaak des anderen daags; en al het vee der Egyptenaren stierf; *Dat is, allerlei, van iedere soort enigen; of, versta, al de beesten, die in het veld waren, Exod. 9:3, want er zijn er nog enigen overgebleven, gelijk te zien is onder, Exod. 9:19,25, en Exod. 10:5. maar van het vee der kinderen Israels stierf niet een.*
7. En Farao zond er heen, en ziet, van het vee van Israel was niet tot een toe gestorven. Doch het hart van Farao werd verzwaard, en hij liet het volk niet trekken.
8. Toen zeide de HEERE tot Mozes en tot Aaron: Neemt gijlieden uw vuisten vol as uit den oven; *Hebreeuws, de volheid der vuisten.* en Mozes strooie die naar de hemel voor de ogen van Farao.
9. En zij zal tot klein stof worden over het ganse Egypteland; en zij zal aan de mensen, en aan het vee worden tot zweren, uitbrekende met blaren, *Anders, uitbottende, uitvloeiende.* in het ganse Egypteland.
10. En zij namen as uit den oven, en stonden voor Farao's aangezicht; en Mozes strooide die naar den hemel; toen werden er zweren, uitbrekende met blaren, aan de mensen en aan het vee;
11. Alzo dat de tovenaars voor Mozes niet staan konden, vanwege de zweren; *Hebreeuws, van, of, voor het aangezicht van het geweld.* Zie van deze manier van spreken, Jes. 17:9. want aan de tovenaars waren zweren, en aan al de Egyptenaren.
12. Doch de HEERE verstokte Farao's hart, dat hij naar hen niet hoorde, gelijk de HEERE tot Mozes gesproken had.
13. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Maak u morgen vroeg op, en stel u voor Farao's aangezicht, en zeg tot hem: Zo zegt de HEERE, de God der Hebreënen: Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen.
14. Want ditmaal zal Ik al Mijn plagen Te weten, allen, die Ik nog voorgenomen heb over u te zenden, totdat gij mijn volk zult laten trekken. *in uw hart zenden, Hij wil zeggen: hetgeen Ik na dezen over u zal laten komen, zal u in de huid niet gaan, maar het zal zodanig wezen, dat het uw hart doorboren en kwetsen zal.* en over uw knechten, en over uw volk, opdat gij weet, dat

- er niemand is gelijk Ik, op de ganse aarde.
15. Want nu heb Ik Mijn hand uitgestrekt, Hebreeuws, *uitgezonden*; te weten, met pestilentie onder het vee, Exod. 9:3,6. opdat Ik u en uw volk met de pestilentie zou slaan, Dat is, Ik zou wel met dezelfde pestilentie u ook geslagen hebben, gelijk gij wel verdiend hebt; maar om een andere oorzaak *die Exod. 9:16 verhaald wordt*, heb Ik u gespaard. en dat gij van de aarde zoudt verdelgd worden.
16. Maar waarlijk, daarom heb Ik u verwekt, Alzo staat er Rom. 9:17. Hebreeuws, *daarom heb Ik u doen staan*. opdat Ik Mijn kracht *aan* u betoonde, en opdat men Mijn Naam vertelle op de ganse aarde.
17. Verheft gij uzelfen nog tegen Mijn volk, dat gij het niet wilt laten trekken?
18. Zie, Ik zal morgen omtrent dezen tijd een zeer zware hagel doen regenen, desgelijks in Egypte niet geweest is van dien dag af, dat het gegrond is, tot nu toe.
19. En nu, zend heen, vergader uw vee, Zie van het Hebreeuwse woord Jer. 4:6. en alles wat gij op het veld hebt; alle mens en gedierte, dat op het veld gevonden zal worden, en niet in huis verzameld zal zijn, als deze hagel op hen vallen zal, zo zullen zij sterven.
20. Wie onder Farao's knechten des HEEREN woord vreesde, die deed zijn knechten en zijn vee in de huizen vlieden;
21. Doch die zijn hart niet zette tot des HEEREN woord, Dat is, die des Heeren woord niet achtte, noch ter harte nam; zie boven, Exod. 7:23. die liet zijn knechten en zijn vee op het veld.
22. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Streck uw hand uit naar den hemel, en er zal hagel zijn in het ganse Egypteland; over de mensen, en over het vee, en over al het kruid des velds in Egypteland.
23. Toen strekte Mozes zijn staf naar den hemel; en de HEERE gaf donder en hagel, Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk *stemmen*; en het wordt ook genomen voor donder, geluid, gedruis. en het vuur schoot naar de aarde; Hebreeuws, *wandelde naar de aarde*. Versta hier het vuur van den bliksem, hetwelk met den hagel vermengd was. en de HEERE liet hagel regenen over Egypteland.
24. En er was hagel, en vuur in het midden des hagels vervangen; Hebreeuws, *zich vattende, of bevangende*. De hagel, welke water is, vermengde zich met het vuur, zodat dit een mirakel in een ander mirakel is. hij was zeer zwaar; desgelijks is in het ganse Egypteland nooit geweest, sedert het tot een volk geweest is. Dat is, sinds er volk in Egypte geweest of gewoond heeft.
25. En de hagel sloeg, in het ganse Egypteland, alles wat op het veld was, van de mensen af tot de beesten toe; ook sloeg de hagel al het kruid des velds, en verbrak al het geboomte des velds. Dat is, het grootste deel der bomen, of allerlei bomen; want onder, Exod. 10:5, blijkt, dat er nog enige bomen van deze plaag zijn vrijgebleven.
26. Alleen in het land Gosen, waar de kinderen Israels waren, daar was geen hagel.
27. Toen schikte Farao heen, en hij riep Mozes en Aaron, en zeide tot hen: Ik heb mij ditmaal verzondigd; Farao kwanswijs hier zijn zonde belijdende, spreekt huichelend, zeggende *ditmaat* alsof hij hij ook niet meermalen tevoren gezondigd had. de HEERE is rechtvaardig; ik daarentegen en mijn volk zijn goddelozen!
28. Bidt vuriglijk tot den HEERE (want het is genoeg), Anders, *want het is te veel, dat er meer donderen Gods en hagel is*. dat geen donder Gods noch hagel meer

zij; Dat is, die van God afkomt, of zulke grote en sterke donderslagen. dan zal ik ulieden trekken laten, en gij zult niet langer blijven. Hebreeuws, *en zult niet toedoen te staan.*

29. Toen zeide Mozes tot hem: Wanneer ik ter stad uitgegaan zal zijn, zo zal ik mijn handen uitbreiden voor den HEERE; de donder zal ophouden, en de hagel zal niet meer zijn; opdat gij weet, dat de aarde des HEEREN is! *Anders, dat dit land des Heere zij; als zijnde een Schepper en Regeerder daarvan, Deut. 10:14,15; Ps. 24:1, en Ps. 135:6, en 1 Cor. 10:26.*

30. Nochtans u en uw knechten aangaande, weet ik, dat gijlieden voor het aangezicht van den HEERE God Dit wordt bevestigd en bewezen waar te zijn, onder, Exod. 9:35. nog niet vrezen zult.

31. Het vlas nu, en de gerst werd geslagen; Te weten, door den hagel. want de gerst was in de aar, *Anders, in den halm. Hebreeuws, de gerst was groene aren, of, halm. En het vlas was halm.* en het vlas was in den halm.

32. Maar de tarwe en de spelt werden niet geslagen; Te weten, door den hagel. want zij waren bedekt. Hebreeuws, *duister.* Hij wil zeggen dat zij nog geen aren en nog geen halmen hadden.

33. Zo ging Mozes van Farao terstad uit, en breidde zijn handen tot den HEERE; de donder en de hagel hielden op, en de regen werd niet *meer* uitgegoten op de aarde.

34. Toen Farao zag, dat de regen en hagel, en de donder ophielden, zo verzondigde hij zich verder, en hij verzwaarde zijn hart, hij en zijn knechten.

35. Alzo werd Farao's hart verstokt, dat hij de kinderen Israels niet trekken liet, gelijk als de HEERE gesproken had door Mozes.

Hebreeuws, *door de hand van Mozes; dat is, door Mozes' dienst, als zijnde het instrument hetwelk God de Heere gebruikt heeft.* Zie deze wijze van spreken, Exod. 35:29; Lev. 8:36; 2 Sam. 11:14; 2 Kon. 17:13; Hag. 1:1; Mal. 1:1, en elders meer.

Exodus 10

1. Daarna zeide de HEERE tot Mozes: Ga in tot Farao; want Ik heb zijn hart verzwaaard, ook het hart zijner knechten, opdat Ik deze Mijn tekenen in het midden van hen zette; Dat is, van zijn koninkrijk, of, *van hem, dat is, voor henlieden; anders, voor hem.*
2. En opdat gij voor de oren uwer kinderen en uwer kindskinderen moogt vertellen, wat Ik in Egypte uitgericht heb, en Mijn tekenen, die Ik onder hen gesteld heb; opdat gijlieden weet, dat Ik de HEERE ben.
3. Zo gingen Mozes en Aaron tot Farao, en zeiden tot hem: Zo zegt de HEERE, de God der Hebreënen: Hoe lang weigert gij u voor Mijn aangezicht te verootmoedigen? Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen.
4. Want indien gij weigert Mijn volk te laten trekken, zie, zo zal Ik morgen sprinkhanen in uw landpale brengen. Dat is, land, koninkrijk.
5. En zij zullen het gezicht des lands bedekken, Hebreeuws, *het oog; dat is, al het land, dat men op andere tijden kan zien of beogen.* also dat men de aarde niet zal kunnen zien; en zij zullen afeten het overige van hetgeen ontkomen is, Te weten, de tarwe en spelt gelijk boven, Exod. 9:32. hetgeen ulieden overgebleven was van den hagel; zij zullen ook al het geboomte afeten, Dat is, al de vruchten en bladen der bomen. dat ulieden uit het veld voortkomt.
6. En zij zullen vervullen uw huizen, en de huizen van al uw knechten, en de huizen van alle Egyptenaren;

- dewelke uw vaders, noch de vaders uwer vaders gezien hebben, van dien dag af, dat zij op den aardbodem geweest zijn, tot op dezen dag. En hij keerde zich om, en ging uit van Farao.
7. En de knechten van Farao zeiden tot hem: Te weten, de edelen, de groten, de hofdiensers, en de raadsheren. Hoe lang zal ons deze tot een strik zijn, Dat is, een verderf; te weten, door de plagen, die hij over ons brengt. laat de mannen trekken, dat zij den HEERE hun God dienen! weet gij nog niet, dat Egypte verloren is? Versta hierbij, *tenzij dat gij hen haast van ons trekken laat.*
8. Toen werden Mozes en Aaron weder tot Farao gebracht, en hij zeide tot hen: Gaat henen, dient den HEERE, uw God! wie en wie zijn zij, Hier bepaalt Farao zijn woord, al de Israëlieten niet willende laten vertrekken, enigen alleen die hij wil dat men hem eerst zal noemen en bekendmaken. die gaan zullen?
9. En Mozes zeide: Wij zullen gaan met onze jonge en met onze oude lieden; met onze zonen en met onze dochteren, met onze schapen en met onze runderen zullen wij gaan; want wij hebben een feest des HEEREN. Waarop wij enige beesten zullen moeten slachten.
10. Toen zeide hij tot hen: De HEERE zij also met ulieden, Hij wil zeggen: ik zal ulieden met uw kinderen geenszins laten trekken. gelijk ik u en uw kleine kinderen zal trekken laten: ziet toe, want er is kwaad voor ulieder aangezicht! Hij wil zeggen: ziet voor u toe, want ulieden is ongeluk en schade van mij nakende indien gij niet ophoudt mij moeilijk te vallen.
11. Niet also gij, mannen, gaat nu heen, en dient den HEERE; want dat hebt gijlieden verzocht! Deze koning schaamt zich niet te liegen, of de woorden van Mozes en Aäron te verdraaien. En men dreef hen uit van Farao's aangezicht.
12. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Streck uw hand uit over Egypteland, om de sprinkhanen, De zin is: opdat de sprinkhanen opkomen over, enz. dat zij opkomen over Egypteland, en al het kruid des lands opeten, al wat de hagel heeft over gelaten.
13. Toen strekte Mozes zijn staf over Egypteland, en de HEERE bracht een oostenwind in dat land, Die in die landen zeer sterk waait, zodat hij grote schepen in stukken breekt. Zie Exod. 14:21; Num. 11:31; Ps. 48:8. dien gehele dag en dien gansen nacht; het geschiedde des morgens, dat de oostenwind de sprinkhanen opbracht.
14. En de sprinkhanen kwamen op over het ganse Egypteland, en lieten zich neder aan al de palen der Egyptenaren, Dat is, in het gehele land, aan alle hoeken en kanten. zeer zwaar; Ten aanzien der grote menigte, want zij bedekten de aarde; en om de grote schade, die zij deden. voor dezen zijn dergelijke sprinkhanen, als deze, nooit geweest, en na dezen zullen er zulke niet wezen;
15. Want zij bedekten het gezicht des gansen lands, Zie boven, Exod. 10:5. also dat het land verduisterd werd; en zij aten al het kruid des lands op, en al de vruchten der bomen, die de hagel had over gelaten; en er bleef niets groens aan de bomen, noch aan de kruiden des velds, in het ganse Egypteland.
16. Toen haastte Farao, om Mozes en Aaron te roepen, en zeide: Ik heb gezondigd tegen den HEERE, uw God, Tegen den Heere, dien ik ongehoorzaam ben geweest; en tegen ulieden, die ik zo onbeleefd verstoten heb. en tegen ulieden.

17. En nu vergeeft mij toch mijn zonde alleen ditmaal, Alsof hij zeide: indien ik mij na dezen wederom vergrijp, zo bidt niet meer voor mij. en bidt vuriglijk tot den HEERE, uw God, dat Hij slechts dezen dood van mij wegneme. Dat is, dodelijke plaag, die alles verderft en ons van honger en kommer zal doen sterven; zo staat er 2 Kon. 4:40: *De dood is in den pot*; dat is, dodelijke kruiden.

18. En hij ging uit van Farao, en bad vuriglijk tot den HEERE.

19. Toen keerde de HEERE een zeer sterken westenwind, die hief de sprinkhanen op, en wierp ze Hebreuws, *hechtte die, of, maakte die vast*; dat is God heeft die daarin zo geworpen en besloten, dat zij er in moesten blijven, zonder er uit te kunnen komen. in de Schelfzee; In deze zee is Farao kort hierna verdronken; Exod. 14. er bleef niet een sprinkhaan over in al de landpalen van Egypte.

20. Doch de HEERE verstokte Farao's hart, dat hij de kinderen Israels niet liet trekken.

21. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Streck uw hand uit naar den hemel, en er zal duisternis komen over Egypteland, dat men de duisternis tasten zal. Dat is, de lucht, die zeer dik zal zijn, en het licht ten enenmale zal uitsluiten.

22. Als Mozes zijn hand uitstreckte naar den hemel, werd er een dikke duisternis Hebreuws, *duisternis der donkerheid*. in het ganse Egypteland, drie dagen. Mozes heeft wel kunnen weten, hoe lang deze duisternis duurde, overmits de dag op zijn tijd bij de Israëlieten opging gelijk volgt, Exod. 10:23.

23. Zij zagen de een de ander niet; Hebreuws, *zij zagen de man zijn broeder niet*; er scheen noch zon, noch maan, noch sterren. er stond ook niemand op van zijn plaats, in drie dagen; maar bij al de kinderen Israels was het licht Te weten, bij dag, als het gewoonlijk licht placht te wezen. in hun woningen. Versta dit

van het land Gosen alleen; of ook, zoals enigen menen, van al de plaatsen waar de Israëlieten woonden.

24. Toen riep Farao Mozes, Te weten, nadat de driedaagse duisternis over was. en zeide: Gaat heen, dient den HEERE! alleen uw schapen en uw runderen zullen vast blijven; ook zullen uw kinderkens met u gaan. Versta hierbij, ook de vrouwen, wier handreiking de kindertjes niet konden ontberen.

25. Doch Mozes zeide: Ook zult gij slachtofferen en brandofferen in onze handen geven, Dat is, ons laten medenemen. die wij den HEERE, onzen God, doen mogen;

26. En ons vee zal ook met ons gaan, er zal niet een klauw achterblijven; want van hetzelfde zullen wij nemen, om den HEERE, onzen God, te dienen; want wij weten niet, waarmede wij den HEERE, onzen God, Welk vee, en hoeveel wij onzen God zullen moeten offeren. dienen zullen, totdat wij daar komen.

27. Doch de HEERE verhardde Farao's hart; en hij wilde hen niet laten trekken.

28. Maar Farao zeide tot hem: Ga van mij! wacht u, dat gij niet meer mijn aangezicht ziet; want op welken dag gij mijn aangezicht zult zien, zult gij sterven! Dat is, ik u doden, of laten doden.

29. Mozes nu zeide: Gij hebt recht gesproken; Dat is geen getuigenis, dat Farao recht en goed gesproken had, maar Mozes geeft hem te verstaan dat het aldus zou geschieden, gelijk Farao gesproken had, belangende zijn wederkomst, daar Mozes wist wat God over Farao besloten had. ik zal niet meer uw aangezicht zien!

Exodus 11

1. (Want de HEERE had tot Mozes gesproken: Eer Farao met dreigementen Mozes van zich gedreven had; Exod. 10:28.

Dit is de oorzaak waarom Mozes zo vrijmoediglich Farao had aangesproken; Exod. 10:29. Ik zal nog een plaag over Farao, en over Egypte brengen, Zie van deze plaag, onder, Exod. 11:4,5. daarna zal hij ulieden van hier laten trekken; als hij u geheellijk zal laten trekken, zo zal hij u haastelijk van hier uitdrijven. Hebreeuws, *uitstotende, uitstoten*. Zie de vervulling, Exod. 12:31,32,33.

2. Spreek nu voor de oren des volks, Te weten, der Israëlieten. dat ieder man Zie Exod. 3:22. van zijn naaste, Te weten, van zijn Egyptischen naaste. en iedere vrouw van haar naaste zilveren vaten en gouden vaten eise. Dat is, lene.
3. En de HEERE gaf het volk genade in de ogen der Egyptenaren; Dat is, gunst; zie deze manier van spreken Gen. 39:21. ook was de man Mozes Dit was de oorzaak waarom Farao Mozes niet durfde aantasten, een oploop vrezende onder het volk. zeer groot in Egypteland Dat is, in zeer groot aanzien. voor de ogen van Farao's knechten, en voor de ogen des volks.) Versta, van het Egyptische volk.
4. Verder zeide Mozes: Te weten, tot Farao, eer hij van hem scheidde, Exod. 11:8; want dit is het vervolg van Mozes' woorden; Exod. 10:29. Zo heeft de HEERE gezegd: Te weten, toen Hij mij laatst tot u gezonden heeft. Omtrent middernacht zal Ik uitgaan door het midden van Egypte;
5. En alle eerstgeborenen in Egypteland zullen sterven, Wat God hier bedreigt, dat heeft Hij door zijn engel uitgevoerd; Exod. 12:23,29. van Farao's eerstgeborene af, die op zijn troon zitten zou, Dat is, die na hem regeren zou, gelijk 1 Kon. 2:24, en 1 Kron. 28:5. tot den eerstgeborene der dienstmaagd, die achter de molen is, en alle eerstgeborenen van het vee.
6. En er zal een groot geschrei zijn in het ganse Egypteland, Zo van de ouders,

wier kinderen zullen gedood worden, alsook van de kinderen, die zulks zullen horen en zien, vrezende dat het hen ook gelden mocht, gelijk dit in zulke schrikkelijke plagen placht te geschieden. desgelijks nooit geweest is, en desgelijks niet meer wezen zal.

7. Maar bij alle kinderen Israels zal niet een hond zijn tong verroeren, Dat is, het zal onder hen zo stil zijn, dat zelfs de honden *die door een klein gerucht wakker worden* niet eens blaffen zullen. Zie dergelijke manier van spreken, Joz. 10:21. van de mensen af tot de beesten toe; Dat is, noch tegen de mensen, noch tegen de beesten. opdat gijlieden weet, dat de HEERE tussen de Egyptenaren en tussen de Israëlieten een afzondering maakt.
8. Dan zullen al deze uw knechten tot mij afkomen, Te weten, door u tot mij gezonden zijnde. en zich voor mij neigen, zeggende: Trek uit, gij en al het volk, dat uw voetstappen volgt; Hebreeuws, *dat van uw voeten is*; dat is, die u volgen, of, die door u geleid worden, en onder uw gebied staan. Zie dergelijke manier van spreken Richt. 8:5; 1 Kon. 20:10; 2 Kon. 3:9. en daarna zal ik uitgaan. Versta hierbij, en al het van Israël, ook alles wat wij hebben, en alles wat wij willen medenemen. En hij ging uit van Farao in hitte des toorns. Mozes ijvert voor de eer van God: anderszins is hij geweest een zeer zachtzinnig man; Num. 12:3.
9. De HEERE dan had tot Mozes gesproken: Te weten, Exod. 3:19, en Exod. 10:1, en elders. Farao zal naar ulieden niet horen, opdat Mijn wonderen in Egypteland vermenigvuldigd worden. Dat is, mijn wonderbaarlijke plagen.
10. En Mozes en Aaron hebben al deze wonderen gedaan voor Farao's aangezicht; doch de HEERE verhardde Farao's hart, dat hij de kinderen Israels uit zijn land niet

trekken liet. Dan door dwang. Zie Exod. 3:19, en Exod. 5:24.

Exodus 12

1. De HEERE nu had tot Mozes en tot Aaron in Egypteland gesproken, Te weten, eer Mozes van de tegenwoordigheid van Farao gescheiden was, Exod. 11:4; hetzij dat het geschied is vóór de driedaagse duisternis, Exod. 10:21, of daarna, Exod. 11:1. zeggende:
2. Deze zelfde maand Bij de Hebreënen genoemd *Abib*, Exod. 13:4; anders genaamd *Nisan*; Neh. 2:1; Esth. 3:7. zal ulieden het hoofd der maanden zijn; Dat is, het begin; also staat er Ezech. 40:1, *het hoofd des jaars*; dat is, het begin des jaars. zij zal u de eerste van de maanden des jaars zijn. Dat is te verstaan van kerkelijke zaken, maar in politieke zaken begon het jaar met de zevende maand. Zie Exod. 34:22, en Lev. 25:9.
3. Spreekt tot de ganse vergadering van Israel, zeggende: Aan den tienden dezer maand neme een iegelijk een lam, Hetzij een schaapslam, of een geitenlam, Exod. 12:5. Dit lam was een figuur of voorbeeld, wijzende op *Christus*, het ware Lam Gods; Joh. 1:29, en 1 Cor. 5:7. naar de huizen der vaderen, Dat is, naar de huisgezinnen, die naar de vaders genoemd werden. een lam voor een huis.
4. Maar indien een huis te klein is voor een lam, Dat is, indien hunner te weinig zijn om het lam dien avond geheel te eten. **zo** neme hij het en zijn nabuur, Te weten, de huisvader. de naaste aan zijn huis, naar het getal der zielen, Dat is, der personen. Zie Gen. 12:5. een iegelijk naar dat hij eten kan; Hebreuws, *de man naar den mond zijns etens*. gij zult rekening maken naar het lam. Dat is, naar evenredigheid van het lam en het getal der personen, die daarvan eten zouden; er op lettende dat er noch te veel, noch te weinig personen waren.
5. Gij zult een volkomen lam hebben, Dusdanig moest *Christus* wezen, 1 Petr. 1:19. een manneken, een jaar oud; Hebreuws, *de zoon eens jaars*; dat is, een jarig lam. van de schapen of van de geitenbokken zult gij het nemen.
6. En gij zult het in bewaring hebben Dat is, gij zult het apart zetten, afgezonderd van de kudde, vier dagen lang, van den tienden tot den veertienden dag. **tot den veertienden dag dezer maand**; en de ganse gemeente der vergadering van Israel zal het slachten tussen twee avonden. Dat is, tussen het begin en het einde van den avond; dat is, tussen ons derde uur na den middag, en den ondergang der zon; te dien tijde is onze Heere *Jezus Christus*, het rechte paaslam, gestorven; Matth. 27:46,50.
7. En zij zullen van het bloed nemen, Te weten, van het geslachte lam. **en strijken het aan beide zijposten**, Hebreuws, *geven het, of, doen het*, te weten, met busseltjes van hysop, gelijk Exod. 12:22 staat. Van deze ceremoniën wordt nergens meer gewag gemaakt, ook niet van enige der volgende ceremoniën, omdat zij alleen in dit eerste pascha moesten onderhouden worden. en aan den bovendorpel, aan de huizen, in welke zij het eten zullen.
8. En zij zullen het vlees eten in denzelfden nacht, aan het vuur gebraden, met ongezuurde broden; De Israëlieten aten het paaslam met ongezuurde koeken, ter gedachtenis dat zij in de haast hun ongezuurd deeg met zich uit Egypteland gedragen hadden; zie onder, Exod. 12:34. zij zullen het met bittere saus eten. Anders *bittere kruiden*. Hebreuws, *met bitterheden, of, met bittere dingen*.
9. Gij zult daarvan niet rauw eten, Of, niet genoeg gekookt zijnde. ook geenszins in water gezoden; Hebreuws, *ziedende gezoden, of, kokende gekookt in het water*. maar aan het vuur gebraden, zijn

hoofd met zijn schenkelen en met zijn ingewand.

10. Gij zult daarvan ook niet laten overblijven tot den morgen; maar hetgeen daarvan overblijft tot den morgen, zult gij met vuur verbranden. Opdat het nergens anders toe zou gebruikt worden, hetzij tot afgoderij, of tot gemene spijs.

11. Aldus nu zult gij het eten: Te weten, ditmaal; maar na dezen tijd zijn deze dingen niet onderhouden, zelfs niet door *Christus*, noch door zijn apostelen. Zie boven, Exod. 12:7. uw lenden zullen opgeschort zijn, Dit betekent vaardigheid in het reizen, of haast in het uitrichten van enige zaak, gelijk 2 Kon. 4:29, en 2 Kon. 9:1; Jer. 1:17; Luk. 12:35,36. uw schoenen aan uw voeten, en uw staf in uw hand; en gij zult het met haast eten; het is des HEEREN pascha. Hebreeuws, *Pesach*. Het betekent een doorgang, voorbijgang, of overspringing, omdat de slaande engel de huizen der Israëlieten is voorbijgegaan of voorbijgesprongen, Exod. 12:13,23,27. Het lam wordt hier *Pesach*, dat is, voorbijgang genoemd, omdat het een teken daarvan was. Zie deze sacramentele wijze van spreken, Gen. 17:10, en de eigenlijke manier van spreken onder, Exod. 12:13, en Exod. 13:9.

12. Want Ik zal in dezen nacht door Egypteland gaan, Wat God door den slaanden engel gedaan heeft, zegt Hij zelf gedaan te hebben. en alle eerstgeborenen in Egypteland slaan, Te weten, der Egyptenaars. van de mensen af tot de beesten toe; en Ik zal gericht en oefenen aan alle goden der Egyptenaren, Ik, de HEERE!

13. En dat bloed zal ulieden Te weten, waarmede gij de posten en dorpels besprenkeld hebt, Exod. 12:7. tot een teken zijn aan de huizen, Om te gedenken aan mijn belofte tot versterking van uw geloof. waarin gij zijt; wanneer Ik het bloed zie, zal Ik ulieden voorbij gaan; en er zal geen plaag onder

ulieden ten verderve zijn, wanneer Ik Egypteland slaan zal. Dat is, de eerstgeborenen in Egypteland.

14. En deze dag zal ulieden wezen ter gedachtenis, Te weten, van de ontvangen weldaad, dat Ik u uit Egypte verlost heb. en gij zult hem den HEERE tot een feest vieren; gij zult hem vieren onder uw geslachten tot een eeuwige inzetting. Te weten, totdat de *Messias* komt, die het einde en de vervulling der wet is. Zie Gen. 13:15, en Gen. 17:7,13.

15. Zeven dagen zult gijlieden ongezuurde broden eten; Te weten, na den paasdag, want dit was een bijzonder feest. maar aan den eersten dag zult gij het zuurdeeg wegdoen uit uw huizen; Hebreeuws, *doen ophouden*. want wie het gedeseemde eet, van den eersten dag af tot op den zevenden dag, diezelve ziel Dat is, die mens. zal uitgeroeid worden uit Israel.

16. En op den eersten dag zal er een heilige verzameling zijn; ook zult gij een heilige verzameling hebben op den zevenden dag; Hebreeuws, *verzameling der heiligheid*, en zo in het volgende. er zal geen werk op denzelfden gedaan worden; maar wat van iedere ziel gegeten zal worden, Dit was ongeoorloofd te doen op den sabbat, Exod. 16:23,29, en Exod. 35:2,3. datzelve alleen mag van ulieden toegemaakt worden.

17. Zo onderhoudt dan de ongezuurde broden, Of, *koeken*, naar het gebruik der Joden. dewijl Ik even aan denzelfden dag ulieder heiren uit Egypteland geleid zal hebben; daarom zult gij dezen dag houden, onder uw geslachten, tot een eeuwige inzetting.

18. In de eerste *maand*, aan den veertienden dag der maand, in den avond, zult gij ongezuurde broden

- eten, tot den een en twintigsten dag der maand, in den avond.
19. Dat er zeven dagen lang geen zuurdesem in uw huizen gevonden worde, Zie boven, Exod. 12:15, en 1 Cor. 5:8. worde, want al wie het gedeseemde eten zal, dezelve ziel zal uit de vergadering van Israel uitgeroeid worden, hij zij een vreemdeling of een ingeborene des lands. Hebreeuws, *in, aan, of, onder den vreemdeling*, enz.
20. Gij zult niets eten, Noch brood, noch koeken, noch iets anders. dat gedeseemd is; in al uw woningen zult gij ongezuurde broden eten.
21. Mozes dan riep al de oudsten van Israel, en zeide tot hen: Leest uit, Hebreeuws, *trekt uit*; te weten, uit de schaapskooi of kudde. en neemt u lammeren voor uw huisgezinnen, Of, *klein vee*; dat is, schapen of geiten. en slacht het pascha. Dat is, het lam, hetwelk een teken was van het pascha, of doorgang des worgengels.
22. Neemt dan een bundelken Dit is een der ceremoniën, die alleen bij het eerste pascha moesten onderhouden worden. Zie boven, Exod. 12:7. hysop, Van *hysop*, zie 1 Kon. 4:33. en doopt het in het bloed, dat in een bekken zal wezen; en strijkt aan den bovendorpel, Hebreeuws, *doet aanraken*. en aan de beide zijposten van dat bloed, hetwelk in het bekken zijn zal; doch u aangaande, niemand zal uitgaan uit de deur van zijn huis, tot aan den morgen.
23. Want de HEERE zal doorgaan, om de Egyptenaren te slaan; Anders, *Egypte*; versta de eerstgeborenen der Egyptenaars. doch wanneer Hij het bloed zien zal aan den bovendorpel en aan de twee zijposten, zo zal de HEERE de deur voorbijgaan, Of, *voorbijspringen*. en den verderver niet toelaten in uw huizen te komen om te slaan. Versta, dien slaanden engel.
24. Onderhoudt dan deze zaak, Uitgenomen de ceremoniën, die dit eerste *pascha* eigen waren. Zie boven, Exod. 12:7,11,22. tot een inzetting voor u en voor uw kinderen, tot in eeuwigheid. Wel verstaande, tot op *Christus*. Zie boven, Exod. 12:14.
25. En het zal geschieden, als gij in dat land komt, Te weten, in het land Kanaän. In de woestijn hebben zij maar eens *pascha* gehouden; Num. 9:5. dat u de HEERE geven zal, gelijk Hij gesproken heeft, zo zult gij dezen dienst onderhouden. Dat is, godsdienst. Alzo ook Exod. 12:26, gelijk blijkt Exod. 12:27.
26. En het zal geschieden, wanneer uw kinderen tot u zullen zeggen: Wat hebt gij daar voor een dienst? Hebreeuws, *wat is ulieden deze dienst? is*, dat is, *betekent*.
27. Zo zult gij zeggen: Dit is den HEERE een paasoffer, Te weten, het *paaslam*. Die voor de huizen der kinderen Israels voorbijging in Egypte, toen Hij de Egyptenaren sloeg, en onze huizen bevrijdde! Toen boog zich het volk en neigde zich.
28. En de kinderen Israels gingen en deden het, gelijk als de HEERE Mozes en Aaron geboden had, alzo deden zij.
29. En het geschiedde ter middernacht, dat de HEERE al de eerstgeborenen in Egypteland sloeg, Dit heeft God gedaan tot een straf over het ongelijk, hetwelk Farao en zijn onderdanen aan Israël, Gods eerstgeborene, gedaan hadden, Exod. 4:22,23. van den eerstgeborene van Farao af, die op zijn troon zitten zou, tot op den eerstgeborene van de gevangene, die in het gevangenhuis was, Hebreeuws, *in het huis van den put*, of van

- den kuil.* en alle eerstgeborenen der beesten.
30. En Farao stond op bij nacht, hij en al zijn knechten, en al de Egyptenaars; en er was een groot geschrei in Egypte; want er was geen huis, waarin niet een dode was.
31. Toen riep hij Mozes en Aaron in den nacht, Mozes en Aäron kwamen niet tot Farao, maar des konings gezanten moesten tot hen komen, en Mozes met nederigheid bidden, dat zij toch wilden uittrekken, gelijk af te nemen is uit Exod. 10:29, en Exod. 11:8. en zeide: Maakt u op, trekt uit het midden van mijn volk, zo gijlieden als de kinderen van Israel; en gaat heen, dient den HEERE, gelijk gijlieden gesproken hebt. Te weten, zonder enige conditiën, waarvan de koning tevoren gesproken heeft.
32. Neemt ook met u uw schapen en uw runderen, *Of, uw klein vee, en uw groot vee.* zoals gijlieden gesproken hebt, en gaat heen, en zegent mij ook. Dat is, bidt God voor mij dat Hij mij van deze plaag verlosse. Dit begeert Farao ook Exod. 8:8, en Exod. 9:28, en Exod. 10:16,17. Het schijnt dat Farao in zijn hart overtuigd was dat hij zich gruwelijk tegen God den Heere bezondigd had, handelende tegen zijn eigen conscientie.
33. En de Egyptenaars hielden sterk aan bij het volk, haastende, om die uit het land te drijven; want zij zeiden: Wij zijn allen dood! Zie Gen. 20:3.
34. En het volk nam zijn deeg op, eer het gedesemd was, hun deegklompen, gebonden in hun klederen, op hun schouderen.
35. De kinderen Israels nu hadden gedaan naar het woord van Mozes, en hadden van de Egyptenaren geeist zilveren vaten, en gouden vaten, en klederen.
36. Daartoe had de HEERE het volk genade gegeven in de ogen der Egyptenaren, dat zij hun hun begeerte deden; en zij beroofden de Egyptenaren. Aldus is vervuld hetgeen God Abraham beloofd had, Gen. 15:14, en den Israëlieten, Exod. 3:22.
37. Alzo reisden de kinderen Israels uit van Rameses Zie Gen. 47:11. naar Sukkoth, Een plaats, zo geheten, omdat de kinderen Israëls, toen zij daar waren gekomen, hutten van takken hebben gemaakt; en dit is hun eerste rustplaats, ndat zij uit Egypte getrokken zijn. Vergelijk Lev. 23:43. Dit *Sukkoth* is te onderscheiden van een ander, waarvan gesproken wordt Gen. 33:17. omtrent zeshonderd duizend te voet, Onder welk groot getal niet één zwak, noch krank mens was; Ps. 105:37. mannen alleen, behalve de kinderkens. Versta hieronder ook de vrouwen, zonder wier hulp de kindertjes zich niet helpen konden, alzo ook Exod. 10:24.
38. En veel vermengd volk trok ook met hen op, Te weten, Egyptenaars en anderen, die door de wonderwerken, welke zij gezien hadden, bewogen waren mede te trekken, doch daarna bezweken zijn; Num. 11:4,5. en schapen, en runderen, gans veel vee. Hebreeuws, *zeer zwaar vee.*
39. En zij bakten van het deeg, Te weten, toen zij te Sukkoth gekomen waren. dat zij uit Egypte gebracht hadden, ongezuurde koeken; want het was niet gedesemd; overmits zij uit Egypte uitgedreven werden, Gelijk God de Heere voorzegd had, Exod. 5:24. zodat zij niet vertoeven konden, noch ook tering voor zich bereiden.
40. De *tijd* nu der woning, die de kinderen Israels in Egypte gewoond hebben, is vierhonderd jaren en dertig jaren. Zie Gen. 15:13.
41. En het geschiedde ten einde van de vierhonderd en dertig jaren, zo is het even op denzelfden dag geschied, dat al de heiren des HEEREN uit Egypteland gegaan zijn.

42. Dezen nacht zal men den HEERE op het vlijtigst houden, *Anders, dit is die nacht, welken de HEERE in acht genomen heeft, om hen uit Egypteland te leiden. Hebreeuws, Dit is een nacht der onderhoudingen en Heere.* omdat Hij hen uit Egypteland geleid heeft; deze is de nacht des HEEREN, die op het vlijtigst moet gehouden worden, van al de kinderen Israels, onder hun geslachten.
43. Voorts zeide de HEERE tot Mozes en Aaron: Dit is de inzetting van het pascha: geen zoon eens vreemdelings zal daarvan eten. Wel verstaande, tenzij hij besneden is, gelijk af te nemen is uit Exod. 12:44,48.
44. Doch alle knecht van iedereen, die voor geld gekocht is, nadat gij hem zult besneden hebben, Wel verstaande, nadat hij in de ware religie onderwezen zal zijn, en dezelve hebben aangenomen. dan zal hij daarvan eten.
45. Geen uitlander noch huurling Te weten, zodanig uitlander, die in een land woont, waar hij niet thuis behoort, of met een ander inwoont. zal er van eten. Versta, tenzij dat zij besneden zijn.
46. In een huis zal het gegeten worden; De zin is: Elk lam zal men in een bijzonder huis eten, elk huisgezin het zijne, gelijk boven, Exod. 12:3, gezegd wordt. gij zult van het vlees niet buiten uit het huis dragen, en gij zult geen been daaraan breken. Dit ziet op *Christus*, het rechte paaslam, aan wien geen been gebroken is; Joh. 19:33,36.
47. De ganse vergadering van Israel zal het doen. Dat is, zal het pascha bereiden en eten, zoals de HEERE bevolen heeft; wie het verzuimde, werd afgesneden; Num. 9:13.
48. Als nu een vreemdeling bij u verkeert, en den HEERE het pascha houden zal, *Hebreeuws, doen zal;* en zo in het volgende. dat alles, wat mannelijk is, bij hem besneden worde, en dan

kome hij daartoe, om dat te houden, en hij zal wezen als een ingeborene des lands; Dat is, hij zal hetzelfde recht genieten, hetwelk de ingeborenen genieten. maar geen onbesnedene zal daarvan eten.

49. Enerlei wet zij voor de ingeborene, en den vreemdeling, die als vreemdeling in het midden van u verkeert.
50. En alle kinderen Israels deden het; gelijk als de HEERE Mozes en Aaron geboden had, alzo deden zij.
51. En het geschiedde even ten zelfden dage, dat de HEERE de kinderen Israels uit Egypteland leidde, naar hun heiren.

Exodus 13

1. Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:
2. Heilig Mij Dat is, beveel dat men Mij afzondere; of toeëigene, tot mijn heiligen dienst. Zie Lev. 8:10. alle eerstgeborenen; Te weten, die mannelijk zijn. wat enige baarmoeder opent *Hebreeuws, opening aller baarmoeder.* onder de kinderen Israels, van mensen en van beesten, dat is Mijn. Te weten, daarom, omdat Ik uw eerstgeborenen verschoonde, toen Ik alle eerstgeborenen in Egypteland gedood heb. Zie onder, Exod. 13:15.
3. Verder zeide Mozes tot het volk: Gedenkt aan dezen zelfden dag, op welken gijlieden uit Egypte, uit het diensthuis, gegaan zijt; want de HEERE heeft u door een sterke hand van hier uitgevoerd; *Hebreeuws, in kracht der hand.* daarom zal het gedesemde niet gegeten worden.
4. Heden gaat gijlieden uit, in de maand Abib. Deze maand valt ten dele in Maart, ten deel in April, wanneer in de lente de dagen en nachten even lang zijn. Het Hebreeuwse woord *Abib* betekent een groene

- aar, waarvan deze maand haar naam heeft, overmits in dezelve het gezaaide, daar te lande, groene aren kreeg.
5. En het zal geschieden, als u de HEERE zal gebracht hebben in het land der Kanaanieten, en der Hethieten, en der Amorieten, en der Hevieten, en der Jebusieten, hetwelk Hij uw vaderen gezworen heeft u te geven, een land vloeiende van melk en honig; Zie Exod. 3:8. zo zult gij dezen dienst Die in de volgende verzen verhaald wordt. houden in deze maand. Hebreeuws, *dienen*.
 6. Zeven dagen zult gij ongezuurde broden eten, en aan den zevenden dag zal den HEERE een feest zijn.
 7. Zeven dagen zullen ongezuurde broden gegeten worden, en het gedesemde zal bij u niet gezien worden, ja, er zal geen zuurdeeg bij u gezien worden, in al uw palen.
 8. En gij zult uw zoon te kennen geven te dienzelven dage, Dat is, uwen kinderen. zeggende: *Dit is om hetgeen de HEERE mij gedaan heeft, toen ik uit Egypte uittoog.*
 9. En het zal u zijn tot een teken op uw hand, en tot een gedachtenis tussen uw ogen, opdat de wet des HEEREN in uw mond zij, omdat u de HEERE door een sterke hand uit Egypte uitgevoerd heeft.
 10. Daarom onderhoudt deze inzetting ter bestemder tijd, Zie boven, Exod. 12:6. van jaar tot jaar. Hebreeuws, *van dagen tot dagen*. Aldus wordt ook het woord *dagen* genomen voor *een jaar*, Lev. 25:29; Amos 4:4.
 11. Het zal ook geschieden, wanneer u de HEERE in het land der Kanaanieten zal gebracht hebben, gelijk Hij u en uw vaderen gezworen heeft, en Hij het u zal gegeven hebben;
 12. Zo zult gij tot den HEERE doen overgaan Te weten, van u tot den Heere, alzo dat het niet langer het uwe blijve, maar des Heeren zij. alles, wat de baarmoeder opent; Hebreeuws, *alle opening der baarmoeder*; boven, Exod. 13:2. ook alles, wat *de baarmoeder* opent van de vrucht der beesten, Hebreeuws, *voortzetting, of, aanwas*. die gij hebben zult; de mannetjes zullen des HEEREN zijn.
 13. Doch al wat *de baarmoeder* der ezelin opent, Versta hieronder alle andere gedierten, die tot de offeranden onbekwaam waren. zult gij lossen met een lam; Versta, zowel een lam der geiten, als der schapen. wanneer gij het nu niet lost, zo zult gij het den nek breken; Te weten, opdat hetgeen den Heere toegeëigend is, tot geen gewone dingen gebruikt worde. maar alle eerstgeborenen des mensen onder uw zonen zult gij lossen. Te weten, met vijf sikkelen des heiligdoms, Num. 18:16.
 14. Wanneer het geschieden zal, dat uw zoon u morgen zal vragen, Zie boven, Exod. 12:26. zeggende: Wat is dat? Dat is, wat beduidt dat? zo zult gij tot hem zeggen: De HEERE heeft ons door een sterke hand uit Egypte, uit het diensthuis, uitgevoerd.
 15. Want het geschiedde, toen Farao zich verhardde ons te laten trekken, zo doodde de HEERE alle eerstgeborenen in Egypteland, van des mensen eerstgeborene af, tot den eerstgeborene der beesten; daarom offer ik den HEERE Of, *slacht*. de mannetjes van alles, wat de baarmoeder opent; doch alle eerstgeborenen mijner zonen los ik.
 16. En het zal tot een teken zijn op uw hand, en tot voorhoofdspannels tussen uw ogen; Het schijnen enige gedenkcedels geweest te zijn, aan het voorhoofd gebonden, om daarbij des Heeren

wet te gedenken. Zie Deut. 6:8. want de HEERE heeft door een sterke hand ons uit Egypte uitgevoerd.

17. En het is geschied, toen Farao het volk had laten trekken, zo leidde hen God niet op den weg van het land der Filistijnen, hoewel die nader was; Te weten, om in het land Kanaän te komen. want God zeide: Te weten, bij zichzelf. Zie Gen. 8:21. Dat het den volke Of, *dat het misschien*; menselijker wijze gesproken. niet rouwe, Te weten, dat zij uit Egypteland getogen zijn. als zij den strijd zien zouden, en wederkeren naar Egypte.

18. Maar God leidde het volk om, langs den weg van de woestijn der Schelfzee. Versta de woestijn Etham, Exod. 13:20, en Num. 33:8. De kinderen Israels nu togen bij vijven uit Egypteland. Hebreeuws, *gevijfd*; dat is, bij vijven, vijf nevens elkander, of, in vijf hopen, of heiren. Anders, *gewapend*, of, *geharnast*, gelijk Joz. 1:14, en Jos. 4:12; Richt. 7:11.

19. En Mozes nam de beenderen van Jozef met zich; want hij had met een zwaren eed Hebreeuws, *bezwerende bezworen*; dat is ernstig of met een zwaren eed bezworen. de kinderen Israels bezworen, zeggende: God zal ulieden voorzeker bezoeken; Hebreeuws, *bezoekende bezoeken*. voert dan mijn beenderen met ulieden op van hier!

20. Alzo reisden zij uit Sukkoth; en zij legerden zich in Etham, aan het einde der woestijn.

21. En de HEERE toog voor hun aangezicht, Hij wordt Exod. 14:19 genoemd *de engel Gods*; Hij is geweest de eeuwige Zoon Gods, 1 Cor. 10:9. des daags in een wolkkolom, Ps. 105:39 staat, dat deze kolom werd uitgespreid als een deksel, zodat zij den Israëlieten een schaduw was voor de hitte van de zon. dat Hij hen op den weg leidde, en des nachts in een

vuurkolom, dat Hij hen lichtte, om voort te gaan dag en nacht.

22. Hij nam de wolkkolom des daags, noch de vuurkolom des nachts niet weg van het aangezicht des volks.

Exodus 14

1. Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:

2. Spreek tot de kinderen Israels, dat zij wederkeren, en zich legeren voor Pi-Hachiroth, tussen Migdol en tussen de zee, De naam van een stad in Egypte, Jer. 44:1. voor Baal-Zefon; daar tegenover zult gij u legeren aan de zee.

3. Farao dan zal zeggen van de kinderen Israels: Zij zijn verward in het land; die woestijn heeft hen besloten. Hebreeuws, *de woestijn heeft over hen besloten*.

4. En Ik zal Farao's hart verstokken, dat hij hen najage; en Ik zal aan Farao en aan al zijn heir verheerlijkt worden, God behaalt eer, zowel in het straffen der goddelozen, als in het ontfermen over zijn uitverkorenen; Ezech. 28:22; Rom. 9:22,23. also dat de Egyptenaars zullen weten, Zowel die, welke in de zee verdrinken zullen, als die, welke in het leven blijven zullen. dat Ik de HEERE ben. En zij deden also. Dat is, zij gingen terug, gelijk de Heere hun geboden had.

5. Toen nu de koning van Egypte werd geboodschaft, dat het volk vluchtte, zo is het hart van Farao en van zijn knechten veranderd tegen het volk, en zij zeiden: Waarom hebben wij dat gedaan, dat wij Israel hebben laten trekken, dat zij ons niet dienden? Hebreeuws, *van ons te dienen*.

6. En hij spande zijn wagen aan, en nam zijn volk met zich.

7. En hij nam zeshonderd uitgelezene wagens, ja, al de wagens van Egypte, Versta, die allen, welke men in de haast heeft kunnen krijgen. en de hoofdlieden over

die allen. Het Hebreeuwse woord heeft zijn oorsprong van drie, of derde, zodat enigen hier verstaan *de derde soort of orde* bij den koning.

8. Want de HEERE verstokte het hart van Farao, den koning van Egypte, dat hij de kinderen Israels najaagde; doch de kinderen Israels waren door een hoge hand uitgegaan. Dat is, door Gods macht; vergelijk Exod. 13:16. Anders, *openlijk, vrijmoediglijk*, in goede orde. Zie Exod. 13:18, en in het aanzien der Egyptenaars, Num. 33:3.
9. En de Egyptenaars jaagden hen na, en achterhaalden hen, daar zij zich gelegerd hadden aan de zee; al de paarden, de wagens van Farao en zijn ruiters, en zijn heir; nevens Pi-Hachiroth, voor Baal-Zefon.
10. Als Farao nabij gekomen was, zo hieven de kinderen Israels hun ogen op, en ziet, de Egyptenaars togen achter hen; Anders, *Egypte toog, of reisde*; dat is, de Egyptenaars. en zij vreesden zeer; toen riepen de kinderen Israels tot den HEERE.
11. En zij zeiden tot Mozes: Hebt gij ons daarom, omdat er in Egypte gans geen graven waren, weggenomen, opdat wij in deze woestijn sterven zouden? Waarom hebt gij ons dat gedaan, dat gij ons uit Egypte gevoerd hebt?
12. Is dit niet het woord, dat wij in Egypte tot u spraken, zeggende: Houd af van ons, en laat ons de Egyptenaren dienen? Want het ware ons beter geweest de Egyptenaren te dienen, dan in deze woestijn te sterven.
13. Doch Mozes zeide tot het volk: Vreest niet, staat vast, Dat is, wankelt niet in uw hart. en ziet het heil des HEEREN, Dat is, de victorie, die de Heere geven zal. Zie Gen. 49:18. dat Hij heden aan ulieden doen zal, want de

Egyptenaars, die gij heden gezien hebt, Anders, *gelijk gij hen heden gezien hebt*. zult gij niet weder zien in eeuwigheid.

14. De HEERE zal voor ulieden strijden, en gij zult stil zijn. Alsof hij zeggen wilde: Gijlieden zult niets er toe doen, noch met woorden, noch met werken, de Heere zal voor u vechten. Of, weest gijlieden maar stil, houdt op van murmureren tegen God en mij.
15. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Wat roept gij tot Mij? Zeg den kinderen Israels, dat zij voorttrekken.
16. En gij, hef uw staf op, en strek uw hand uit over de zee, en klief dezelve, dat de kinderen Israels door het midden der zee gaan op het droge.
17. En Ik, zie, Anders, *wat mij aangaat, ziet, Ik zal*. Ik zal het hart der Egyptenaren verstokken, dat zij na hen daarin gaan; Te weten, in de zee. en Ik zal verheerlijkt worden aan Farao en aan al zijn heir, aan zijn wagenen en aan zijn ruiteren.
18. En de Egyptenaars zullen weten, dat Ik de HEERE ben, wanneer Ik verheerlijkt zal worden aan Farao, aan zijn wagenen en aan zijn ruiteren.
19. En de Engel Gods, Exod. 13:21 wordt Hij genoemd *de Heere*. Die voor het heir van Israel ging, vertrok, en ging achter hen; de wolkkolom vertrok ook van hun aangezicht, en stond achter hen.
20. En zij kwamen tussen het leger der Egyptenaren, en tussen het leger van Israel; en de wolk was te gelijk duisternis en verlichtte den nacht; Duisternis bij de Egyptenaars, die achter kwamen, en verlichtende de Israëlieten, die voorgingen. zodat de een tot den

- ander niet naderde den gansen nacht.
21. Toen Mozes zijn hand uitstreckte over de zee, zo deed de HEERE de zee weggaan, door een sterken oostenwind, dien gansen nacht, en maakte de zee droog, *Hebreeuws, zette de zee ter droogte.* en de wateren werden gekliefd.
22. En de kinderen Israels zijn ingegaan in het midden van de zee, De kinderen Israëls hadden tevoren wel een anderen, bekwamer weg kunnen ingaan dan door de Rode zee, maar het heeft God den Heere liefd, hen daardoor te doen passeren, om Farao en zijn heirleger te doen verdrinken, en zijn kracht te betonen. op het droge; en de wateren waren hun een muur, aan hun rechter *hand* en aan hun linkerhand.
23. En de Egyptenaars vervolgden hen, en gingen in, achter hen, al de paarden van Farao, zijn wagenen en zijn ruiters, in het midden van de zee.
24. En het geschiedde in dezelfde morgenwake, dat de HEERE, De profeet David verhaalt dit, Ps. 77:18,19, met veel omstandigheden, betuigende dat zich God de Heere vertoonde met bliksem, donder en regen tegen de Egyptenaars. in de kolom des vuurs en der wolk, Deze kolom was vuur van voren, maar duister van achteren. zag op het leger der Egyptenaren; Dat is, God heeft zich krachtiglijk vertoond, zijnde in de vuurkolom. en Hij verschrikte het leger der Egyptenaren. Of, *verstoorde, verbrak, versloeg.*
25. En Hij stiet de raderen hunner wagenen weg, *Hebreeuws, zijner idem deed hem, dat is, elk een;* of, het ziet op het voorafgaande woord, leger. en deed ze zwaarlijk voortvaren. *Hebreeuws, Hij leidde hen met zwaarte.* Toen zeiden de Egyptenaars: *Hebreeuws, de Egyptenaar zeide: laat mij vlieden.* Laat ons vlieden van het aangezicht van Israel, want de HEERE strijdt voor hen tegen de Egyptenaars. Hier wordt voltrokken hetgeen Exod. 14:14 voorzegt is.
26. En de HEERE zeide tot Mozes: Streck uw hand uit over de zee, dat de wateren wederkeren over de Egyptenaars, Dit deed de Heere door een sterken wind, Exod. 15:10. over hun wagenen en over hun ruiters.
27. Toen strekte Mozes zijn hand uit over de zee; en de zee kwam weder, tegen het naken van den morgenstond, *Hebreeuws, aanzien, of wederkeren;* dat is, met het aanbreken van den dag. tot haar kracht; Dat is, tot haar gewonen vloed; want tevoren was zij opgehouden geweest. en de Egyptenaars vluchtten die tegemoet; Te weten, zee; dat is, waar de Egyptenaars zich keerden of wendden, de zee kwam hen tegen. en de HEERE stortte de Egyptenaars in het midden der zee. *Hebreeuws, schudde hen uit.* Dit is een rechtvaardige straf van God geweest over de Egyptenaars, die de kleine kinderen der Israëlieten in het water geworpen en gesmoord hadden.
28. Want als de wateren wederkeerden, Wel verstaande, afvallende van de hopen, waarin zij op elkander gelopen waren. zo bedekten zij de wagenen en de ruiters van het ganse heir van Farao, dat hen nagevolgd was in de zee; Te weten, de Israëel. er bleef niet een van hen over.
29. Maar de kinderen Israels gingen op het droge, in het midden der zee; en de wateren waren hun een muur, aan hun rechter *hand* en aan hun linkerhand.
30. Alzo verlostte de HEERE Israel aan dien dag uit de hand der Egyptenaren; en Israel zag de Egyptenaren dood *Anders, stervende.* aan den oever der zee. *Hebreeuws, aan de lip der zee.*

31. Ook zag Israel de grote hand, Dat is, het voortreffelijk en krachtig werk des Heeren, gelijk Ps. 109:27. die de HEERE aan de Egyptenaren bewezen had; Hebreeuws, *gedaan*. en het volk vreesde den HEERE, en geloofde in den HEERE, en aan Mozes, Zijn knecht. Dat is, zij geloofden het woord, hetwelk Mozes in den naam Gods tot hen sprak, gelijk Exod. 19:9, en 2 Kron. 20:20. De manier van spreken in het Hebreeuws is wel enerlei, maar het onderscheid wordt genomen uit de natuur van de zaak.

Exodus 15

1. Toen zong Mozes en de kinderen Israels de HEERE dit lied, en spraken, zeggende: Ik zal den HEERE zingen; want Hij is hogelijk verheven! Hebreeuws, *verhogende verhoogd*. Het paard en zijn ruiters heeft Hij in de zee geworpen.
2. De HEERE is mijn Kracht en Lied, Dat is, de materie van mijn lied, of, die mij oorzaak gegeven heeft, om hem met lofzangen te prijzen. en Hij is mij tot een Heil geweest; Zie boven, Exod. 14:13. deze is mijn God; daarom zal ik Hem een liefelijke woning maken; Of slechts, *een woning*. Anders, *ik zal hem verheerlijken*. Hij is mijns vaders God, dies zal ik Hem verheffen!
3. De HEERE is een krijgsman; HEERE is Zijn Naam! Zie Gen. 2:4; Exod. 3:15, en Exod. 6:2.
4. Hij heeft Farao's wagenen en zijn heir in de zee geworpen; en de keure zijner hoofdlieden zijn verdronken in de Schelfzee. Dat is, de Rode zee.
5. De afgronden hebben hen bedekt; Dat is, de hoge wateren, die als muren overeind stonden, zijn op hen gevallen; Exod. 14:22. zij zijn in de diepten gezonken als een steen.
6. O HEERE! Uw rechterhand is verheerlijkt geworden in macht; Uw

rechterhand, o HEERE! heeft den vijand verbroken!

7. En door Uw grote hoogheid hebt Gij, Hebreeuws, *door de grootheid uwer hoogheid*. die tegen U opstonden, Dat is, die tegen uw volk opstonden; want al wat tegen Gods volk gedaan wordt, rekt God alsof het hemzelve gedaan ware. Zie Zach. 2:8; Matth. 25:45; Hand. 9:4. omgeworpen; Gij hebt Uw brandenden toorn uitgezonden, die hen verteerd heeft als een stoppel. Dit is een afgebroken reden, die volkomenlijk aldus wordt uitgesproken: die hen verslonden heeft, gelijk de stoppels door het vuur verslonden worden.
8. En door het geblaas van Uw neus Dit is een omschrijving van den wind; zie Exod. 14:21. zijn de wateren opgehoopt geworden; de stromen hebben overeind gestaan, als een hoop; de afgronden zijn stof geworden Of, *gestold*. in het hart der zee. Dat is, in de diepte, of, in het midden der zee, gelijk Ps. 18:16, en Ps. 46:3; Ezech. 28:2; vergelijk Deut. 4:11.
9. De vijand zeide: Ik zal vervolgen, ik zal achterhalen, ik zal den buit delen, Dit placht met vreugde te geschieden, Jes. 9:2. Farao en de zijnen beloofden zichzelf de victorie, maar het mislukte hun. mijn ziel zal van hen vervuld worden, Dat is, *gelijk sommigen hier overzetten* ik wil mijn moed aan hen koelen. Zie Job 16:10. ik zal mijn zwaard uittrekken, Hebreeuws, *ik zal mijn zwaard ledig maken*. mijn hand zal hen uitroeien. Of, *weder in mijn bezitting brengen, of, arm maken*.
10. Gij hebt met Uw wind geblazen; de zee heeft hen gedekt, zij zonken onder als lood in geweldige wateren!
11. O HEERE! wie is als Gij onder de goden? wie is als Gij, verheerlijkt in heiligheid, Dat is, die met uitnemende grote heiligheid is versierd. vreselijk in lofzangen, Dat is, die met groten eerbied

- en kinderlijke vreze moet aangebeden, geëerd en geprezen worden. doende wonder?
12. Gij hebt Uw rechterhand uitgestrekt, de aarde heeft hen verslonden! Dat is, de bodem of grond der zee.
13. Gij leiddet door Uw weldadigheid dit volk, dat Gij verlost hebt; Gij voert hen zachtens door Uw sterkte tot de liefelijke woning Uwer heiligheid. Versta, het land Kanaän, waar God zijn volk zou geven zijn heiligen godsdienst. Zie Ps. 78:52,53,54.
14. De volken hebben het gehoord, zij zullen sidderen; Zie de vervulling, Num. 22:3,6; Joz. 2:10,11, en Joz. 5:1; Ps. 68:3. weedom heeft de ingezetenen van Palestina bevangen.
15. Dan zullen de vorsten van Edom verbaasd wezen; beving zal de machtigen der Moabieten bevangen; al de ingezetenen van Kanaan zullen versmelten!
16. Verschrikking en vrees zal op hen vallen; door de grootheid van Uw arm zullen zij verstommen, als een steen, totdat Uw volk, HEERE! henen doorkome; totdat dit volk henen doorkome, dat Gij verworven hebt.
17. Die zult Gij inbrengen, en planten hen op den berg Uwer erfenis, Dat is, in het bergachtige land, gelijk Kanaän is; Deut. 11:11. Anderen verstaan hier den berg *Moria*, waarop naderhand de tempel gebouwd is. ter plaatse, welke Gij, o HEERE! gemaakt hebt tot Uw woning, het heiligdom, hetwelk Uw handen gesticht hebben, o HEERE!
18. De HEERE zal in eeuwigheid en geduriglijk regeren! Dat is, hier en hiernamaals.
19. Want Farao's paard, met zijn wagen, met zijn ruiters, zijn in de zee gekomen, en de HEERE heeft de wateren der zee over hen doen wederkeren; Die straks tevoren als muren overeind gestaan hadden, Exod. 14:22. maar de kinderen Israels zijn op het droge in het midden van de zee gegaan.
20. En Mirjam, de profetes, Aarons zuster, Zij was ook wel Mozes' zuster, maar omdat zij in het afwezen van Mozes langen tijd bij Aäron gewoond had, zo wordt zij daarom Aärons zuster genoemd. nam een trommel in haar hand; en al de vrouwen gingen uit, haar na, met trommelen en met reien. Anders, *met fluiten, of, pijpen.*
21. Toen antwoordde De mannen zongen voor, gelijk boven Exod. 15:1; de vrouwen zongen dit na. **Mirjam** Met andere vrouwen. **hunlieden:** Te weten, den mannen. Zingt den HEERE; want Hij is hogelijk verheven! *Hebreeuws, verhogende verhoogd.* Hij heeft het paard met zijn ruiters in de zee gestort!
22. Hierna deed Mozes de Israëlieten voortreizen van de Schelfzee af; en zij trokken uit tot in de woestijn Sur, De naam van een woestijn, tussen Egypte en Arabië. Zie Gen. 16:7. en zij gingen drie dagen in de woestijn, en vonden geen water.
23. Toen kwamen zij te Mara; Toen Mozes met de Israëlieten aan deze plaats kwam, heette zij nog niet *Mara*, dat is, *bitterheid*; maar zij werd straks daarna zo genoemd, gelijk blijkt in Exod. 15:23. doch zij konden het water van Mara niet drinken, want het was bitter; daarom werd derzelve naam genoemd Mara.
24. Toen murmureerde het volk tegen Mozes, *Murmureren* is kwalijk van God, zijn woord en werken in zijn hart gevoelen, en met de tong onwaardiglijk daarvan spreken. zeggende: Wat zullen wij drinken?
25. Hij Te weten, God. dan riep tot den HEERE; en de HEERE wees hem een

hout, dat wierp hij in dat water; toen werd het water zoet. Dit water is zoet geworden tot den dienst en het gebruik der Israëlieten, voor een tijdlang, maar het is niet altijd zo gebleven, gelijk blijkt uit *Plin. lib. 6, natur. hist. c. 29*, die te zijner tijd melding maakt van deze bittere wateren. Zie 2 Kon. 2:21. Aldaar stelde Hij Te weten, God. het *volk* een inzetting en recht, Te weten, het volk van Israël. en aldaar verzocht Hij Te weten, God. hetzelfde,

26. En zeide: Is het, dat gij met ernst naar de stem des HEEREN uws Gods horen zult, *Hebreeuws, horende zult horen.* en doen, wat recht is in Zijn ogen, en uw oren neigt tot Zijn geboden, en houdt al Zijn inzettingen; zo zal Ik geen van de krankheden op u leggen, die Ik op Egypteland gelegd heb; want Ik ben de HEERE, uw Heelmeester! God de Heere wil zeggen: Ik ben het, die u aan de ziel en aan het lichaam helen, en voor alle ellenden bewaren kan, tegenwoordige en toekomstige.
27. Toen kwamen zij te Elim, en daar waren twaalf waterfonteinen, en zeventig palmbomen; en zij legerden zich aldaar aan de wateren.

Exodus 16

1. Toen zij van Elim gereisd waren, Vóór zij van Elim optrokken, waren zij weder bij de Rode zee geweest, welke reis Mozes hier niet beschrijft, maar hij verhaalt ze Num. 33:10,11. zo kwam de ganse vergadering der kinderen Israels in de woestijn Sin, De naam van een woestijn in Steenachtig Arabië, waar de achtste legerplaats der Israëlieten geweest is; Num. 33:10,11. welke is tussen Elim en tussen Sinai, Deze berg wordt anders genoemd *Horeb*, op welchen Mozes de wet ontvangen heeft. aan den vijftienden dag der tweede maand, nadat zij uit Egypteland uitgegaan waren.
2. En de ganse vergadering der kinderen Israels murmureerde tegen

Mozes en tegen Aaron, in de woestijn.

3. En de kinderen Israels zeiden tot hen: Och, *Hebreeuws, wie zal geven*, enz; vergelijk Deut. 5:29. dat wij in Egypteland gestorven waren door de hand des HEEREN, toen wij bij de vleespotten zaten, toen wij tot verzadiging brood aten! Want gijlieden hebt ons uitgeleid in deze woestijn, om deze ganse gemeente door den honger te doden.
4. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Zie, Ik zal Dat is, Ik zal he tspoedig laten regenen, dat is, in de gedaante van een regen uit den hemel laten vallen. voor ulieden brood uit den hemel regenen; Dat is, *manna*, waarvan de Israëlieten brood maakten. en het volk zal uitgaan, en verzamelen elke dagmaat op haar dag; *Hebreeuws, woord, of ding*; hier betekent het zoveel brood als een mens iederen dag tot zijn nooddrift behoeft. opdat Ik het verzoeke, of het in Mijn wet ga, of niet.
5. En het zal geschieden op den zesden dag, Te weten, daags vóór den sabbat, alsdan moesten de Israëlieten hun spijs bereiden, die zij op den sabbat eten zouden, want dan mocht men geen arbeid doen, ja zelfs geen vuur aansteken, gelijk te zien is Exod. 35:3. dat zij bereiden zullen hetgeen zij ingebracht zullen hebben; dat zal dubbel zijn Zie onder, Exod. 16:22. boven hetgeen zij dagelijks zullen verzamelen. *Hebreeuws, dag dag*, gelijk Gen. 39:10.
6. Toen zeiden Mozes en Aaron tot al de kinderen Israels: Aan den avond, Zie Exod. 16:13. dan zult gij weten, dat u de HEERE uit Egypteland uitgeleid heeft; Niet wij, als uit onszelven, gelijk het volk hun verweet, Exod. 16:3.
7. En morgen, dan zult gij des HEEREN heerlijkheid zien, dewijl Hij uw murmuringen tegen den HEERE

- gehoord heeft; want wat zijn wij, dat gij tegen ons murmureert?
8. Voorts zeide Mozes: Als de HEERE ulieden aan den avond vlees te eten zal geven, en aan den morgen brood tot verzadiging, het zal zijn, omdat de HEERE uw murmureringen gehoord heeft, die gij tegen Hem murmureert; want wat zijn wij? Uw murmureringen zijn niet tegen ons, Hij wil zeggen, niet tegen ons alleen; of, niet zozeer tegen ons, als wel tegen den HEERE. Zie ook dergelijke manier van spreken, Gen. 32:28, en 1 Sam. 8:7; Joh. 12:44. maar tegen den HEERE.
9. Daarna zeide Mozes tot Aaron: Zeg tot de ganse vergadering der kinderen Israels: Nadert voor het aangezicht des HEEREN, Dat is, vergadert voor de wolkkolom, in en door welke God de Heere zijn heerlijke tegenwoordigheid openbaarde, Exod. 16:10. want Hij heeft uw murmureringen gehoord.
10. En het geschiedde, als Aaron tot de ganse vergadering der kinderen Israels sprak, en zij zich naar de woestijn keerden, zo ziet, de heerlijkheid des HEEREN verscheen in de wolk.
11. Ook heeft de HEERE tot Mozes gesproken, zeggende:
12. Ik heb de murmureringen der kinderen Israels gehoord; spreek tot hen, zeggende: Tussen twee avonden zult gij vlees eten, en aan den morgen zult gij met brood verzadigd worden; en gij zult weten, dat Ik de HEERE uw God ben. Te weten, inderdaad zulks bevindende en beproevende.
13. En het geschiedde aan den avond, Te weten, aan den avond van dien dag. dat er kwakkelen opkwamen, Hebreeuws, *de kwakkel*; alzo Exod. 8:6 *vors*, voor *vorsen*. en het leger bedekten; en aan den morgen lag de dauw rondom het leger. Hebreeuws, *er was een ligging van dauw*.
14. Als nu de liggende dauw opgevaren was, Te weten, in de lucht, verdwijnende door de hitte er zon. Het *manna* was bedekt en verborgen onder den dauw, die opwaarts trok met den opgang der zon. Zie Num. 11:9. zo ziet, over de woestijn Hebreeuws, *op het aangezicht der woestijn*. was een klein rond ding, Hebreeuws, *dun*. klein als de rijm, op de aarde.
15. Toen het de kinderen Israels zagen, zo zeiden zij, de een tot den ander: Hebreeuws, *de man tot zijn broeder*. Het is Man, Dat is, dit is een voorbereide en ons toegeëigende spijs, of gave. Anders, *wat is dat?* want zij wisten niet wat het was. Mozes dan zeide tot hen: Dit is het brood, hetwelk de HEERE ulieden te eten gegeven heeft.
16. Dit is het woord, dat de HEERE geboden heeft: Verzamelt daarvan een ieder naar dat hij eten mag, En zijn ganse huisgezin. Hebreeuws, *naar den mond zijner spijs*; dat is, der spijs, die hij en zijn huisgezin behoeft. een gomer voor een hoofd, Hebreeuws, *hersenbekken*; dat is, persoon. naar het getal van uw zielen; ieder zal nemen voor degenen, Met deze woorden wordt verklaard, hetgeen straks tevoren in Exod. 16:17 gezegd is. die in zijn tent zijn.
17. En de kinderen Israels deden alzo, en verzamelden, de een veel en de ander weinig. Hebreeuws, *vermenigvuldigende en verminderende*.
18. Doch als zij het De zin is, toen ieder tehuis bracht wat hij verzameld had, zo mat het de huisvader, en gaf elk zijn gomer of behoorlijk deel daarvan, alzo dat niemand meer dan zijn behoorlijke portie kreeg. met de gomer maten, Zie onder, Exod. 16:36. zo had hij, die veel verzameld had, niets over, en dien, die weinig verzameld had, ontbrak niet; een

iegeijk verzamelde zoveel, als hij eten mocht. Hebreeuws, *naar den mond van zijn eten, of, van zijn spijs*, gelijk Exod. 16:16.

19. En Mozes zeide tot hen: Niemand late daarvan over tot den morgen.

20. Doch zij hoorden niet naar Mozes, maar sommige mannen lieten daarvan over tot den morgen. Dit deden zij uit onnutte voorzorg en wantrouwen, of nieuwsgierigheid, als willende beproeven en zien of ook het manna zolang duren kon. Toen wiesen er wormen in, en het werd stinkende; dies werd Mozes zeer toornig op hen.

21. Zij nu verzamelden het allen morgen, Hebreeuws, *in den morgen in den morgen*. een iegeijk naar dat hij eten mocht; want als de zon heet werd, zo versmolt het. Te weten, hetgeen op aarde bleef liggen. Zodat hier de oorzaak, waarom zij des morgens verzamelden, wordt aangewezen.

22. En het geschiedde op den zesden dag, dat zij dubbel brood verzamelden, twee gomers voor een; en al de oversten der vergadering kwamen en verkondigden het aan Mozes. Want zij twijfelden of het volk wèl kwalijk deed, dewijl Mozes bevolen had, dat voor ieder hoofd slechts één gomer zou vergaderd worden.

23. Hij dan zeide tot hen: Dit is het, dat de HEERE gesproken heeft: Morgen is de rust, de heilige sabbat des HEEREN! wat gij bakken zoudt, Te weten, morgen. bakt dat, en ziet, wat gij zieden zoudt; en al wat over blijft, Te weten, op den zesden dag. De helft van den dubbelen gomer, dien zij daags vóór den sabbat verzameld hadden, bleef overig. legt het op voor u in bewaring tot den morgen.

24. En zij legden het op tot den morgen, gelijk als Mozes geboden had; en het stonk niet, Gelijk tevoren

geschied was, toen zij wat oplegden tegen het bevel van Mozes, Exod. 16:20. en er was geen worm in.

25. Toen zeide Mozes: Eet dat heden, want Mozes leert het volk hier niet alleen wat zij op dien dag doen zouden, maar van week tot week, zolang het manna regenen zou. het is heden de sabbat des HEEREN; Mozes heeft de woorden van Exod. 16:25 alsook de naastvolgende, gesproken, op dien avond toen de sabbat begon of inging, dien wij op onze wijze nu noemen Zaterdagavond; want de sabbat begon met den avond van den zesden dag, en eindigde met den avond van den zevenden dag. gij zult het heden op het veld niet vinden.

26. Zes dagen zult gij het verzamelen; doch op den zevenden dag is het sabbat, op denzelven zal het niet zijn.

27. En het geschiedde aan den zevenden dag, dat sommigen van het volk uitgingen, om te verzamelen; Deze mensen geloofden God noch zijn dienaar Mozes. doch zij vonden niet.

28. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Dat is, God beval Mozes dat hij dit aan het volk zou zeggen. Hoe lang weigert gijlieden te houden Mijn geboden en Mijn wetten? De zonde van enigen wordt hier gesteld, alsof het de zonde van allen waren.

29. Ziet, omdat de HEERE ulieden den sabbat gegeven heeft, daarom geeft Hij u aan den zesden dag voor twee dagen brood; een ieder blijve in zijn plaats! Hebreeuws, *onder zich*. dat niemand uit zijn plaats ga op den zevenden dag! Te weten, om manna te verzamelen, of enig ander werk te doen, Lev. 23:3, wordt hun bevolen tot de heilige vergadering te gaan, en Hand. 1:12, wordt gesproken van een sabbatsreis.

30. Alzo rustte het volk op den zevenden dag!

31. En het huis Israels noemde deszelfs naam Man; en het was als korianderzaad, In gedaante en in grootte; maar het was wit als *bedolah*, of kristal, Num. 11:7. wit, en de smaak daarvan was als honigkoeken. Te weten, wanneer men het van de aarde opraapte, ongekookt; maar als het gekookt was, zo smaakte het als verse olie, Num. 11:8.
32. Voorts zeide Mozes: Dit is het woord, hetwelk de HEERE bevolen heeft: Vul een gomer daarvan tot bewaring voor uw geslachten, Te weten, in den tabernakel, wanneer hij zou gemaakt zijn. opdat zij zien het brood, dat Ik ulieden heb te eten gegeven in deze woestijn, toen Ik u uit Egypteland uitleidde.
33. Ook zeide Mozes tot Aaron: Neem een kruik, Hebr. 9:4 staat: *het gouden vat; anders, schotel, schaal.* en doe een gomer vol Man daarin; Hebreeuws, *de volheid van een gomer.* en zet die voor het aangezicht des HEEREN, Die zijn tegenwoordigheid boven de ark des verbonds openbaarde. tot bewaring voor uw geslachten.
34. Gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had, alzo zette ze Aaron voor de getuigenis tot bewaring. Versta, voor de ark des verbonds, waarin de tafelen der wet Gods waren; zie Exod. 25:16,21, welke genaamd worden de getuigenis, omdat zij van den wil Gods getuigden. De ark is eerst belast geworden te maken op den berg Sinai, doch Mozes verhaalt dit hier in het kort, om de historie van het manna daarmede te besluiten.
35. En de kinderen Israels aten Man veertig jaren, totdat zij in een bewoond land kwamen; Dit wordt gesteld tegenover de woestijn. zij aten Man, totdat zij kwamen aan de pale van het land Kanaan.
36. Een gomer nu is het tiende *deel* van een efa. Dit is een maat van droge waren, begrijpende zoveel als 432

henneëierschalen; zodat de *gomer*, naar sommiger gevoelen, meer dan dubbel zo groot was als de *choenix*, Openb. 6:6 zijnde een maat koren, genoegzaam tot voedsel van een man op een dag. Zie Lev. 5:11, en Lev. 19:36; Deut. 25:14, enz.

Exodus 17

1. Daarna toog de ganse vergadering van de kinderen Israels, naar hun dagreizen, Hun dagreizen waren dezen: van Sira tot Dofka, van Dofka tot Alus, van Alus tot Rafidim, Num. 33:12,13,14. Mozes verhaalt in Exod. 17: niet al de reizen, noch rustplaatsen des volks, maar die alleen, waarin wat zonderlings geschied is. uit de woestijn Sin, op het bevel des HEEREN, Hebreeuws, *op, of, naar den mond.* en zij legerden zich te Rafidim. Rafidim is een plaats in de woestijn bij den berg Horeb. Dit was de elfde legerplaats. Daar nu was geen water voor het volk om te drinken.
2. Toen twistte het volk met Mozes, en zeide: Geeft gijlieden ons water, Te weten, gij Mozes en Aäron. dat wij drinken! Mozes dan zeide tot hen: Wat twist gij met mij? Waarom verzoekt gij den HEERE? Te weten, door uw ongelovigheid, want zij twijfelden of ook de HEERE bij hen was, Exod. 17:7, hetwelk zij wilden, dat Hij door mirakelen zou doen blijken. Dit is God verzoeken; Ps. 78:18; Matth. 16:1.
3. Toen nu het volk aldaar dorstte naar water, zo murmureerde het volk tegen Mozes, Niet al het volk, maar enige boze mensen. en het zeide: Waartoe hebt gij ons nu uit Egypte doen optrekken, opdat gij mij, en mijn kinderen, en mijn vee, van dorst deed sterven?
4. Zo riep Mozes tot den HEERE, zeggende: Wat zal ik dit volk doen? Er feilt niet veel aan, Hebreeuws, *nog een weinigje, en zij zullen mij stenigen.* Met

- dergelijke woorden bedreigden zij Mozes ook, Num. 14:10. of zij zullen mij stenigen.
5. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Ga heen voor het aangezicht des volks, Te weten, naar den berg Horeb. en neem met u uit de oudsten van Israel; en neem uw staf in uw hand, waarmede gij de rivier sloegt, Dat is, waarmede gij Aäron geboden hebt te slaan. en ga heen.
 6. Zie, Ik zal aldaar voor uw aangezicht op den rotssteen in Horeb staan; en gij zult op den rotssteen slaan, zo zal er water uitgaan, dat het volk drinke. Mozes nu deed alzo voor de ogen der oudsten van Israel.
 7. En hij noemde den naam dier plaats Massa Dat is, verzoeking. en Meriba, Dat is, twist. Zie van een ander *Meriba*, Num. 20:13. om de twist der kinderen Israels, en omdat zij den HEERE verzocht hadden, zeggende: Is de HEERE in het midden van ons, of niet?
 8. Toen kwam Amalek Dat is, de Amalekieten, de nakomelingen van Ezau, den broeder van Jakob, Gen. 36:15,16. Hetgeen hier verhaald wordt, is geschied toen Mozes met de Israëlieten op den weg naar Horeb trok. Zie Deut. 25:17,18. en streed tegen Israel in Rafidim.
 9. Mozes dan zeide tot Jozua: Kies ons mannen, en trek uit, strijd tegen Amalek; morgen zal ik op de hoogte des heuvels staan, Hebreeuws, *hoofd*. en de staf Gods zal in mijn hand zijn. Dat is, de staf, waarmede God grote wonderen gedaan heeft.
 10. Jozua nu deed, als Mozes hem gezegd had, strijdende tegen Amalek; doch Mozes, Aaron en Hur Deze *Hur* is te onderscheiden van *Hur*, die de vader was van Bezaleël, en de zoon van Kaleb, 1 Kron. 2:19. klommen op de hoogte des heuvels.
 11. En het geschiedde, terwijl Mozes zijn hand ophief, zo was Israel de sterkste; maar terwijl hij zijn hand nederliet, zo was Amalek de sterkste.
 12. Doch de handen van Mozes werden zwaar; daarom namen zij een steen, en legden dien onder hem, dat hij daarop zat; en Aaron en Hur ondersteunden zijn handen, de een op deze, en ander op de andere *zijde*; alzo waren zijn handen gewis, totdat de zon onderging.
 13. Alzo dat Jozua Amalek en zijn volk Het schijnt, dat men hier door Amalek moet verstaan den koning of overste, en door zijn volk het leger. Anderen verstaan door Amalek de Amalekieten, en door zijn volk de natiën, die hem te hulp gekomen waren. krenkte, Of, *verzwakte, verbrak*. door de scherpte des zwaards. Hebreeuws, *mond*.
 14. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Schrijf dit ter gedachtenis in een boek, Te weten, waarin gij de historiën der Israëlieten zult beschrijven. en leg het in de oren van Jozua, Dat is, scherp het Jozua uw navolger en druk hem het wel in. dat Ik de gedachtenis van Amalek geheel uitdelgen zal Hebreeuws, *uitdelgende zal uitdelgen*. van onder den hemel. Dat is, overal, zover zich de hemel uitstrekt.
 15. En Mozes bouwde een altaar; en hij noemde deszelfs naam: De HEERE is mijn Banier! Hebreeuws, *Jehova Nissi*. Aldus heeft Mozes dit altaar genoemd ter gedachtenis van de victorie over Amalek.
 16. En hij zeide: Dewijl de hand op den troon des HEEREN is, Versta, de hand Gods, dat is, zijn macht, die Hij van den hemel *als zijnde zijn troon* uitstrekt tot bescherming van zijn volk, en demping van zijn vijanden. Men kan ook door den *troon* verstaan de kerk Gods. Sommigen leggen het uit van Gods eedzweren. Anders, *dewijl de hand Amaleks tegen den troon des Heeren is*; dat is, tegen hem en zijn volk geweest is. De

plaats is wat duister. zo zal de oorlog des HEEREN tegen Amalek zijn, van geslacht tot geslacht!

Exodus 18

1. Toen Jethro, priester van Midian, schoonvader van Mozes, hoorde al wat God aan Mozes, en aan Israel, Zijn volk, gedaan had: dat de HEERE Israel uit Egypte uitgevoerd had;
2. Zo nam Jethro, Mozes' schoonvader, Zippora, Mozes' huisvrouw (nadat hij haar wedergezonden had), *Hebreeuws, na haar wederomzending.*
3. Met haar twee zonen, *Te weten, Zippora.* welker enes naam was Gersom (want hij zeide: *Te weten, Mozes, toen hij het kind dien naam gaf. Ik ben een vreemdeling geweest in een vreemd land*); *Te weten, in het land Midian.*
4. En de naam des anderen was Eliezer, want, *zeide hij, de God mijns vaders is tot mijn Hulpe geweest, en heeft mij verlost van Farao's zwaard.*
5. Toen nu Jethro, Mozes' schoonvader, met zijn zonen en zijn huisvrouw, tot Mozes kwam, in de woestijn, aan den berg Gods, *Dit was de berg Horeb, op welken God de wet aan Mozes gegeven heeft. waar hij zich gelegerd had,*
6. Zo zeide hij tot Mozes: *Dat is, hij ontbood door degenen, die hij vooruit schikte. Ik, uw schoonvader Jethro, kom tot u, met uw huisvrouw, en haar beide zonen met haar.*
7. Toen ging Mozes uit, zijn schoonvader tegemoet, en hij boog zich, en kuste hem; en zij vraagden de een den ander *Hebreeuws, de man zijn naaste, of, gezelschap.* naar den welstand, *Hebreeuws, vrede.* Zie Gen. 37:14. en zij gingen naar de tent. *Te weten, naar de tent van Mozes.*
8. En Mozes vertelde zijn schoonvader alles, wat de HEERE aan Farao en aan de Egyptenaren gedaan had, om Israels wil; al de moeite, die hun op dien weg ontmoet was, *Hebreeuws, gevonden had.* en dat hen de HEERE verlost had.
9. Jethro nu verheugde zich over al het goede, hetwelk de HEERE Israel gedaan had; dat Hij het verlost had uit de hand der Egyptenaren.
10. En Jethro zeide: Gezegend zij de HEERE, Die ulieden verlost heeft uit de hand der Egyptenaren, en uit Farao's hand; Die dit volk van onder de hand der Egyptenaren verlost heeft!
11. Nu weet ik, dat de HEERE groter is dan alle goden; *Versta hier de afgoden der heidenen, die goden genoemd worden, maar zij zijn het niet inderdaad. want in de zaak, De zin van deze woorden is, dat de Egyptenaars, menende door de hulp van hun goden het volk Gods te vernielen, door God in het Rode meer gestort zijn, tot spijt en schande van al hun afgoden, waarop zij vertrouwd hadden. waarin zij trotselijk gehandeld hebben, was Hij boven hen. Dat is, Hij overtrof en overwon hen.*
12. Toen nam Jethro, de schoonvader van Mozes, Gode brandoffer en slachtofferen; *Dat is, om aan God te offeren.* en Aaron kwam, en al de oversten van Israel, om brood te eten met den schoonvader van Mozes, *Brood eten, is hier te zeggen een feestelijken maaltijd houden. voor het aangezicht Gods. Dat is, in de vreze des Heeren, den Heere voor ogen hebbende; of voor de majesteit Gods, verschijnende in de wolkkolom; vergelijk Deut. 12:7, en Deut. 27:7.*
13. Doch het geschiedde des anderen daags, zo zat Mozes om het volk te richten, en het volk stond voor

- Mozes, van den morgen tot den avond.
14. Als de schoonvader van Mozes alles zag, wat hij het volk deed, *Dat is, hoe hij zich jegens het volk gedroeg.* zo zeide hij: Wat ding is dit, dat gij het volk doet? Waarom zit gij zelf alleen, *Zonder bijzitters in het gericht.* en al het volk staat voor u, van den morgen tot den avond?
15. Toen zeide Mozes tot zijn schoonvader: Omdat dit volk tot mij komt, om God raad te vragen. *Anders, om God te zoeken;* dat is, zij vragen mij wat met den wil en het bevel Gods overeenkomt. Zie 1 Sam. 9:9.
16. Wanneer zij een zaak hebben, zo komt het tot mij, dat ik richte tussen den man en tussen zijn naaste; en dat ik *hun* bekend make Gods instellingen en Zijn wetten.
17. Doch de schoonvader van Mozes zeide tot hem: De zaak is niet goed, *Te weten, op die wijze, dat gij het alleen doet.* die gij doet.
18. Gij zult geheel vervallen, *Dit is een manier van spreken bij gelijkenis van bloemen, bladen of kruiden genomen; zie Deut. 1:9,12.* Jethro wil zeggen dat Mozes zich afsloofde, doordien hij al de zaken van het volk zelf verhoorde en richtte; het volk werd ook afgemarteld en verdrietig, doordien het lang moest wachten, eer het gehoord kon worden. *Anders, afgaan, bezwijken.* Hebreeuws, *gij zult verwelkende verwelken.* zo gij, als dit volk, *Hebreeuws, ook gij, ook dit volk.* hetwelk bij u is; want deze zaak is te zwaar voor u, gij alleen kunt het niet doen.
19. Hoor nu mijn stem, ik zal u raden, en God zal met u zijn; wees gij voor het volk bij God, *Alsof hij zeggen wilde: Het is genoeg dat gij u in grote en gewichtige zaken laat gebruiken, waarin men God zelf om raad vragen moet; waarvan te lezen is Num. 15:33,34, en Num. 27:5,6.* Andere kleine zaken, laat die anderen verrichten. en breng gij de zaken voor God;
20. En verklaar hun de instellingen en de wetten, en maak hun bekend den weg, waarin zij wandelen zullen, en het werk, dat zij doen zullen.
21. Doch zie gij om, onder al het volk, naar kloeke mannen, God vrezende, *Anders, sterke, dappere, geharde mannen.* Zie Gen. 47:6. *waarachtige mannen, Hebreeuws, mannen der waarheid of, getrouwheid.* de gierigheid hatende; stel ze over hen, *Tot deze deugden, die in de regeerders van landen en steden vereist worden, voegt Mozes nog enige er bij, Exod. 23:6; Deut. 1:16, en Deut. 16:18; zie ook 2 Kron. 19:7, en Jes. 33:15.* oversten der duizenden, oversten der honderden, oversten der vijftigen, oversten der tien.
22. Dat zij dit volk te allen tijde richten; doch het geschiede, dat zij alle grote zaken aan u brengen, maar dat zij alle kleine zaken richten; verlicht alzo uzelfen, en laat hen met u dragen.
23. Indien gij deze zaak doet, en God het u gebiedt, zo zult gij kunnen bestaan; zo zal ook al dit volk in vrede aan zijn plaats komen. *Te weten, in het land Kanaän; of elk tot zijn huis, hebbende een einde aan hun zaak gekregen, zonder te wachten van des morgens tot des avonds. Aldus wordt iemands huis genoemd zijn plaats, Richt. 7:7, en Richt. 9:55, en Richt. 19:28,29.*
24. Mozes nu hoorde naar de stem van zijn schoonvader, en hij deed alles, *Te weten, nadat God hem zulks had bevolen, Num. 11:16, en nadat hij het aan het volk had voorgedragen, Deut. 1:14.* wat hij gezegd had.
25. En Mozes verkoos kloeke mannen, *Welken last en les Mozes dezen mannen gegeven heeft, zie Deut. 1:16,17.* uit gans Israel, en maakte hen tot hoofden over het volk; oversten der

duizenden, oversten der honderden, oversten der vijftigen, en oversten der tien;

26. Dat zij het volk te allen tijde richtten, de harde zaak tot Mozes brachten, maar zij alle kleine zaak richtten.

27. Toen liet Mozes zijn schoonvader trekken; en hij ging naar zijn land. Te weten, Midian.

Exodus 19

1. In de derde Dit was het 430ste jaar na het verbond met Abraham opgericht, Gen. 15: en Gen. 17. maand, *Of, nieuwe maan* genoemd *Sivan* bij de Joden, komende ten dele in Mei, ten dele in Juni. na het uittrekken der kinderen Israels uit Egypteland, ten zelfden dage Toen zij van Rafidim opgetrokken waren, hetwelk was op den eersten der maand, *vergelijk Ezech. 46:1,6*, den zeven en veertigsten dag na pasen, of uittocht uit Egypte. kwamen zij in de woestijn Sinai. Dit is een berg in *Arabië*, Gal. 4:25, gelegen in een woestijn, Hand. 7:30.

2. Want zij togen uit Rafidim, en kwamen in de woestijn Sinai, en zij legerden zich in de woestijn; Israel nu legerde zich aldaar tegenover dien berg. Te weten, den berg Sinai.

3. En Mozes klom op tot God. Dat is, tot de wolkkolom op den berg. En de HEERE riep tot hem van den berg, Te weten, van het hoogste des bergs, Mozes zijnde in een legerplaats van dien berg. zeggende: Aldus zult gij tot het huis van Jakob spreken, en den kinderen Israels verkondigen:

4. Gijlieden hebt gezien, wat Ik den Egyptenaren gedaan heb; hoe Ik u op vleugelen der arenden gedragen Hij wil zeggen: gelijk een arend zijn jongen op zijn rug draagt, alzo heb Ik ulieden haastiglijk en zekerlijk uit Egypteland gedragen; zie Deut. 32:11. en u tot Mij gebracht hebt. Dat

is, tot de plaats mijner tegenwoordigheid en gelegenheid, waar gij Mij kondt dienen.

5. Nu dan, indien gij naarstiglijk Mijner stem zult gehoorzamen, *Hebreeuws, gehoorzamende zult gehoorzamen.* en Mijn verbond houden, zo zult gij Mijn eigendom zijn uit alle volken, want de ganse aarde is Mijn; Te weten, met alles wat er in is.

6. En gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk, *Hebreeuws, een koninkrijk der priesters;* dat is, een rijk, bestaande uit priesters en koningen. en een heilig volk zijn. Dat is, geëigend tot den dienst van God. Dit zijn de woorden, die gij tot de kinderen Israels spreken zult.

7. En Mozes kwam en riep de oudsten des volks, Te weten, van den berg tot het volk. en stelde voor hun aangezichten al deze woorden, *Of, zaken.* die de HEERE hem geboden had.

8. Toen antwoordde al het volk gelijkelijk, en zeide: Al wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen! En Mozes bracht de woorden des volks weder tot den HEERE.

9. En de HEERE zeide tot Mozes: Zie, Ik zal tot u komen in een dikke wolk, *Hebreeuws, in de dikheid der wolk.* opdat het volk hore, als Ik met u spreek, en dat zij ook eeuwiglijk Dat is, hun levenlang. aan u geloven. Zie boven, Exod. 14:31. Want Mozes had de HEERE de woorden des volks verkondigd.

10. Ook zeide de HEERE tot Mozes: Ga tot het volk, en heilig hen heden en morgen, Dat is, beveel hun, en zie gij en de oudsten des volks naarstiglijk toe, dat zij zich heiliglijk bereiden, om mijn geboden te ontvangen. Zie wijders Lev. 11:45. en dat zij hun klederen wassen,

11. En bereid zijn tegen den derden dag; want op den derden dag Dit was de vijftigste dag na pasen, die daarom bij de Grieken *pentecoste*, dat is vijftigste dag, genoemd wordt; wij noemen dien dag

- pinksteren.* zal de HEERE voor de ogen van al het volk afkomen, *Verschijnende in de wolkkolom, Exod. 19:9,16.* op den berg Sinai.
12. En bepaal het volk rondom, zeggende: Wacht u op den berg te klimmen, en deszelfs einde aan te roeren; *Of, paal, kanten.* al wie den berg aanroert, *Of, al wat.* zal zekerlijk gedood worden. *Hebreeuws, zal stervende gedood worden.*
13. Geen hand zal hem aanroeren, maar hij *Versta, mens of dier, die den berg zal hebben aangerod.* zal zekerlijk gestenigd, of zekerlijk doorschoten worden; God wil zeggen: is hij nabij, zo zal men hem stenigen, is hij ver af, zo zal men hem doorschieten. *hetzij een beest, hetzij een man, hij Versta, mens of dier, die den berg zal hebben aangerod.* zal niet leven. Als de ramshoorn *Er was geen ramshoorn, maar men hoorde een geluid, als het geluid of den toon van een ramshoorn.* langzaam gaat, *Te weten, in één toon, of eenparig geluid, gelijk in het einde van de gezangen gebruikelijk is.* zullen zij op den berg klimmen. Doch beneden blijvende, aan den voet des bergs, *Exod. 19:17; te weten, zo na, dat zij de wet mochten horen afkondigen.*
14. Toen ging Mozes van den berg af tot het volk, en hij heiligde het volk; *Dat is, hij beval dat zij zich heiligen zouden, gelijk Exod. 19:10.* en zij wiesen hun klederen.
15. En hij zeide tot het volk: Weest gereed tegen den derden dag, *Hebreeuws, na drie dagen.* en nadert niet tot de vrouw.
16. En het geschiedde op den derden dag, toen het morgen was, dat er op den berg donderen en bliksemen waren, en een zware wolk, en het geluid ener zeer sterke bazuin, *Zie boven, Exod. 19:13.* zodat al het volk verschrikte, dat in het leger was.
17. En Mozes leidde het volk uit het leger, Gode tegemoet; en zij stonden aan het onderste des bergs. Doch alzo, dat zij den berg niet raakten, noch het gestelde perk, *Exod. 19:12; overtraden.*
18. En de ganse berg Sinai rookte, omdat de HEERE op denzelven nederkwam in vuur; en zijn rook ging op, als de rook van een oven; en de ganse berg beefde zeer.
19. Toen het geluid der bazuin gaande was, en zeer sterk werd, sprak Mozes; en God antwoordde hem met een stem. *Of, in een stem; dat is, op een zachter manier dan door donder, en het verschrikkelijk geluid der bazuin.* Dit deed God om Mozes te verkwikken, die eerst zeer verschrikt en beangstigd was; *Hebr. 12:21.*
20. Als de HEERE nedergekomen was op den berg Sinai, op de spits des bergs, *Hebreeuws, op het hoofd.* zo riep de HEERE Mozes op de spits des bergs; en Mozes klom op.
21. En de HEERE zeide tot Mozes: Ga af, betuig dit volk, *Dat is, belast hun hoog, en scherp hun in.* dat zij niet doorbreken tot den HEERE, *Te weten, door de afpaling, die hun gesteld is.* om te zien, en velen van hen vallen. *Dat is, gedood worden van den Heere, gelijk Hij dreigt Exod. 19:12. Zie de manier van spreken, Gen. 14:10; 1 Cor. 10:8, enz.*
22. Daartoe zullen ook de priesters, *Versta hier, de eerstgeborenen, welke God de Heere zichzelf geheiligd had, en die vóór de afzondering van den stam van Levi het priesterschap in de familiën plachten te bedienen, Exod. 13:2, en Exod. 24:5, in wier plaats Hij naderhand den stam van Levi verkoren heeft, Num. 8:14, enz.* die tot den HEERE naderen, *Zie Lev. 10:3.* zich heiligen, dat de HEERE niet tegen hen uitbreke.
23. Toen zeide Mozes tot den HEERE: Het volk zal op den berg Sinai niet kunnen klimmen, want Gij hebt ons betuigd, zeggende: Bepaal den berg,

en heilig hem. Dat is, zeg het volk, dat zij dezen berg vanwege mijn tegenwoordigheid voor heilig houden, en derhalve denzelven niet naderen.

24. De HEERE dan zeide tot hem: Ga heen, klim af, Te weten, om het volk mijn verbod aan te zeggen; daarna zult gij en Aäron wederom tot Mij opklimmen. daarna zult gij, en Aaron met u, opklimmen; doch dat de priesters en het volk niet doorbreken, om op te klimmen tot den HEERE, dat Hij tegen hen niet uitbreke.

25. Toen klom Mozes af tot het volk, en zeide het hun aan. Te weten, hetgeen de HEERE hem geboden had.

Exodus 20

1. Toen sprak God Te weten, nadat Mozes en Aäron op den berg geklommen waren. Zie boven, Exod. 19:24. al deze woorden, Dat is, deze navolgende tien geboden. zeggende:

2. Ik ben de HEERE uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, Hebreeuws, *uit het huis der dienstknechten.* uitgeleid heb.

3. Gij zult geen andere goden Anders, *geen anderen God.* voor Mijn aangezicht hebben.

4. Gij zult u geen gesneden beeld, Hiertegen strijdt niet dat, op Gods bevel, Mozes de cherubim, Exod. 25:18, en de koperen slang, Num. 21:8, enz. gemaakt heeft, dewijl zulks niet geschied is om dezelve enige godsdienstige eer te bewijzen. noch enige gelijkenis maken, *van hetgeen* boven in den hemel is, Gelijk zon, maan, sterren, vogels, Deut. 4:19. Versta ook hieronder de engelen, Col. 2:18. noch *van hetgeen* onder op de aarde is, Gelijk mensen, viervoetige, of kruipende gedierten; Deut. 4:16,17; Jes. 44:13; Ezech. 23:14. noch *van hetgeen* in de wateren onder de aarde is. Gelijk vissen, slangen, draken, krokodillen, schildpadden. Zie Deut. 4:18, en Jes. 41:29.

5. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; Te weten, noch de afgoden zelf, noch ook Mij door dezelve, gelijk Exod. 32:4,6, door het gouden kalf, en daarna de tien stammen door de twee gouden kalven, 1 Kon. 12:28. want Ik, de HEERE uw God, ben een ijverig God, God wordt genoemd *een man zijns volks*, Jer. 2:2; Hos. 2:19; afgoderij wordt *hoerdom* genoemd, Deut. 31:16; Richt. 2:17; Jer. 3:9,20; hierom wordt Gods toorn over deze zonde genoemd *jaloerie*. Die de misdaad der vaders bezoek aan de kinderen, Dat is, nakomelingen; te weten, zodanigen, die de voetstappen van hun vaders navolgende, ook de zonde der afgoderij begaan. aan het derde, en aan het vierde Hebreeuws, *aan de derde en aan de vierde. lid* dergenen, *Of, geslacht.* die Mij haten;

6. En doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben, en Mijn geboden onderhouden.

7. Gij zult den Naam des HEEREN uws Gods niet ijdelijk gebruiken; Hebreeuws, *tot ijdelheid opnemen.* Zie Ps. 15:3, en Ps. 16:4, en Ps. 50:16. want de HEERE zal niet onschuldig houden, *Of, zuiver.* die Zijn Naam ijdelijk gebruikt.

8. Gedenkt den sabbatdag, dat gij dien heiligt. Dat is, zondert hem af van uw gemeen werk, of dagelijksen arbeid, behorende tot dit tijdelijke leven, en besteedt denzelven om God te dienen met heilige werken, die de eer Gods, en het eeuwige en geestelijke leven aangaan.

9. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen;

10. Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN uws Gods; *dan* zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, *noch* uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, Als, os, ezel, paard, kameel, olifant, enz. noch uw vreemdeling, die in uw poorten is;

11. Want in zes dagen heeft de HEERE den hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte ten zevenden dage; daarom zegende de HEERE den sabbatdag, en heiligde denzelven. Zie Gen. 2:3.
12. Eert uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, Anders, opdat zij uw dagen verlengen; zij, te weten vader en moeder, door hun gebed, of zegen, welke veel bij God vermogen, gelijk ook ter contrarie hun vloek. dat u de HEERE uw God geeft.
13. Gij zult niet doodslaan.
14. Gij zult niet echtbreken.
15. Gij zult niet stelen.
16. Gij zult geen valse getuigenis spreken Anders, antwoorden. tegen uw naaste. Door het woord *naasten* moet men hier verstaan alle mensen, gelijk Gen. 11:3; Esth. 1:19; Spreuk. 18:17. Zie Luk. 10:29,36, ja zelfs uw vijand.
17. Gij zult niet begeren uws naasten huis; Vergelijk Deut. 5:21. gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat uws naasten is.
18. En al het volk zag de donderen, en de bliksemen, Hebreeuws, eigenlijk lampen; dat is, bliksem. en het geluid der bazuin, en den rokenden berg; toen het volk zulks zag, weken zij af, Te weten, van den berg. en stonden van verre.
19. En zij zeiden tot Mozes: Spreek gij met ons, en wij zullen horen; en dat God met ons niet spreke, opdat wij niet sterven!
20. En Mozes zeide tot het volk: Vreest niet, want God is gekomen, opdat Hij u verzocht, Te weten, of gij zijn geboden zult gehoorzamen, gelijk gij, Exod. 19:8, beloofd hebt. Zie Gen. 22:1. en opdat
- Zijn vreze voor uw aangezicht zou zijn, dat gij niet zondigdet.
21. En het volk stond van verre; maar Mozes naderde tot de donkerheid, alwaar God was.
22. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Aldus zult gij tot de kinderen Israels zeggen: Gij hebt gezien, dat Ik met ulieden van den hemel gesproken heb. Te weten, op den berg Sinaï. Zie Deut. 4:36; Neh. 9:13.
23. Gij zult nevens Mij niet maken zilveren goden, en gouden goden zult gij u niet maken.
24. Maakt Mij een altaar van aarde, en offert daarop uw brandofferen, Zie Gen. 8:20. en uw dankofferen, Zie Lev. 3:1. uw schapen, en uw runderen; aan alle plaats, waar Ik Mijns Naams gedachtenis stichten zal, Hebreeuws, waar ik mijns naams zal doen gedenken. zal Ik tot u komen, Te weten, om u mijn gunst en liefde te betonen. en zal u zegenen.
25. Maar indien gij Mij een stenen altaar zult maken, Naderhand was het altaar van sittimhout, Exod. 27:1, en daarna van koper, 1 Kon. 8:64. zo zult gij dit niet bouwen van gehouwen steen; zo gij uw houwijzer daarover verheft, zo zult gij het ontheiligen.
26. Gij zult ook niet met trappen tot Mijn altaar opklimmen, Nochtans was dit altaar drie ellen hoog, Exod. 27:1, en Salomo's altaar was tien ellen hoog, 2 Kron. 4:1, daaraan waren geen trappen om op te klimmen, maar de aarde was alzo opgehoogd, dat de priester allengskens als op een heuvel opwaarts klom, om tot voor het altaar te komen, en door een ieder gezien te worden. opdat uw schaamte Naderhand heeft God verordineerd dat de priesters linnen onderbroeken dragen zouden, Exod. 28:42,43. voor hetzelfde niet ontdekt worde. Te weten, voor het altaar.

Exodus 21

1. Dit nu zijn de rechten, Te weten, burgerlijke rechten, naar welke de rechters het volk Gods moesten richten. die gij hun zult voorstellen. Te weten, het volk van Israël; maar inzonderheid der magistraten.
2. Als gij een Hebreuwsen Niemand mocht in Israël een Hebreuwsen knecht kopen, tenzij iemand zich of zijn kinderen uit armoede verkocht, Deut. 15:12; Lev. 25:39, of de overheid hem deed verkopen, vanwege begane dieverij, die hij niet wedergeven of vergelden kon, Exod. 22:3. knecht kopen zult, Versta hieronder ook de Hebreeuwse dienstmaagd, gelijk af te nemen is uit Deut. 15:12; Jer. 34:9. die zal zes jaren dienen; maar in het zevende zal hij voor vrij uitgaan, om niet.
3. Indien hij met zijn lijf ingekomen zal zijn, Dat is, hij voor zijn persoon alleen zonder vrouw. zo zal hij met zijn lijf uitgaan; indien hij een getrouwd man was, Hebreuws, *de heer ener vrouw*. Zie Gen. 14:13. zo zal zijn vrouw met hem uitgaan.
4. Indien hem zijn heer een vrouw gegeven, Een heidense of uitlandse slavin, of dienstmaagd, want dezen alleen mochten in slavernij gelaten worden, Lev. 25:44; maar met een Hebreeuwse vrouw mocht men alzo niet handelen, gelijk blijkt uit Exod. 21:7. en zij hem zonen of dochteren gebaar zal hebben, zo zal de vrouw en haar kinderen haars heren zijn, en hij zal met zijn lijf uitgaan. Want de kinderen, die van een slavin geboren werden, waren ook slaven of lijfeigenen, gelijk blijkt Gen. 21:10; Gal. 4:24,25, enz.
5. Maar indien de knecht ronduit zeggen zal: Hebreuws, *zeggende zeggen zal*. Ik heb mijn heer, mijn vrouw en mijn kinderen lief, ik wil niet vrij uitgaan; Hebreuws, *zal*.
6. Zo zal hem zijn heer tot de goden brengen, Dat is, magistraten, rechters, overheden, gelijk Ps. 82:1,6, en elders.
- daarna zal hij hem aan de deur, of aan den post brengen; Te weten, aan de deur van des huisherens huis. en zijn heer zal hem met een priem zijn oor doorboren, Daarmede aanwijzende dat hij aan zijns heren huis als gehecht was, en verbonden bleef om hem voortaan te dienen. en hij zal hem eeuwiglijk dienen. Zie Deut. 15:17.
7. Wanneer nu iemand zijn dochter zal verkocht hebben tot een dienstmaagd, Hebreuws, *een man*; versta dit van een Hebreuwsen man. zo zal zij niet uitgaan, gelijk de knechten uitgaan. Van welke Exod. 21:6 gesproken is.
8. Indien zij kwalijk bevalt in de ogen haars heren, Hebreuws, *kwaad is*. dat hij haar niet ondertrouwd heeft, Anders, *nadat hij haar voor zichzelf ondertrouwd heeft*. zo zal hij haar doen lossen; aan een vreemd volk haar te verkopen zal hij niet vermogen, dewijl hij trouweloos met haar gehandeld heeft.
9. Maar indien hij haar aan zijn zoon ondertrouwt, zo zal hij met haar doen naar het recht der dochteren. Dat is, hij zal haar een bruidsschat of huwelijksgoederen geven, gelijk de vaders hun dochters geven, Exod. 22:16.
10. Indien hij voor zich een andere neemt, zo zal hij aan deze haar spijs, Hebreuws, *haar vlees*; dat is, voedsel of spijs. haar deksel, en haar huwelijksplicht niet onttrekken. Versta door den huwelijksplicht datgene, waarvan de apostel spreekt 1 Cor. 7:3. Anders, *bijwoning*.
11. En indien hij haar deze drie *dingen* niet doet, Waarvan Exod. 21:10, gesproken is. zo zal zij om niet uitgaan, zonder geld.
12. Wie iemand slaat, dat hij sterft, die zal zekerlijk gedood worden. Hebreuws, *stervende gedood worden*.
13. Doch die *hem* niet nagesteld heeft, Dat is, met opzet gezocht. maar

- God heeft hem zijn hand doen ontmoeten, zo zal Ik u een plaats bestellen, Zie van de steden, waarheen degenen, die onverhoeds een doodslag gedaan hadden, vluchten zouden, Num. 35:11; Deut. 19:2; Joz. 20:2. waar hij henen vliede.
14. Maar indien iemand tegen zijn naaste moedwillig gehandeld heeft, om hem met list te doden, zo zult gij denzelven van voor Mijn altaar nemen, Alsof Hij zeide, ofschoon hij tot mijn altaar zijn toevlucht genomen had. Zie 1 Kon. 2:28,29. dat hij sterve. Te weten, naar het oordeel der overheid.
15. Zo wie zijn vader of zijn moeder slaat, die zal zekerlijk gedood worden.
16. Verder, zo wie een mens steelt, Deut. 24:7 staat *een zoon Israëls*; dat is, een Israëliet. hetzij dat hij dien verkocht heeft, of dat hij in zijn hand gevonden wordt, die zal zekerlijk gedood worden.
17. Wie ook zijn vader of zijn moeder vloekt, die zal zekerlijk gedood worden.
18. En wanneer mannen twisten, en de een slaat den ander met een steen, Hebreeuws, *een man*; dat is, *iemand zijn naasten slaat*. of met een vuist, en hij sterft niet, maar valt te bedde;
19. Indien hij weder opstaat, en op straat gaat bij zijn stok, zo zal hij, die hem sloeg, onschuldig zijn; Dat is aan het leven niet gestraft worden. alleen zal hij geven Dat is, hij zal hem voldoen omdat hij in zolang niet heeft kunnen arbeiden, noch zijn brood verdienen. hetgeen hij verzuimd heeft, Hebreeuws, *zijn zitten*; dat is de schade die hij geleden heeft, omdat hij niet heeft kunnen arbeiden. en hij zal hem volkomen laten helen. Hebreeuws, *genezende genezen, of helende helen*.
20. Wanneer ook iemand zijn dienstknecht of zijn dienstmaagd met een stok slaat, Dien hij met zijn geld gekocht heeft, weshalve hij Exod. 21:21 *zijn geld* genoemd wordt. Maar met een Hebreuwsen knecht had het veel een andere gelegenheid, gelijk te zien is Lev. 25:38,39,40. dat hij onder zijn hand sterft, Dat is, terwijl hij slaat. die zal zekerlijk gewroken worden. Te weten, van den Magistraat, die een *wreker* Gods is, Rom. 13:4.
21. Zo hij nochtans een dag of twee dagen overeind blijft, Hebreeuws, *staat hij*. zo zal hij niet gewroken worden; want hij is zijn geld. Dat is, hij is met zijn geld gekocht, en derhalve is hij zijn eigendom, waarom het ook gelooflijk is, dat hij hem alleen heeft willen kastijden en niet doden. Anders, *als hij zijn geld is*; dat is, wanneer het zulk een knecht is, die met zijn geld gekocht is.
22. Wanneer nu mannen kijden, en slaan een zwangere vrouw, Te weten, beiden, of een van beiden. dat haar de vrucht afgaat, Hebreeuws, *haar kinderen*. doch geen dodelijk verderf zij, Versta, noch der moeder, noch der vrucht. zo zal Hebreeuws, *hij zal straffende gestraft worden*. hij zekerlijk gestraft worden, Te weten, wie de vrouw geslagen of gestoten heeft. gelijk als hem de man der vrouw oplegt, en hij zal Hebreeuws, *hij zal straffende gestraft worden*. het geven door de rechters. Dat is, naar het oordeel der rechters.
23. Maar indien er een dodelijk verderf zal zijn, Te weten, van de moeder of van haar vrucht. zo zult gij geven Te weten, gij beschadiger, of, gij rechter. ziel voor ziel. Dat is, leven om leven.
24. Oog voor oog, tand voor tand, hand voor hand, voet voor voet.
25. Brand voor brand, wond voor wond, buil voor buil.
26. Wanneer ook iemand het oog van zijn dienstknecht, of het oog van zijn

- dienstmaagd slaat, en verderft het, hij zal hem vrij laten gaan voor zijn oog. Dat is, hij zal hem van zijn dienstbaarheid ontslaan.
27. En indien hij een tand van zijn dienstknecht, of een tand van zijn dienstmaagd uitslaat, zo zal hij hem vrijlaten voor zijn tand. Versta dit ook van de verlamming of kwetsing van andere ledematen des lichaams.
28. En wanneer een os een man of een vrouw stoot, Versta hier, onder den naam van *os*, ook stieren, koeien, bokken, rammen en andere beesten, die schade doen met hun hoornen, tanden, of klauwen, enz. dat hij sterft, zal de os zekerlijk gestenigd worden, *Hebreeuws, stenigende gestenigd worden*. God wreekt het bloed der mensen zelfs aan de beesten. Zie Gen. 9:5. en zijn vlees zal niet gegeten worden; maar de heer van den os zal onschuldig zijn. Te weten, zo zijn heer niet geweten heeft, dat de os stotig was.
29. Maar indien de os te voren stotig geweest is, en zijn heer is daarvan overtuigd geweest, en hij hem niet bewaard heeft, en hij doodt een man of een vrouw, zo zal die os gestenigd worden, en zijn heer zal ook gedood worden. Omdat hij niet verhinderd heeft den dood zijns naasten, wat hij wel had kunnen doen.
30. Indien hem losgeld opgelegd wordt, Te weten, van de rechters, nadat zij alle gelegenheid der zaak naarstiglijk zullen onderzocht hebben. zo zal hij tot lossing zijner ziel geven naar alles, wat hem zal opgelegd worden;
31. Hetzij dat hij een zoon gestoten heeft, of een dochter gestoten heeft, naar dat recht zal hem gedaan worden.
32. Indien de os een knecht of een dienstmaagd stoot, hij zal Te weten, die, wien de os toekomt. zijn heer dertig Te weten, den heer des knechts of der dienstmaagd. zilverlingen geven, Zie

Gen. 20:16. en de os zal gestenigd worden.

33. En wanneer iemand een kuil opent, of wanneer iemand een kuil graaft, en hij dekt hem niet toe, en een os of ezel valt daarin; Versta hierbij ook andere beesten.
34. De heer des kuils zal het vergelden; hij zal aan deszelfs heer het geld wederkeren; Te weten, zo veel als het beest door de rechters of onpartijdigen zal geschat worden. doch dat dode zal zijns wezen. Te weten, van den heer des kuils.
35. Wanneer nu iemands os den os van zijn naaste kwetst, dat hij sterft, zo zal men den levenden os verkopen, en het geld daarvan half en half delen, en den dode zal men ook half en half delen.
36. Of is het kennelijk geweest, dat die os van te voren stotig was, en zijn heer heeft hem niet bewaard, zo zal hij in alle manier os voor os vergelden; *Hebreeuws, wedergevende, wedergeven*. doch de dode zal zijns wezen. Te weten, van dengene wiens os den ander gedood heeft.

Exodus 22

1. Wanneer iemand een os, of klein vee steelt, en slacht het, of verkoopt het, die zal vijf runderen voor een os wedergeven, en vier schapen voor een *stuk* klein vee.
2. Indien een dief gevonden wordt in het doorgraven, *Gelijk Matth. 24:43. Hebreeuws, in doorgraving, of, met een doorgravend instrument*. en hij wordt geslagen, dat hij sterft, het zal hem geen bloedschuld zijn. *Hebreeuws, het zal hem geen bloeden zijn; dat is, hem te weten den doodslager des diefs* zal geen bloed toegerekend worden; hij zal daarom niet als een doodslager gestraft worden. Aldus wordt

het woord *bloeden* genomen, Num. 35:27, en elders.

3. Indien de zon Dat is, indien het klaar dag is als de dief inbreekt, die hem dan doodslaat, diens bloed zal daarom vergoten worden. over hem opgegaan is, Te weten, over den dief, toen hij geslagen werd. zo zal het hem een bloedschuld zijn; Te weten, den doodslager. hij zal het volkomen wedergeven; Hebreeuws, *wedergevende wedergeven*; hij, te weten den dief, van welken Exod. 22:1 gesproken is, welke zaak hier vervolgd wordt. heeft hij niet, zo zal hij verkocht worden voor zijn dieverij.
4. Indien de diefstal levend in zijn hand Dat is, bij hem, hetzij in zijn huis, of stal, eer hij het gestolene geslacht of verkocht heeft. voorzeker gevonden wordt, Hebreeuws, *gevonden wordende gevonden wordt*. hetzij os, of ezel, of klein vee, Hebreeuws, *van den os tot den ezel*. hij zal het dubbel wedergeven.
5. Wanneer iemand een veld, of een wijngaard laat afweiden, Versta hierbij, of iets dergelijks, als hof, of tuin, jonge boompjes of hagen, enz. en hij zijn beest *daarin* drijft, dat het in eens anders veld weidt, die zal het van het beste zijns velds en van het beste zijns wijngaards wedergeven.
6. Wanneer een vuur uitgaat, en vat Hebreeuws, *en het vindt de doornen*. de doornen, Versta hierbij, of het stro, of hooi, of iets dergelijks, wat lichtelijk in brand komt. zodat de koornhoop verteerd wordt, of het staande koorn, of het veld; hij, die de brand heeft aangestoken, zal het volkomen wedergeven.
7. Wanneer iemand zijn naaste geld of vaten te bewaren geeft, Dat is, huisraad. en het wordt uit diens mans huis gestolen; indien de dief gevonden wordt, hij zal het dubbel wedergeven.
8. Indien de dief niet gevonden wordt, zo zal de heer des huizes tot de goden gebracht worden, Dat is, overheden, gelijk Exod. 21:6. of hij niet zijn hand aan zijns naasten have gelegd heeft. Versta hierbij, om te onderzoeken.
9. Over alle zaak van onrecht, over een os, over een ezel, over klein vee, over kleding, over al het verlorene, hetwelk iemand zegt, Anders, *die zegt dat het dat is, of dat hij het is*. dat het zijn is, beider zaak zal voor de goden komen; Te weten, des klagers, en des beklaagden. wien goden verwijzen, die zal het aan zijn naaste dubbel wedergeven.
10. Wanneer iemand aan zijn naaste een ezel, of os, of klein vee, of enig beest te bewaren geeft, Te weten, voor geld. en het sterft, of het wordt verzeerd, of weggedreven, dat het niemand ziet; Te weten, die daarvan getuigen kon.
11. Zo zal des HEEREN eed tussen hen beiden zijn, Dat is, de eed, waarmede de Heere tot getuige wordt aangeroepen. of hij niet zijn hand aan zijns naasten have geslagen heeft; en derzelve heer zal *dien* aannemen; Dat is, met den eed tevreden zijn, en zich laten vergenoegen. en hij zal het niet wedergeven. Te weten, de bewaarder.
12. Maar indien het van hem zekerlijk gestolen is, Hebreeuws, *stelende gestolen is*. hij zal het zijn heer wedergeven.
13. Is het gewisselijk verscheurd, dat hij het brenge tot getuige, Dat is, *iets, of, wat* van het verscheurde, gelijk Amos 3:12. zo zal hij het verscheurde niet wedergeven.
14. En wanneer iemand van zijn naaste wat begeert, Versta hierbij, en hij leent het hem. en het wordt beschadigd, of het sterft; zijn heer daar niet bij zijnde, zal hij het

- volkomen wedergeven. Hebreeuws, *zal het wedergevende wedergeven*; dat is, betalen.
15. Indien zijn heer daarbij geweest is, hij zal het niet wedergeven; indien het gehoord is, De zin is: hij die het gehoord heeft, zal vrij zijn met de bedongen huur te betalen. zo is het voor zijn huur gekomen.
16. Wanneer nu iemand een maagd verlokt, die niet ondertrouwd is, Een ondertrouwde maagd te beslapen was de dood; Deut. 22:23. en hij ligt bij haar, die zal haar zonder uitstel een bruidschat geven, dat zij hem ter vrouwe zij.
17. Indien haar vader ganselijk weigert haar aan hem te geven Hebreeuws, *wegen*; eertijds woog men elkander het geld toe., Hebreeuws, *weigerende weigert*. zo zal hij geld geven Hebreeuws, *wegen*; eertijds woog men elkander het geld toe. naar den bruidschat der maagden. Dit was vijftig sikkelen zilvers, Deut. 22:29. Dit zijn omtrent twaalf rijksdaalders en een half.
18. De toveres zult gij niet laten leven. Versta, dat dit ook gesproken wordt van de tovenaars, Deut. 18:10.
19. Al wie bij een beest ligt, die zal zekerlijk gedood worden. Lev. 20:15, beveelt God dat het beest ook zal gedood worden.
20. Wie de goden offert, Onder den naam van offerande doen, moet men ook verstaan allerlei dienst en eerbieding, Deut. 17:3. behalve den HEERE alleen, die zal verbannen worden. Dat is, hij zal gehouden worden voor vervloekt, en zal uitgeroeid worden.
21. Gij zult ook den vreemdeling geen overlast doen, noch hem onderdrukken; want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland.
22. Gij zult geen weduwe noch wees beledigen.
23. Indien gij hen enigszins beledigt, Hebreeuws, *beledigende beledigt*. en indien zij enigszins tot Mij roepen, Of, *ernstig*. Hebreeuws, *roepende roepen*. Ik zal hun geroep zekerlijk verhoren; Hebreeuws, *verhorende verhoren*.
24. En Mijn toorn zal ontsteken, en Ik zal ulieden met het zwaard doden; en uw vrouwen zullen weduwen, en uw kinderen zullen wezen worden.
25. Indien gij Mijn volk, dat bij u arm is, geld leent, zo zult gij tegen hetzelfde niet zijn, als een woekeraar; gij zult op hetzelfde geen woeker leggen. Het Hebreeuwse woord *neschech* heeft zijn naam van bijten, omdat de woeker de arme lieden bijt en verteert.
26. Indien gij enigszins Hebreeuws, *te pand nemende te pand neemt*. UWS naasten Versta hierbij, indien hij een arm man is, die maar één kleed heeft, gelijk blijkt uit Exod. 22:27; Deut. 24:12,13. **kleed te pand neemt**, Versta hieronder ook deksel. zo zult gij het hem wedergeven, eer de zon Of, *tegen, terwijl de zon ondergaat*. ondergaat; Hebreeuws, *ingaat*; te weten, in haar slaapkamer, gelijk David spreekt, Ps. 19:6.
27. Want dat alleen is zijn deksel, het is zijn kleed over zijn huid; waarin zou hij liggen? Het zal dan geschieden, wanneer hij tot Mij roept, dat Ik het zal horen; want Ik ben genadig!
28. De goden zult gij niet vloeken, Zie Exod. 21:6, en versta hier, door *de oversten*, zowel de voorstanders der kerk als der politieke regering van dien tijd, gelijk blijkt uit de woorden van *Paulus*, Hand. 23:3. **en de oversten in uw volk zult gij niet lasteren**.
29. Uw volheid Dat is, de volrijpe vruchten, of de vruchten, die vol en rijp zijn, gelijk Num. 18:27. **en uw tranen** Aldus worden de wijn en de olie genoemd, omdat zij als tranen vlieten, wanneer zij uitgeperst worden. **zult**

gij niet uitstellen; Versta hierbij, *maar gij zult ze Mij ten rechten tijd betalen.* den eerstgeborene uwer zonen zult gij Mij geven. Of, rantsoenen met vijf sikkelen zilvers, die men den priesters des Heeren gaf, Num. 18:16.

30. Desgelijks zult gij doen met uw ossen *en* met uw schapen; zeven dagen zullen zij bij hun moeder zijn, op den achtsten dag zult gij ze Mij geven.

31. Gij nu zult Mij heilige lieden zijn; Hebreeuws, *mannen der heiligheid*; dat is, leidende een heiliger en godzaliger leven dan de heidenen. daarom zult gij geen vlees eten, dat op het veld verscheurd is, Lev. 17:15 worden hier bijgevoegd de beesten, die vanzelf sterven. en zult het den hond voorwerpen.

Exodus 23

1. Gij zult geen vals gerucht Hebreeuws, *gerucht der leugens, of, horing der valsheid.* opnemen; Anders, *aannemen, uitdragen, uitstrooien.* en stelt uw hand niet bij den goddeloze, Dat is, vergezelt u niet, noch vervoegt u bij de boze mensen, om hen te helpen uitvoeren hun kwade zaak. om een getuige tot geweld te zijn. Hebreeuws, *des gewelds.*

2. Gij zult de menigte tot boze zaken niet volgen; Hebreeuws, *velen*; anders, *machtigen, groten, geweldigen.* en gij zult niet spreken in een twistige zaak, dat gij u neigt naar de menigte, om *het recht* te buigen.

3. Ook zult gij den geringe niet voortrekken en zijn twistige zaak. Hebreeuws, *heerlijk maken, versieren.*

4. Wanneer gij uw vijands os, of zijn dwalenden ezel, ontmoet, gij zult hem denzelven ganselijk wederbrengen. Hebreeuws, *wederbrengende wederbrengen.*

5. Wanneer gij uws haters ezel onder zijn last ziet liggen, zult gij dan

nalatig zijn, Anders, *gij zult u onthouden hem dien daar te laten, en verlatende zult hem verlaten met hem*; dat is, niet eerder dan hij hem verlaat. om het *uwe* te verlaten voor hem? Gij zult het in alle manier Hebreeuws, *verlatende zult gij verlaten*; anders, *gij zult het op alle manieren met hem oprichten*; vergelijk Neh. 3:8, en Neh. 4:2. met hem verlaten. Dat is, gelijk hij zijn zaken moet verlaten om zijn ezel te redden, alzo zult gij ook zijenthalve het uwe verzuimen.

6. Gij zult het recht uws armen niet buigen Te weten, gij die rechters des volks zijt. in zijn twistige zaak.

7. Zijt verre van valse zaken; Of, *woorden.* en den onschuldige en gerechtige zult gij niet doden; Dat is, ter dood verwijzen, want hij spreekt hier de magistraten aan. want Ik zal de goddeloze niet rechtvaardigen. Te weten, een goddelozen, onrechtvaardigen rechter, die een onrechtvaardig oordeel over een onschuldig mens uitspreekt.

8. Ook zult gij geen geschenk nemen; Te weten, van personen, die voor het gericht pleiten, of iets te doen hebben. want het geschenk verblindt de zienden, en het verkeert de zaak der rechtvaardigen. Of, *woorden.*

9. Gij zult ook den vreemdeling niet onderdrukken; want gij kent het gemoed des vreemdelings, Anders, weet hoe een vreemdeling om het hart is. dewijl gij vreemdelingen geweest zijt in Egypteland.

10. Gij zult ook zes jaar uw land bezaaien, en deszelfs inkomst verzamelen;

11. Maar in het zevende zult gij het rusten en stil liggen laten, Dat is, onbebouwd laten; vergelijk Jer. 17:4. dat de armen uws volks Wel verstaande, met u en met de uwen, dewijl de vruchten niet door den arbeid van enigen mens, maar door Gods zonderlingen zegen, wassen zullen. Zie Lev. 25:6,7. mogen eten, Te weten, hetgeen in

het zevende jaar vanzelf wast, Lev. 25:5,6. en het overige daarvan de beesten des velds eten mogen; also zult gij *ook* doen met uw wijngaard, *en* met uw olijfbomen.

12. Zes dagen zult gij uw werken doen; maar op den zevenden dag zult gij rusten; opdat uw os en uw ezel ruste, en dat de zoon uwer dienstmaagd Dat is, de knecht, die van uw dienstmaagd geboren is. en de vreemdeling adem scheppe.

13. In alles, wat Ik tot ulieden gezegd heb, zult gij op uw hoede zijn; en den naam van andere goden zult gij niet gedenken; uit uw mond zal hij niet gehoord worden! Hetzij in het doen van den eed, of in dergelijke voorstellen.

14. Drie reizen in het jaar zult gij Mij feest houden.

15. Het feest van de ongezuurde *broden* zult gij houden; Het paasfeest en het feest der ongezuurde broden is wel een en hetzelfde, maar dit onderscheid is er tussen, dat die dag alleen pasen genoemd wordt, op welken men het paaslam at, de andere zeven dagen werden genoemd *de dagen van het ongezuurde brood.* zeven dagen zult gij ongezuurde *broden* eten (gelijk Ik u geboden heb), ter bestemder tijd in de maand Abib, Zie Exod. 12:2, en Exod. 13:4. want in dezelve zijt gij uit Egypte getogen; doch men zal Dit wordt alleen tot de mannen gesproken, gelijk blijkt Exod. 23:17, en Deut. 16:16. niet ledig voor Mijn aangezicht verschijnen. Dat is, niet zonder enige geschenk, of offer.

16. En het feest Dit feest is naderhand bij de Grieken genoemd *pentecoste*, bij ons *pinksteren*; komende vijftig dagen na pasen, Lev. 23:15,16; Deut. 16:9; Hand. 2:1. Ten tijde van dit feest heeft God de tien geboden gegeven, Exod. 19, en naderhand den Heiligen Geest gezonden op zijn apostelen, Hand. 2:28. des oogstes, Versta hier den tarweoogst. der eerste vruchten van uw arbeid,

Dat is, uwer vruchten, om welke te genieten gij gearbeid en het veld bebouwd hebt, en welke u God door uw arbeid gegeven heeft. die gij op het veld gezaaid zult hebben. En het feest Dit feest is naderhand bij de Grieken genoemd *pentecoste*, bij ons *pinksteren*; komende vijftig dagen na pasen, Lev. 23:15,16; Deut. 16:9; Hand. 2:1. Ten tijde van dit feest heeft God de tien geboden gegeven, Exod. 19, en naderhand den Heiligen Geest gezonden op zijn apostelen, Hand. 2:28. der inzameling, op den uitgang des jaars, wanneer gij uw arbeid uit het veld zult ingezameld hebben.

17. Drie malen des jaars Te weten, op de drie genoemde hoge feestdagen. zullen al uw mannen Te weten, tenzij er een wettelijke verhindering is, zoals ziekte, kindse jaren of iets dergelijks. voor het aangezicht des Heeren HEEREN verschijnen. Dit was naderhand de tempel te Jeruzalem; 1 Kon. 14:11.

18. Gij zult het bloed Mijns offers met geen gedesemde *broden* offeren; Dat is, hebbende gezuurd brood in uw huis, Exod. 12:15. ook zal het vette Mijns feestes tot op den morgen niet vernachten. Dat is, des offers van mijn feest; dat is, van het lam dat geofferd moest worden.

19. De eerstelingen der eerste vruchten uws lands Hebreeuws, *het begin der eerste vrucht.* zult gij in het huis des HEEREN In den tabernakel; 1 Kron. 9:19,23, naderhand in den tempel te Jeruzalem; zie Deut. 26:1,2, enz. uws Gods brengen. Gij zult het bokje niet koken in de melk zijner moeder.

20. Ziet, Ik zende een Engel voor uw aangezicht, Hij wordt Exod. 13:21, genoemd *de Heere*; te weten, *Christus*, wien de Joden in de woestijn getergd hebben; 1 Cor. 10:9. Hij wordt *een engel*, dat is, *bode* genoemd, omdat Hij van den Vader gezonden is. om u te behoeden op dezen weg, en om u te brengen tot de plaats,

die Ik bereid heb. Te weten, in het land Kanaän.

21. Hoedt u voor Zijn aangezicht, Dat is, vanwege zijn tegenwoordigheid. en weest Zijner stem gehoorzaam, en verbittert Hem niet; want Hij zal ulieder overtredingen niet vergeven; want Mijn Naam is in het binnenste van Hem. Dat is, Hij is een waarachtig God met Mij, zijnde ook *Jehovah* genoemd. Zie Jer. 23:6; Joh. 10:30,38; 2 Cor. 5:19, en Hebr. 1:8; idem vergelijk Joh. 14:10.
22. Maar zo gij Zijner stem naarstiglijk gehoorzaamt, *Hebreeuws, horende hoort in zijn stem.* en doet al wat Ik spreken zal, zo zal Ik uwer vijanden vijand, en uwer wederpartijders wederpartij zijn.
23. Want Mijn Engel zal voor uw aangezicht gaan, en Hij zal u inbrengen tot de Amorieten, en Hethieten, en Ferezieten, en Kanaanieten, Hevieten, en Jebusieten; en Ik zal hen verdelgen.
24. Gij zult u voor hun goden niet buigen, noch hen dienen; ook zult gij naar hun werken niet doen; maar gij zult ze geheel afbreken, en hun opgerichte beelden ganselijk vermorzelen. *Hebreeuws, afbrekende afbreken.*
25. En gij zult den HEERE uw God dienen, zo zal Hij uw brood en uw water zegenen; en Ik zal de krankheden uit het midden van u weren.
26. Er zal geen misdragtige, noch onvruchtbare in uw land zijn; Ik zal het getal uwer dagen vervullen. Die gij naar den loop der natuur te leven hebt; daar integendeel de bozen de helft hunner dagen niet beleven; Ps. 55:24.
27. Ik zal Mijn schrik voor uw aangezicht zenden, Dat is, een grote schrik, of, een schrik dien Ik den volken zal aanjagen. Zie hiervan exempelen Gen. 35:5; 1

Sam. 14:15, en 2 Kron. 20:29. en al het volk, tot hetwelk gij komt, versaagd maken; en Ik zal maken, *Hebreeuws, Ik zal al uw vijanden den nek te uwaarts geven.* dat al uw vijanden u den nek toekeren. Dat is, de rug.

28. Ik zal ook horzelen voor uw aangezicht zenden; die zullen van voor uw aangezicht uitstoten de Hevieten, de Kanaanieten en de Hethieten.
29. Ik zal hen in een jaar van uw aangezicht niet uitstoten, opdat het land niet woest worde, Dat is ledig van inwoners. en het wild gedierte boven u niet vermenigvuldigd worde.
30. Ik zal hen allengskens van uw aangezicht uitstoten, totdat gij gewassen zijt en het land erft.
31. En Ik zal uw landpalen zetten van de zee Suf tot aan de zee der Filistijnen, en van de woestijn *Versta de woestijn Zin, op den weg naar Egypte.* tot aan de rivier; *Versta hier de rivier Eufraat.* want Ik zal de inwoners van dat land in uw hand geven, dat gij hen voor uw aangezicht uitstoot.
32. Gij zult met hen, noch met hun goden, een verbond maken.
33. Zij zullen in uw land niet wonen, opdat zij u tegen Mij niet doen zondigen; indien gij hun goden dient, het zal u voorzeker tot een valstrik zijn.

Exodus 24

1. Daarna zeide Hij tot Mozes: Te weten, God. Klim op Te weten, nadat gij de bovenverhaalde geboden aan het volk zult voorgedragen hebben. tot den HEERE, Dat is, tot Mij. gij en Aaron, Nadab en Abihu, Dezen waren Aärons oudste zonen; zij zijn naderhand door het vuur des Heeren verslonden, Lev. 10:1,2, omdat zij vreemd vuur offerden. en zeventig van de

- oudsten van Israel; en buigt u neder van verre!
2. En dat Mozes alleen zich nadere tot den HEERE, maar dat zij niet naderen; en het volk klimme ook niet op met hem. Te weten, Mozes, ook met de oudsten. Het volk moest beneden aan den voet des bergs blijven, doch de oudsten gingen slechts halfweg, en zagen enigszins de heerlijkheid Gods, Exod. 24:9,10, maar Mozes ging tot boven op de spits des bergs in de duistere wolk, Exod. 24:18.
 3. Als Mozes kwam en verhaalde aan het volk Te weten, van den berg in het leger. al de woorden des HEEREN, en al de rechten, toen antwoordde al het volk met een stem, en zij zeiden: Al deze woorden, Dit sprak het volk, niet wetende de onmogelijkheid van de onderhouding der wet, die door het vlees krank is; Rom. 8:3. die de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen.
 4. Mozes nu beschreef al de woorden des HEEREN, Te weten, nadat hij ze het volk mondeling had voorgedragen, Exod. 24:3. en hij maakte zich des morgens vroeg op, en hij bouwde een altaar Te weten, tot een gedenkteken van het opgerichte verbond tussen God en het volk, gelijk Gen. 31:45. onder aan den berg, Te weten, aan den voet des bergs. en twaalf kolommen, Om hun indachtig te maken het verbond met God opgericht. naar de twaalf stammen van Israel.
 5. En hij zond de jongelingen van de kinderen Israels, die brandofferen offerden, en den HEERE dankofferen offerden, van jonge ossen. En ook van andere beesten; Hebr. 9:19.
 6. En Mozes nam de helft van het bloed, Te weten, der geslachte beesten. en zette het in bekkens; en de helft van het bloed spregde hij op het altaar. Ook op het boek; Hebr. 9:19.
 7. En hij nam het boek des verbonds, Zie Exod. 24:4. en hij las het voor de oren des volks; en zij zeiden: Al wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen en gehoorzamen.
 8. Toen nam Mozes dat bloed, Te weten, de andere helft van het bloed. en spregde het op het volk; en hij zeide: Ziet, *dit is* het bloed des verbonds, hetwelk de HEERE met ulieden gemaakt heeft over al die woorden. Te weten, die in het boek des verbonds geschreven staan.
 9. Mozes nu en Aaron klommen opwaarts, ook Nadab en Abihu, en zeventig van de oudsten van Israel.
 10. En zij zagen den God van Israel, en onder Zijn voeten als een werk van saffierstenen, Dat is, timmerwerk, gebouw. Anders, *als het werk eens plaveisels van saffieren.* en als de gestaltenis des hemels in *Zijn* klaarheid. Hebreeuws, *het lichaam.*
 11. Doch Hij strekte Zijn hand niet Dat is, Hij sloeg noch plaagde hen, gelijk Hij bedreigd had, Exod. 19:12, want ditmaal deden zij het op bevel van God, Exod. 24:1,9. tot de afgezonderden van de kinderen Israels; maar zij aten en dronken, Dat is, zij bleven fris en gezond, door hun eten en drinken zulks bewijzende. nadat zij God gezien hadden.
 12. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Kom tot Mij op den berg, en wees aldaar; en Ik zal u stenen tafelen geven, en de wet, en de geboden, die Ik geschreven heb, om hen te onderwijzen.
 13. Toen maakte zich Mozes op, met Jozua, zijn dienaar; en Mozes klom op den berg Gods. Te weten, op den berg Sinaï.
 14. En hij zeide tot de oudsten: Te weten, toen hij uit het leger scheidde, om tot den berg te gaan. Blijft gij ons hier, totdat wij weder tot u komen; en ziet, Aaron en Hur zijn bij u; wie enige zaken heeft, Hebreeuws, *die*

meester van woorden, of, werken is. zal tot dezelve komen.

15. Toen Mozes op den berg geklommen was, zo heeft een wolk den berg bedekt. Dit was een teken der tegenwoordigheid Gods, ofschoon het met schrik en vrees geschied is; 2 Kron. 6:1; Hebr. 12:18. Zie ook Exod. 19:9.
16. En de heerlijkheid des HEEREN woonde op den berg Sinai, en de wolk bedekte hem zes dagen, Te weten, den Heere, of Mozes, of den berg. en op den zevenden dag riep Hij Mozes uit het midden der wolk. Te weten, Mozes alleen; zelfs was Jozua met Mozes niet toen de Heere met hem sprak.
17. En het aanzien der heerlijkheid des HEEREN was als een verterend vuur, Dit diende daartoe, om de overtreders van de wet schrik aan te jagen; Deut. 4:24. op het opperste diens bergs, Hebreeuws, *op het hoofd.* in de ogen der kinderen Israels.
18. En Mozes ging in het midden der wolk, nadat hij op den berg geklommen was; en Mozes was op dien berg veertig dagen en veertig nachten. Te weten, zonder eten of drinken; Exod. 34:28; Deut. 9:9,18.

Exodus 25

1. Toen sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:
2. Spreek tot de kinderen Israels, dat zij voor Mij Dat is, tot mijn dienst, tot mijn eer. een hefoffer Dat is, een offer, wat men omhoog hief alsof men het God gaf of presenteerde. Hebreeuws, *een heffing, of afzondering;* als zijnde een gave afgezonderd van de rest en den Heere geheiligd. nemen. Hij wil zeggen, dat zij een hefoffer nemen, en Mij geven. Van alle man, wiens hart zich vrijwillig bewegen zal, zult gij Mij hefoffer Dat is, een offer, wat men omhoog hief alsof men het God gaf of presenteerde. Hebreeuws, *een heffing, of afzondering;* als zijnde een gave afgezonderd

van de rest en den Heere geheiligd. nemen. Hij wil zeggen, dat zij een hefoffer nemen, en Mij geven.

3. Dit nu is het hefoffer, hetwelk gij van hen nemen zult: Te weten, tot timmering van den tabernakel, en hetgeen er toe behoort. goud, en zilver, en koper;
4. Als ook hemelsblauw, Door deze volgende stoffen versta men, zijde, katoen, wol, vlas of dergelijke. en purper, en scharlaken, en fijn linnen, en geiten haar.
5. En roodgeverfde ramsvellen, en dassenvellen, Van deze vellen was het bovenste deksel des tabernakels gemaakt; Exod. 26:14. en sittimhout; Men houdt het er voor dat dit een soort van cederbomenhout is, niet onderworpen aan verrotting. Zie Jes. 41:19, en Joël. 3:18.
6. Olie tot den luchter, Welke voor de luchters gebruikt werd om te branden, Exod. 25:37. specerijen ter zalfolie, Waarmede men de heilige dingen, als de tabernakel en wat daartoe behoorde, zalven moest, alsook de priesters zelve. en tot roking welriekende specerijen; Anders, *kostelijke kruiden tot reukwerk.*
7. Sardonixstenen, en vervullende stenen Dat is, die in hun kastjes ingezet werden, en die vervulden. Hebreeuws, *stenen der vervullingen, of invullingen.* tot den efod, Dit wordt door sommigen overgezet *lijfrok*, zijnde het voornaamste en kostelijkste priesterlijke overkleed, waaraan de borstlap met de urim en thummim gehecht was. en tot den borstlap. Deze was gemaakt van zijde, goud en kostelijke gesteenten, en bedekte de borst des hogepriesters.
8. En zij zullen Mij een heiligdom maken, Dat is, een heilige woning, die gewoonlijk de *tabernakel* genoemd wordt, en de plaats was waar men den openlijken godsdienst oefende, gelijk naderhand in den tempel van Salomo. dat Ik in het midden van hen wone.
9. Naar al wat Ik u tot een voorbeeld dezes tabernakels, en een voorbeeld

- van al deszelfs gereedschap wijzen zal, even also zult gijlieden dat maken.
10. Zo zullen zij een ark van sittimhout maken; Te weten, de timmerlieden. twee ellen en een halve zal haar lengte zijn, Zie Gen. 6:15. en anderhalve el haar breedte, en anderhalve el haar hoogte.
11. En gij zult ze met louter goud overtrekken, van binnen en van buiten zult gij ze overtrekken; en gij zult op dezelve een gouden krans maken rondom heen. *Of, rand, lijst, kroon.*
12. En giet voor haar vier gouden ringen, Te weten, de ark. en zet die aan haar vier hoeken, *Hebreeuws, geef die.* also dat twee ringen op de ene zijde derzelve zijn, en twee ringen op haar andere zijde.
13. En maak handbomen van sittimhout, *Anders, draagstokken.* en overtrek ze met goud.
14. En steek de handbomen in de ringen, *Er waren twee ringen aan de ene zijde, en twee aan de andere zijde der ark, waardoor men de handbomen stak.* die aan de zijde der ark zijn, dat men de ark daarmede drage. *De Levieten, niemand anders, moesten de ark dragen op hun schouders; Num. 7:9; 2 Kron. 35:3; zie ook 1 Kron. 13:7,10,11, en 1 Kron. 15:12,15.*
15. De draagbomen zullen in de ringen der ark zijn; zij zullen er niet uitgetogen worden.
16. Daarna zult gij in de ark leggen de getuigenis, *Dat is, de twee stenen tafelen, waarop de tien geboden geschreven waren, zijnde een getuigenis van Gods wil, waarom de ark genoemd wordt de ark der getuigenis, Exod. 25:22, en elders dikwijls.* die Ik u geven zal.
17. Gij zult ook een verzoendeksel maken van louter goud; twee ellen en een halve zal deszelfs lengte zijn, en anderhalve el deszelfs breedte.
18. Gij zult ook twee cherubim van goud maken; van dicht *goud* zult gij ze maken, uit de beide einden des verzoendeksels. *Alsof Hij zeide, de cherubim zullen uit beide einden van den deksel uitgaan, òf daaruit als wassen, also dat de cherubim en het deksel uit één stuk moesten zijn, en niet in of aan elkander gezet of gesoldeerd zijn.*
19. En maak u een cherub uit het ene einde aan deze zijde, en den andere cherub uit het *andere* einde aan gene zijde; uit het verzoendeksel zult gijlieden de cherubim maken, uit de beide einden van hetzelfde.
20. En de cherubim zullen hun beide vleugelen omhoog uitbreiden, bedekkende met hun vleugelen het verzoendeksel; en hun aangezichten zullen tegenover elkander zijn; *Hebreeuws, de man zijnen nabuur.* de aangezichten der cherubim zullen naar het verzoendeksel zijn.
21. En gij zult het verzoendeksel boven op de ark zetten, nadat gij in de ark *Opdat men naderhand de ark niet zou openen, beveelt God de HEERE, dat men het getuigenis in de ark legge, eer Hij beveelt dat men het deksel maken zal, Exod. 25:16.* de getuigenis, *Dat is, de tafelen des verbonds.* die Ik u geven zal, zult gelegd hebben.
22. En aldaar zal Ik bij u komen, en Ik zal met u spreken van boven het verzoendeksel af, van tussen de twee cherubim, die op de ark der getuigenis zijn zullen, alles, wat Ik u gebieden zal aan de kinderen Israels.
23. Gij zult ook een tafel maken van sittimhout; *Deze tafel stond in het heilige, dat is, in den tabernakel, voor het voorhangsel.* twee ellen zal haar lengte zijn, en een el haar breedte, en een el en een halve zal haar hoogte zijn.

24. En gij zult ze met louter goud overtrekken; gij zult ook een gouden krans daaraan maken, rondom heen.
25. Gij zult ook een lijst rondom daaraan maken, Daaraan, te weten aan de tafel. Hebreeuws, *haar*. een hand breed; en gij zult een gouden krans rondom derzelfer lijst maken.
26. Ook zult gij vier gouden ringen daaraan maken; en gij zult de ringen zetten aan de vier hoeken, die aan derzelfer vier voeten zijn zullen.
27. Tegenover de lijst zullen de ringen zijn, tot plaatsen voor de handbomen, Hebreeuws, *tot huizen*. om de tafel te dragen.
28. Deze handbomen nu zult gij van sittimhout maken, en gij zult dezelve met goud overtrekken; en de tafel zal daaraan gedragen worden.
29. Gij zult ook maken haar Te weten, der tafel. schotelen, Er waren twaalf schotels, naar het getal der toonbroden; Lev. 24:5. en haar Te weten, der tafel. rookschalen, Het Hebreeuwse woord betekent allerlei holligheid, of vaten die hol zijn, gelijk een palm van de hand. Deze vaten dienden om reukwerk in te doen; zie Lev. 24:7. en haar Te weten, der tafel. platelen, Versta, dekschotels, of dekplattelen, gelijk zij genoemd worden, Num. 4:7. Hebreeuws, *plattelen der dekkingen, of, der besprengingen*. en haar Te weten, der tafel. kroezen Anders, *bezemen*; dienende om de tafel te reinigen. (met welke zij bedekt zal worden); Te weten de tafel, die met al deze vaten toegericht zou worden. van louter goud zult gij ze maken.
30. En gij zult op deze tafel altijd het toonbrood voor Mijn aangezicht leggen. Deze broden lagen een weeklang op deze tafel: zij werden op elken sabbat verwisseld, Lev. 24:8. Hebreeuws, *brood des aangezichts*; omdat zij voor het aangezicht des Heeren lagen.
31. Gij zult ook een kandelaar van louter goud maken. Van dicht werk zal deze kandelaar gemaakt worden, Dat is, het zal geen gegoten of gesoldeerd werk zijn, maar het zal met den hamer uit één stuk, of klomp, geslagen worden. Deze kandelaar was een talent zwaar, Exod. 25:39. zijn schacht, en zijn rietjes; Dat is, armen, of takken; also ook in het volgende. zijn schaaltes, zijn knopen, en zijn bloemen zullen uit hem zijn. Zie de aantekeningen op Exod. 25:40.
32. En zes rieten zullen uit zijn zijden uitgaan; drie rieten des kandelaars uit zijn ene zijde, en drie rieten des kandelaars uit zijn andere zijde.
33. In het ene riet zullen drie schaaltes zijn, *gelijke* amandelnoten, een knoop en een bloem; en drie schaaltes, *gelijk* amandelnoten in een ander riet, Dat is, al deze zes rieten zullen elkander gelijk zijn, gelijk Exod. 25:35, verklaard wordt. een knoop en een bloem; also zullen die zes rieten zijn, die uit den kandelaar gaan.
34. Maar aan den kandelaar zelven Dat is, aan den stam des luchters. zullen vier schaaltes zijn, *gelijk* amandelnoten, met knopen, en met zijn bloemen.
35. En daar zal een knoop zijn onder twee rieten, uit denzelven *uitgaande*; ook een knoop onder twee rieten, uit denzelven *uitgaande*; nog een knoop onder twee rieten, uit denzelven, *uitgaande*; also zal het zijn met zes rieten, die uit den kandelaar uitgaan.
36. Hun knopen en hun rieten zullen uit hem zijn; het zal altemaal een enig dicht werk van louter goud zijn.
37. Gij zult hem ook zeven lampen maken, Hebreeuws, *gij zult ook zijn zeven lampen maken*. en men zal zijn lampen aansteken, Hebreeuws, *doen opgaan*. en

doen lichten aan zijn zijden. Of *tegen hem over*. Hebreeuws, *op de zijden zijner aangezichten*.

38. Zijn snuiters en zijn blusvaten zullen louter goud zijn.
39. Uit een talent louter goud Of, *centenaar*; versta een centenaar des heiligdoms, houdende honderd vijf en twintig pond gouds; want een centenaar woog drie duizend sikkelen, *gelijk af te nemen is uit Exod. 38:25,26*, welke de voorschreven som uitbrengen, *hoewel anderen menen dat het slechts honderd en twintig pond gewogen heeft*. Aangaande den burgerlijken centenaar, dien houdt men omtrent half zoveel geweest te zijn. zal men dat maken, met al dit gereedschap.
40. Zie dan toe, Er staat Exod. 39:43, dat Mozes dit alles naarstig heeft onderhouden. dat gij het maakt naar hun voorbeeld, Dat is, patroon, model, gelijkenis. hetwelk u op den berg getoond is.

Exodus 26

1. Den tabernakel nu De tabernakel of woning werd gemaakt, om daarin te stellen de ark, de gouden tafel met de toonbroden, en den gouden kandelaar. zult gij maken van tien gordijnen, van fijn getweerd linnen, en hemelsblauw, en purper, en scharlaken, Zie Gen. 38:28. *met cherubim*; van het allerkunstelijkste werk zult gij ze maken. Anders, *het allervernuftigste werk*. Hebreeuws, *het werk van een kunstenaar*.
2. De lengte van een gordijn zal van acht en twintig ellen zijn, en de breedte ener gordijn van vier ellen; al deze gordijnen zullen een maat hebben.
3. Er zullen vijf gordijnen samengevoegd zijn, de een aan de andere; Hebreeuws, *de vrouw aan haar zuster*; also ook Exod. 26:5,6. wederom zullen er vijf gordijnen

samengevoegd zijn, de een aan de andere.

4. En gij zult hemelsblauwe striklisjes maken aan den kant van de ene gordijn, Of, *zelfkant*. Hebreeuws, *lip*; also ook Exod. 26:10. aan het uiterste, in de samenvoeging; also zult gij ook doen aan den uitersten kant der gordijn, aan de tweede samenvoegende. Dat moet men verstaan van de twee uiterste gordijnen, die door striklisjes de samenvoeging maakten, van beide de vijf.
5. Vijftig striklisjes zult gij aan de ene gordijn maken, en vijftig striklisjes zult gij maken aan het uiterste der gordijn, dat aan de tweede samenvoegende is; deze striklisjes zullen het ene aan het andere samenvatten.
6. Gij zult ook vijftig gouden haakjes maken, en zult de gordijnen samenvoegen, de ene aan de andere, met deze haakjes, opdat het een tabernakel zij.
7. Ook zult gij gordijnen uit geiten *haar* maken tot een tent over den tabernakel; Dat is, tot een deksel of overspreiding over den tabernakel, gelijk Exod. 26:9,11,12,13. Dit is het tweede deksel des tabernakels geweest, dienende om hem voor regen en wind te beschutten. van elf gordijnen zult gij die maken.
8. De lengte ener gordijn Dat is, van elk. zal dertig ellen zijn, Deze gordijnen waren twee ellen langer dan de andere, waarvan Exod. 26:2 gesproken is. en de breedte ener gordijn Dat is, van elk. vier ellen; deze elf gordijnen zullen een maat hebben.
9. En gij zult vijf dezer gordijnen aan elkander bijzonder voegen, Te weten, met lisjes. en zes dezer gordijnen bijzonder; en de zesde dezer gordijnen zult gij dubbel maken, Dat is, half overslaan. recht voorop de tent.

Hebreeuws, *recht voor op het aangezicht der tent.*

10. En gij zult vijftig striklisjes maken aan den kant van de ene gordijn, Hebreeuws, *aan de lip.* Anders, *aan den zelfkant.* het uiterste in de samenvoeging, en vijftig striklisjes aan den kant van de gordijn, die de tweede samenvoegende is.
11. Gij zult ook vijftig koperen haakjes maken, en gij zult de haakjes in de striklisjes doen, en gij zult de tent samenvoegen, dat zij een zij.
12. Het overige nu, dat overschiet aan de gordijnen der tent, de helft der gordijn, Te weten, van de laatste gordijn. die overschiet, zal overhangen, aan de achterste delen des tabernakels. Hier was het heilige der heiligen, waar de ark des verbonds stond.
13. En een el van deze, en een el van gene zijde van hetgeen, dat overig zijn zal aan de lengte van de gordijnen der tent, zal overhangen aan de zijden des tabernakels, aan deze en aan gene zijde, om dien te bedekken.
14. Gij zult ook voor de tent een deksel Deze bedeksels dienden alleen om het dak, of het bovenste des tabernakels te bedekken. maken van roodgeverfde ramsvellen, Deze bedeksels dienden alleen om het dak, of het bovenste des tabernakels te bedekken. en daarover een deksel Deze bedeksels dienden alleen om het dak, of het bovenste des tabernakels te bedekken. van dassenvellen. Hebreeuws, *Tachasvellen.*
15. Gij zult ook tot den tabernakel staande berderen maken van sittimhout.
16. De lengte van een berd zal tien ellen zijn, en een el en een halve el zal de breedte van elk berd zijn.
17. Twee houvasten zal een berd hebben, Hebreeuws, *handen.* als sporten

in een ladder gezet, Anders, *ladderwijze gezet;* dat is, even wijd van elkander gezet, gelijk de trappen of sporten der ladders staan. het ene nevens het andere; Hebreeuws, *de vrouw nevens haar zuster.* also zult gij het met al de berderen des tabernakels maken.

18. En de berderen tot den tabernakel zult gij *aldus* maken; twintig berderen naar de zuidzijde zuidwaarts.
19. Gij zult ook veertig zilveren voeten maken Dit waren de voeten, waarop de berderen steunden; zij waren elk van een talent zilver; Exod. 38:27. onder de twintig berderen; twee voeten onder een berd, aan zijn twee houvasten, en twee voeten onder een ander berd, aan zijn twee houvasten.
20. Er zullen ook twintig berderen zijn Zijnde elk berd anderhalve el breed, Exod. 26:16. Zodat hieruit af te nemen is dat de lengte van den gehelen tabernakel geweest is dertig ellen. aan de andere zijde des tabernakels, Hebreeuws, *rib.* aan den noorderhoek,
21. Met hun veertig zilveren voeten; twee voeten onder een berd, en twee voeten onder een ander berd.
22. Doch aan de zijde des tabernakels tegen het westen Zie Gen. 12:8. Hebreeuws, *zeewaarts; of naar de zee aan.* zult gij zes berderen maken. Deze zes berderen waren negen ellen breed, want elk berd was anderhalve el breed, en zij werden samengevoegd, om also den tabernakel achter te sluiten, of dicht te maken.
23. Ook zult gij twee berderen maken tot de hoekberderen des tabernakels, aan de beide zijden.
24. En zij zullen van beneden *als* tweelingen samengevoegd zijn; De zin is: zij zullen tegelijk vast zijn aan de berderen ter zijde en aan het einde des tabernakels, dezelve also aan elkander hechtende, of vastmakende. zij zullen ook *als*

- tweelingen *Anders, volkomen.* aan het oppereinde deszelven samengevoegd zijn, met een ring; alzo zal het met de twee *berderen* zijn; tot twee hoekberderen zullen zij zijn.
25. Alzo zullen de acht berderen zijn met hun zilveren voeten, zijnde zestien voeten; twee voeten onder een berd, wederom twee voeten onder een berd.
26. Gij zult ook richelen maken van sittimhout; *Anders, ribben, latten, grendels.* vijf aan de berderen van de ene zijde des tabernakels;
27. En vijf richelen aan de berderen van de andere zijde des tabernakels; alsook vijf richelen aan de berderen van de zijde des tabernakels, aan de beide zijden westwaarts. *Of, westwaarts, naar de beide zijden ziende.*
28. En de middelste richel zal midden aan de berderen zijn, doorschietende van het ene einde tot het andere einde.
29. En gij zult de berderen met goud overtrekken, en hun ringen (de plaatsen voor de richelen) *Hebreeuws, huizen voor de richelen;* dat is, dienende om de ringen daardoor te steken. zult gij van goud maken; de richelen zult gij ook met goud overtrekken.
30. Dan zult gij den tabernakel oprichten naar zijn wijze, *Wanneer al de delen des tabernakels volmaakt waren, zo bleef overig dat men die samenbracht, en den tabernakel geheel oprichte en overeind stelde. die u op den berg getoond is.*
31. Daarna zult gij een voorhang maken, *Dit voorhangsel was inplaats van een scheidsel, of scheidsmuur, tussen het heilige en heilige der heiligen, waar alleen de hogepriester eenmaal des jaars mocht ingaan; en dit is het voorhangsel, hetwelk de apostel, Hebr. 9:3, noemt *het tweede voorhangsel.* Er was een ander voorhangsel aan de deur van*
- het huis; zie ook Lev. 4:6. van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen; van het allerkunstelijkste werk zal men dien maken, *Of, zal hij die;* te weten, Bezaleël, of de werkmeester. met cherubim. Zie Gen. 3:24.
32. En gij zult hem hangen *Hebreeuws, geven;* en alzo Exod. 26:33. aan vier pilaren van sittim *hout,* met goud overtogen; hun haken zullen van goud zijn; *staande* op vier zilveren voeten.
33. En gij zult den voorhang onder de haakjes hangen, *Zie daarvan Exod. 26:6.* en gij zult de ark der getuigenis *Zie boven, Exod. 25:16.* aldaar binnen den voorhang brengen; en deze voorhang *Tot dit einde was eigenlijk het voorhangsel gemaakt, om de mensen af te sluiten en het ingaan te verhinderen, ja zelfs het inzien in het heilige der heiligen, waar de ark was; Exod. 40:3. Zie ook Hebr. 9:8. zal ulieden een scheiding maken tussen het heilige, Hebreeuws, de heiligheid. en tussen het heilige der heiligen. Hebreeuws, de heiligheid der heiligheden; en alzo in Exod. 26:34.*
34. En gij zult het verzoendeksel zetten op de ark der getuigenis, in het heilige der heiligen.
35. De tafel nu *Versta, de tafel waarop de toonbroden lagen.* zult gij zetten buiten den voorhang, *Te weten, in de heilige plaats, waar de priesters hun dienst deden. en den kandelaar tegen de tafel over, aan de ene zijde des tabernakels, zuidwaarts; maar de tafel zult gij zetten aan de noordzijde.*
36. Gij zult ook aan de deur der tent een deksel maken, *Dit was aan den ingang der deur, ja het was als een deur voor aan den ingang tot den tabernakel, waar de priesters iederen dag uit en in gingen, om hun dienst te doen in het heilige; maar het volk*

mocht er niet ingaan; Hebr. 9:2,6. van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, geborduurd werk.

37. En gij zult tot dit deksel vijf pilaren van sittim *hout* maken, en die met goud overtrekken; Hij wil niet zeggen dat men den gehelen pilaar met goud zou overtrekken, maar alleen de knopen en randen; Exod. 36:38. hun haken zullen van goud zijn; en gij zult hun vijf koperen voeten gieten.

Exodus 27

1. Gij zult ook een altaar maken van sittimhout; vijf ellen zal de lengte zijn, en vijf ellen de breedte (vierkant zal dit altaar zijn), Te weten, zoveel de lengte en de breedte aangaat; maar hij was maar drie ellen hoog. en drie ellen zijn hoogte.

2. En gij zult zijn hoornen maken Deze hoornen dienen niet alleen tot sieraad van het altaar, maar ook, zo het schijnt, om te beletten dat hetgeen er op het altaar lag er afviel. op zijn vier hoeken; uit hetzelfde zullen zijn Dat is, uit hetzelfde stuk, niet aangezet noch aangehecht; also dikwijls in dit verhaal. hoornen zijn, en gij zult het met koper overtrekken. Daarom werd dit altaar niet alleen van buiten, maar ook van binnen met koper overtrokken, ja daarmede also bedekt, dat men geen hout er aan zag, om vrij en onbeschadigd van het vuur te zijn en te blijven.

3. Gij zult het ook potten maken, om zijn as te ontvangen, ook zijn schoffelen, Of, *schoppen*; anders, *bezems*. en zijn besprengbekkens, Te weten, om het bloed van het brandoffer daarin te ontvangen, en daarmede te besprengen. en zijn krauwelen, Of, *gaffels*; instrumenten met tanden bekwaam om het vlees uit den pot te trekken, gelijk 1 Sam. 2:13,14. en zijn koolpannen; al zijn gereedschap Hebreeuws, *tot al zijn vaten zult gij koper*

maken, of, bereiden. zult gij van koper maken.

4. Gij zult het een rooster maken van koperen netwerk; Dit was een brede koperen plaats, met veel kleine gaatjes, waardoor het bloed, de as en kleine kooltjes of iets dergelijks konden vallen; en dit was de aard van het altaar, waarop het vuur lag te branden. en gij zult aan dat net vier koperen ringen maken aan zijn vier einden.

5. En gij zult het onder den omloop des altaars van beneden opleggen, alzo dat het net tot het midden des altaars zij.

6. Gij zult ook handbomen maken tot het altaar, handbomen van sittimhout; en gij zult ze met koper overtrekken.

7. En de handbomen zullen in de ringen gedaan worden, alzo dat de handbomen zijn aan beide zijden des altaars, als men het draagt.

8. Gij zult hetzelfde hol van planken maken; gelijk als Hij u op den berg gewezen heeft, Te weten, God de Heere. alzo zullen zij doen. Te weten, de werkmeesters.

9. Gij zult ook den voorhof des tabernakels maken; Dit was een open plaats, waar het volk dagelijks kwam tot de offeranden en tot den openbaren godsdienst; Ps. 100:4, en Ps. 116:17,18,19. aan den zuidhoek zuidwaarts, zullen aan den voorhof behangselen zijn van fijn getweernd linnen; de lengte ener zijde zal honderd ellen zijn.

10. Ook zullen zijn twintig Te weten, van den voorhof. pilaren Deze pilaren dienden daartoe, om de behangsels er aan vast te maken met zilveren haken, alsook tot sieraad; Exod. 38:17,19, staat dat de hoofden van dezelve verzilverd waren. en derzelve twintig voeten, van koper zijn; de haken dezer pilaren Deze pilaren dienden daartoe, om de behangsels er aan vast te maken met zilveren haken, alsook tot

- sieraad; Exod. 38:17,19, staat dat de hoofden van dezelve verzilverd waren., en hun banden zullen van zilver zijn.
11. Alzo zullen ook aan den noorderhoek, in de lengte, de behangselen honderd *ellen* lang zijn; en zijn twintig pilaren, en derzelve twintig voeten, van koper; de haken der pilaren, en derzelve banden zullen van zilver zijn.
 12. En in de breedte des voorhofs, aan den westerhoek, *Hebreeuws, aan de zeezijde, of, aan de zijde der zee.* Zie Gen. 12:8. zullen behangselen zijn van vijftig ellen; hun pilaren tien, en derzelve voeten tien.
 13. Van gelijken zal de breedte des voorhofs, aan den oosterhoek oostwaarts, van vijftig ellen zijn.
 14. Alzo dat er vijftien ellen der behangselen op *de ene* zijde zijn; *Hebreeuws, schouder.* Versta hier en in Exod. 27:15, de zijden van den voorhof. hun pilaren drie, en hun voeten drie;
 15. En vijftien *ellen* der behangselen aan de andere zijde; hun pilaren drie, en hun voeten drie.
 16. In de poort nu des voorhofs zal een deksel zijn van twintig ellen, hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, geborduurd werk; de pilaren vier, en hun voeten vier.
 17. Al de pilaren des voorhofs zullen rondom met zilveren banden bezet zijn; hun haken zullen van zilver zijn, maar hun voeten zullen van koper zijn.
 18. De lengte des voorhofs zal honderd ellen zijn, en de breedte doorgaans vijftig, *Hebreeuws, vijftig en vijftig;* dat is, vijftig aan elke zijde. en de hoogte vijf ellen, *Half zo hoog als de tabernakel,* Exod. 26:16. van fijn getweernd linnen; maar hun voeten

zullen van koper zijn. Te weten, der pilaren.

19. Aangaande al het gereedschap des tabernakels, in al deszelfs dienst, ja, al zijn pennen, en al de pennen des voorhofs, *Of, nagelen;* daartoe dienende om het werk en al de delen daarvan vast aaneen te sluiten. zullen van koper zijn.
20. Gij nu zult de kinderen Israels gebieden, dat zij tot u brengen reine olie van olijven, *Hebreeuws, nemen;* dat is, nemen en brengen. Zie Gen. 12:15. gestoten tot den luchter, Er waren zeven brandende lichten in den kandelaar; Exod. 25:37. dat men geduriglijk de lampen aansteke.
21. In de tent der samenkomst, van buiten den voorhang, die voor de getuigenis is, *Dat is, ark der getuigenis.* zal ze Aaron en zijn zonen toerichten, van den avond tot den morgen, voor het aangezicht des HEEREN; dit zal een eeuwige inzetting zijn voor hun geslachten, vanwege de kinderen Israels.

Exodus 28

1. Daarna zult gij uw broeder Aaron, Te weten, nadat het werk van den tabernakel volmaakt zal zijn. en zijn zonen met hem, tot u doen naderen uit het midden der kinderen Israels, om Mij het priesterambt te bedienen: namelijk Aaron, Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar, de zonen van Aaron.
2. En gij zult voor uw broeder Aaron heilige klederen maken, *Dat is, klederen, die hij zal aandoen wanneer hij den heiligen godsdienst verrichten zal.* *Hebreeuws, klederen der heiligheid.* tot heerlijkheid en tot sieraad.
3. Gij zult ook spreken tot allen, die wijs van hart zijn, *Zie Job 9:4.* die Ik met de geest der wijsheid vervuld

- heb, dat zij voor Aaron klederen maken, om hem te heiligen, dat hij Mij het priesterambt bediene.
4. Dit nu zijn de klederen, die zij maken zullen: een borstlap, en een efod, Of, *lijfrok*. Zie boven, Exod. 25:7. en een mantel, Of, *overkleed, overtreksel, overrok*, waaraan de schelletjes waren. Zie Exod. 28:31. en een rok vol oogjes, Versta, kunstig-gewrochte versierseltjes in den vorm van ogen. Deze wordt gehouden voor den onderrok, langer zijnde dan de overrok. een hoed Dit was een deksel, hetwelk rondom het hoofd als gewonden was, gelijk heden ten dage de *tulbanden* van de Turken; het was het hoofddeksel en de sieraad der koningen en der priesters. en een gordel; zij zullen dan voor uw broeder Aaron heilige klederen maken, Te weten, de wijze mannen, van wie Exod. 28:3 gesproken is. en voor zijn zonen, om Mij het priesterambt te bedienen.
 5. Zij zullen ook Te weten, de wijze mannen, van wie Exod. 28:3 gesproken is. het goud, Te weten, hetwelk de kinderen Israëls vrijwillig zullen gebracht hebben, waarvan Exod. 25: gesproken is. en hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn linnen nemen;
 6. En zullen den efod maken van goud, Den gouden efod droeg alleen de hogepriester, maar er waren ook efods van linnen, welke de andere priesters, ja ook andere lieden, droegen; zie 1 Sam. 2:18, en 1 Sam. 22:18, en 2 Sam. 6:14. hemelsblauw, en purper, scharlaken en fijn getweerd linnen, van het allerkunstelijkste werk.
 7. Hij zal twee samenvoegende schouderbanden hebben aan zijn beide einden, waarmede hij samengevoegd zal worden.
 8. En de kunstelijkste riem Te weten, waarmede de efod zou omgord worden. Of deze efod van de schouders af, zowel voor als achter, heeft neergehangen tot op de lenden, en onder dezen riem, dan of hij alleen van achteren heeft neergehangen tot aan den riem of boven denzelfden, dan of hij, voor en achter open zijnde, aan de schouderbanden van de lenden heeft neergehangen tot aan de voeten, daarvan zijn verscheidene gevoelens. Doch het laatste wordt door de meestgeleerde Hebreëen bevestigd. zijns efods, die op hem is, zal zijn gelijk zijn werk, van hetzelfde, Te weten, van dezelfde stof waarvan de efod is. Anders, *uit hetzelfde*; dat is, uit hetzelfde stuk. van goud, hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweerd linnen.
 9. En gij zult twee sardonixstenen nemen, en de namen der zonen van Israel daarop graveren.
 10. Zes van hun namen op een steen, en de zes overige namen op den anderen steen, naar hun geboorten;
 11. Naar steensnijderswerk, gelijk men de zegelen graveert, Dat is, op het allernetste en volmaakste. Hebreuws, *graving eens zegels*. zult gij deze twee stenen graveren, met de namen der zonen van Israel; gij zult ze maken, dat zij omvat zijn in gouden kastjes. Alzo worden genoemd de holle plaatsen van het goud boven op de ringen, waarin men den steen zet.
 12. En gij zult de twee stenen aan de schouderbanden des efods zetten, zijnde stenen ter gedachtenis voor de kinderen Israels; De zin dezer woorden is, dat Aäron God den kinderen Israëls indachtig maakte, staande voor hem. en Aaron zal hun namen op zijn beide schouders dragen, ter gedachtenis, voor het aangezicht des HEEREN. De zin dezer woorden is, dat Aäron God den kinderen Israëls indachtig maakte, staande voor hem.
 13. Gij zult ook gouden kastjes maken,
 14. En twee ketentjes van louter goud; gelijk-eindigende Dat is, van gelijke grootte en lengte, alzo ook onder, Exod. 28:22. zult gij die maken,

- gedraaid werk; *Anders, gewrongen werk.* en de gedraaide ketentjes zult gij aan de kastjes hechten.
15. Gij zult ook een borstlap des gericht's maken, *Aldus geheten, omdat de hogepriester dien aandeed, als er zwaarwichtige, doch twijfelachtige zaken voorvielen, waarin hij God raad vroeg.* van het allerkunstelijkste werk, gelijk het werk des efods zult gij hem maken; van goud, hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en van fijn getweernd linnen zult gij hem maken.
16. Vierkant zal hij zijn, *en verdubbeld;* een span zal zijn lengte zijn, en een span zijn breedte.
17. En gij zult vervullende stenen daarin vullen, vier rijen stenen, een rij van *Dat is, de eerste, gelijk Gen. 1:5, en Gen. 2:11.* een Sardis, *In het overzetten van de namen dezer stenen zijn het de meeste geleerde overzetter's niet eens, doch hier is gevolgd het gevoelen der meeste en voornaamste, zo oude als nieuwe overzetter's. In het Hebreeuws staan de namen aldus: een Topaas en een Karbonkel; dit is de eerste rij.*
18. En de tweede rij van een Smaragd, een Saffier, en een Diamant.
19. En de derde rij, een Hyacinth, Agaat en Amethyst.
20. En de vierde rij van een Turkoois, en een Sardonix, en een Jaspis; zij zullen met goud ingevat zijn in hun vullingen. *Dat is, in de kasjes waarin zij gezet zullen worden; vergelijk boven, Exod. 25:7.*
21. En deze stenen zullen zijn met de twaalf namen der zonen van Israel, met hun namen; zij zullen als zegelen gegraveerd worden, elk met zijn naam; voor de twaalf stammen zullen zij zijn.
22. Gij zult ook aan den borstlap gelijkeindigende ketentjes van gedraaid werk uit louter goud maken.
23. Gij zult ook aan den borstlap twee gouden ringen maken; en gij zult de twee ringen aan de twee einden van de borstlap zetten.
24. Dan zult gij de twee gedraaide gouden *ketentjes* in de twee ringen doen, aan de einden van den borstlap.
25. Maar de twee einden der twee gedraaide *ketentjes* *Hebreeuws, der beide draaiingen, of, draaiselen.* zult gij aan die twee kastjes doen; en gij zult ze zetten aan de schouderbanden van den efod, recht op de voorste zijde van dien. *Hebreeuws, aangezicht.*
26. Gij zult nog twee gouden ringen maken, en zult ze aan de twee einden des borstlapps zetten; inwendig aan zijn rand, *Hebreeuws, lip.* die aan de zijde van de efod zijn zal.
27. Nog zult gij twee gouden ringen maken, die gij zetten zult aan de twee schouderbanden van den efod, beneden aan de voorste zijde, tegenover zijn voege, *Anders, samenvoeging.* boven den kunstelijken riem des efods.
28. En zij zullen den borstlap met zijn ringen aan de ringen van den efod opwaarts binden, met een hemelsblauw snoer, dat hij op den kunstelijken riem van den efod zij; en de borstlap zal van den efod niet afgescheiden worden.
29. Alzo zal Aaron de namen der zonen van Israel dragen aan den borstlap des gericht's, op zijn hart, als hij in het heilige zal gaan, ter gedachtenis voor het aangezicht des HEEREN geduriglijk.
30. Gij zult ook in den borstlap des gericht's de Urim en de Thummim zetten, *Deze woorden zou men kunnen*

overzetten *lichten en volmaaktheden*. Het heeft God liefd door dezelve zijn *klare en volmaakte* antwoorden te geven aan den hogepriester, doch wat zij geweest zijn, is onzeker; men leest nergens dat God Mozes heeft bevolen dezelve te maken, veel weniger hoe of waarvan dezelve gemaakt zijn; vergelijk Lev. 8:8. dat zij op het hart van Aaron zijn, als hij voor het aangezicht des HEEREN ingaan zal; also zal Aaron dat gericht der kinderen Israels geduriglijk op zijn hart dragen, voor het aangezicht des HEEREN.

31. Gij zult ook den mantel des efods Te weten, den mantel of rok, dien men onder den efod dragen zal. geheel van hemelsblauw maken.

32. En het hoofdgat deszelven Dat is, het opene, waar het hoofd van den priester zal doorgaan. Hebreeuws, *de mond zijns hoofds*. zal in het midden daarvan zijn; dit gat zal een boord rondom hebben van geweven werk; als het gat eens pantsiers zal het daaraan zijn, dat het niet gescheurd worde. Te weten, het gat; anders, *hij* te weten, den efod.

33. En aan deszelfs zomen zult gij granaatappelen maken van hemelsblauw, en van purper, en van scharlaken, aan zijn zomen rondom, en gouden schelletjes rondom tussen dezelve. Anders, *in het midden van die*.

34. Dat er een gouden schelletje, daarna een granaatappel zij; *wederom* een gouden schelletje, en een granaatappel, aan de zomen des mantels rondom.

35. En Aaron zal denzelven aanhebben, om te dienen; opdat zijn geluid gehoord worde, Versta, den klank of het geluid zijner schellen. als hij in het heilige, voor het aangezicht des HEEREN, ingaat, en als hij uitgaat,

opdat hij niet sterve. Versta, van God den Heere geslagen zijnde.

36. Verder zult gij een plaat maken van louter goud, Hebreeuws, *een bloem*; die schoon voor het oog is. en gij zult daarin graveren, gelijk men de zegelen graveert: Hebreeuws, *met graving eens zegels*. De HEILIGHEID DES HEEREN!

37. En gij zult dezelve aanhechten met een hemelsblauw snoer, also dat zij aan den hoed zij; Zie boven, Exod. 28:4. aan de voorste zijde des hoeds zal zij zijn.

38. En zij zal op het voorhoofd van Aaron zijn, opdat Aaron Hier is Aäron een voorbeeld op *Christus*, die door zijn heiligheid de zonden zijns volks heeft weggenomen, die zij dikwijls begaan, ook in hun allerheiligste werken; Joh. 1:29; 2 Cor. 5:19, en 1 Joh. 2:1. drage de ongerechtigheid der heilige dingen, Dat is, dragende wegneme. welke de kinderen Israels zullen geheiligd hebben, in alle gaven hunner geheiligde dingen; en zij zal geduriglijk aan zijn voorhoofd zijn, Versta, altijd wanneer de hogepriester den hoed zou opzetten, en dienst doen. om henlieden voor het aangezicht des HEEREN aangenaam te maken.

39. Gij zult ook een rok vol oogjes maken, van fijn linnen; gij zult ook den hoed van fijn linnen maken; maar den gordel zult gij van geborduurd werk maken.

40. Voor de zonen van Aaron zult gij ook rokken maken, Te weten, van fijn linnen, gelijk die des hogepriesters, Exod. 39:27. Versta dit ook van den gordel en van de hoeden, of mutsen, welke van die des hogepriesters niet veel ongelijk waren. en gij zult voor hen gordels maken; ook zult gij voor hen mutsen maken, Of, *verheven mutsjes*; die aan het hoofd

gebonden werden; Lev. 8:13. tot heerlijkheid en sieraad.

41. En gij zult die uw broeder Aaron en ook zijn zonen *Hebreeuws, met hem.* aantrekken; en gij zult hen zalven, Te weten, met de heilige olie, zoals God die te maken bevolen heeft. Zie Exod. 30:23, en Exod. 29:7. en hun hand vullen, Zie Lev. 8:33. en hen heiligen, dat zij Mij het priesterambt bedienen.
42. Maak hun ook linnen onderbroeken, om het vlees der schaamte te bedekken; zij zullen zijn van de lenden tot de dijnen.
43. Aaron nu en zijn zonen *Hebreeuws, en zij zullen op Aäron en op zijn zonen zijn.* zullen die aanhebben, als zij in de tent der samenkomst gaan, of als zij tot het altaar treden zullen, om in het heilige te dienen; opdat zij geen ongerechtigheid dragen en sterven. Dat is, straf der ongerechtigheid. Zie Lev. 5:1. *Dit* zal een eeuwige inzetting zijn, voor hem, en zijn zaad na hem.

Exodus 29

1. Dit nu is de zaak, die gij hun doen zult, om hen te heiligen, dat zij Mij het priesterambt bedienen: neem een var, het jong eens runds, en twee volkomen rammen; Zie Exod. 12:5.
2. En ongezuurd brood, en ongezuurde koeken, met olie gemengd, en ongezuurde vladen, met olie bestreken; Versta hier, olie van olijven. van tarwemeelbloem zult gij dezelve maken.
3. En gij zult ze in een korf leggen, en zult ze in den korf toebrengen, *Anders, offeren.* met den var en de twee rammen.
4. Alsdan zult gij Aaron en zijn zonen doen naderen aan de deur van de tent der samenkomst; en gij zult hen

met water wassen. Te weten, uit het geheiligde wasvat; Exod. 30:18.

5. Daarna zult gij de klederen nemen, Te weten, de heilige klederen, waarvan Exod. 28: gesproken is. en Aaron den rok, en den mantel des efods, en den efod, en den borstlap aandoen; en gij zult hem omgorden met den kunstelijken riem des efods.
6. En gij zult den hoed op zijn hoofd zetten; de kroon der heiligheid Het *Hebreeuwse woord Nezer,* hetwelk hier gebruikt wordt, betekent afscheiding, of afzondering. Deze kroon wordt aldus genoemd, omdat zij een teken der afzondering van andere mensen was; hierom wordt ook de kroon der koningen *Nezer* genoemd, 2 Sam. 1:10, en Ps. 89:40. Hier is zij het versiersel van den hogepriester om zijn waardigheid aan te wijzen. Uit Exod. 28:36, en Lev. 8:9 is af te nemen dat de plaat en deze kroon één ding is. zult gij aan den hoed zetten.
7. En gij zult de zalfolie nemen, en op zijn hoofd gieten; Dat zij langs zijn baard nederdale; Ps. 133:2. also zult gij hem zalven.
8. Daarna zult gij zijn zonen doen naderen, en zult hen de rokken doen aantrekken.
9. En gij zult hen met den gordel omgorden, *namelijk* Aaron en zijn zonen; en gij zult hun de mutsen opbinden, opdat zij het priesterambt hebben tot een eeuwige inzetting. Dat is tot op den *Messias,* want toen heeft Aärons dienst, met al de ceremoniën een einde genomen. Voorts zult gij de hand van Aaron vullen, Zie Lev. 7:37, en Lev. 8:22-35. en de hand zijner zonen.
10. En gij zult den var nabij brengen voor de tent der samenkomst; en Aaron en zijn zonen zullen hun handen *Hebreeuws, met hun handen steunen.* op het hoofd van den var leggen.

11. En gij zult den var slachten voor het aangezicht des HEEREN, Zie Lev. 1:3. voor de deur van de tent der samenkomst. *Of, bij.*
12. Daarna zult gij van het bloed des vars nemen, en met uw vinger op de hoornen des altaars doen; en al het bloed *De rest van het bloed, alzo ook onder, Exod. 29:20.* zult gij uitgieten aan den bodem des altaars. *Daar was een goot of gat, waar het in of door liep.*
13. Gij zult ook al het vet nemen, hetwelk het ingewand bedekt, en het net over de lever, en beide nieren en het vet, dat aan dezelve is, en gij zult ze aansteken op het altaar.
14. Maar het vlees des vars, en zijn vel, en zijn drek, zult gij met vuur verbranden, buiten het leger; het is een zondoffer.
15. Daarna zult gij den ene ram nemen, en Aaron en zijn zonen zullen hun handen op het hoofd des rams leggen;
16. En gij zult den ram slachten, en gij zult zijn bloed nemen, en rondom op het altaar sprengen.
17. En den ram zult gij in zijn delen delen; *Of, in zijn stukken houwen;* te weten, nadat het vel daarvan afgetrokken zal zijn; Lev. 1:6. en gij zult zijn ingewand en zijn schenkelen wassen, en op zijn delen, en op zijn hoofd leggen.
18. Alzo zult gij den gehelen ram aansteken op het altaar; het is een brandoffer den HEERE, tot een liefelijken reuk, het is een vuuroffer den HEERE. *Dat is, een offerande, die door het vuur geheel verteerd werd. Zie Lev. 1:1.*
19. Daarna zult gij den anderen ram nemen, en Aaron en zijn zonen zullen hun handen op des rams hoofd leggen;
20. En gij zult den ram slachten, en van zijn bloed nemen, en doen het op het *rechter* oorlapje van Aaron, en op het rechteroorlapje van zijn zonen, desgelijks op den duim hunner rechterhand, en op den groten teen huns rechtervoets; en dat bloed zult gij *Zie boven, Exod. 29:12.* op het altaar sprengen, rondom heen.
21. Dan zult gij nemen van het bloed, dat op het altaar is, en van de zalfolie, *Die beschreven wordt Exod. 30:22.* en gij zult op Aaron en op zijn klederen sprengen, en op zijn zonen en op de klederen zijner zonen met hem; opdat hij geheiligd zij, en zijn klederen, ook zijn zonen, en de klederen zijner zonen met hem.
22. Daarna zult gij van den ram nemen het vet mitsgaders den staart, ook het vet, dat het ingewand bedekt, en het net der lever *Dat is, dat op, of over de lever is, gelijk boven, Exod. 29:13.* en de beide nieren, met het vet, dat aan dezelve is, en den rechterschouder; *Anders, achterbout.* want het is een ram der vulofferen; *Hebreeuws, der vervullingen;* en zo in het volgende. Zie Lev. 7:37.
23. En een broodbol, en een koek geolied brood, *Dat is, met olie doorweekt.* en een vlade, uit den korf der ongezuurde *broden*, die voor het aangezicht des HEEREN zijn zal;
24. En leg ze alle op de handen van Aaron, en op de handen zijner zonen, en beweeg ze ten beweegoffer *Zie Lev. 7:30.* voor het aangezicht des HEEREN.
25. Neem ze daarna van hun hand, en steek ze aan op het altaar, *Of, nevens.* op het brandoffer, tot een liefelijken reuk voor het aangezicht des HEEREN; het is een vuuroffer den HEERE. *Zie boven, Exod. 29:18.*
26. En neem de borst van den ram der vulofferen, die van Aaron is, *Dat*

- is, die dienen zal tot zijn inwijding. en beweeg hem ten beweegoffer voor het aangezicht des HEEREN; en het zal u ten dele zijn. Te weten, Mozes. Zie Lev. 8:29.
27. En gij zult de borst des beweegoffers heiligen, Zie Lev. 7:30. en de schouder des heoffers, Zie Exod. 25:2. die bewogen, en die opgeheven zal zijn van den ram des vulloffers, van hetgeen dat Aarons, en van hetgeen dat zijner zonen is.
28. En het zal voor Aaron en zijn zonen zijn tot een eeuwige inzetting vanwege de kinderen Israels; want het is een heoffer; en het heoffer vanwege de kinderen Israels zal zijn van hun dankofferen; hun heoffer zal voor den HEERE zijn.
29. De heilige klederen nu, Al wat tot den godsdienst gebruikt wordt, wordt heilig genoemd. die van Aaron zullen geweest zijn, zullen van zijn zonen Versta, een van zijn zonen, te weten, die na hem hogepriester worden zal. na hem zijn, Dat is, na zijn dood. opdat men hen in dezelve zalve, en dat men hun hand in dezelve vulle. Dat is, inwijde; gelijk Exod. 29:9,22.
30. Zeven dagen Te weten, zeven dagen aan elkander, want zoveel dagen vereiste zijn wijding, Exod. 29:35. zal hij ze aantrekken, die uit zijn zonen in zijn plaats priester zal worden, Te weten, hogepriester. die in de tent der samenkomst gaan zal, om in het heilige te dienen.
31. Gij zult den ram der vulling nemen, en gij zult zijn vlees in de heilige plaats zieden. Te weten bij de deur van de tent der samenkomst, gelijk er staat Exod. 29:32, en Lev. 8:31. Hier mocht iedereen inkomen, en die de offeranden deden, aten daar hun deel.
32. Aaron nu en zijn zonen zullen het vlees van dezen ram eten, en het brood, dat in den korf zal zijn, bij de deur van de tent der samenkomst.
33. En zij zullen die dingen eten, met welke de verzoening zal gedaan zijn, om hun hand te vullen, *en* om hen te heiligen; maar een vreemde zal ze niet eten, Dat is, die niet is van het geslacht of de afkomst van Aäron. De Levieten zelfs mochten er niet van eten. Zie Lev. 10:14. want ze zijn heilig. Dat is, heilige spijs, aan God toegeëigend. Hebreeuws, *heiligheid*.
34. En indien er *wat* overblijven zal van het vlees der vullofferen, of van dit brood, tot aan den morgen, zo zult gij het overgeblevene met vuur verbranden; het zal niet gegeten worden, Zelfs moesten de priesters het overblijfsel niet eten. want het is heilig.
35. Gij zult dan aan Aaron en aan zijn zonen also doen, naar alles, wat Ik u geboden heb; zeven dagen zult gij hun hand vullen.
36. Gij zult ook des daags een var des zondoffers bereiden, tot de verzoeningen, en gij zult het altaar ontzondigen, Of, gij zult voor het altaar ontzondiging doen; versta, met het zondoffer. Zie wijders, Lev. 8:15. mits doende de verzoening over hetzelve; en gij zult het zalven, om het te heiligen.
37. Zeven dagen zult gij verzoening doen voor het altaar, en zult het heiligen; Te weten, met de heilige olie. alsdan zal dat altaar een heiligheid der heiligheden zijn; Niet alleen zelf geheiligd zijnde, maar ook heiligende de gaven, die daarop geofferd werden; en ten dezen aanzien was het altaar groter dan de offeranden, gelijk *Christus* getuigt, Matth. 23:19. al wat het altaar aanroert, Anders, *al wie*, en zo onder, Exod. 30:29. zal heilig zijn. Te weten, ceremonieel.
38. Dit nu is het, wat gij op het altaar bereiden zult: twee lammeren, die eenjarig zijn, des daags, geduriglijk.

39. Het ene lam zult gij des morgens bereiden; Te weten, om te offeren. maar het andere lam zult gij bereiden tussen de twee avonden. Zie Exod. 12:6.
40. Met een tiende deel meelbloem, Te weten, van een *efa*; dat is, een *gomer*. Zie Exod. 16:36. gemengd met een vierendeel van een hin Dat is, zoveel als er in achttien henneëierschalen gaat. gestoten olie; Zie boven, Exod. 27:20. en tot drankoffer een vierde deel van een hin Dat is, zoveel als er in achttien henneëierschalen gaat. wijn, tot het ene lam.
41. Het andere lam nu zult gij bereiden tussen de twee avonden; gij zult daarmee doen gelijk met het morgenspijsoffer, en gelijk met het drankoffer deszelfen, tot een liefelijken reuk; het is een vuuroffer den HEERE.
42. Het zal een geduriglijk brandoffer zijn bij uw geslachten, aan de deur Hier stond het brandofferaltaar, Exod. 40:29. van de tent der samenkomst, voor het aangezicht des HEEREN; aldaar zal Ik met ulieden komen, dat Ik aldaar met u spreke.
43. En daar zal Ik komen tot de kinderen Israels; opdat zij geheiligd worden Hebreeuws, *hij*; dat is, ieder onder hen, of het volk van Israël. door Mijn heerlijkheid.
44. En Ik zal de tent der samenkomst heiligen, Te weten, door mijn heerlijke verschijning en tegenwoordigheid. mitsgaders het altaar; Ik zal ook Aaron en zijn zonen heiligen, Te weten, door mijn heerlijke verschijning en tegenwoordigheid. opdat zij Mij het priesterambt bedienen.
45. En Ik zal in het midden der kinderen Israels wonen, en Ik zal hun tot een God zijn.

46. En zij zullen weten, dat Ik de HEERE hun God ben, Die hen uit Egypteland uitgevoerd heb, opdat Ik in het midden van hen wonen zou; Ik ben de HEERE, hun God.

Exodus 30

1. Gij zult ook een reukaltaar des reukwerks maken; Om iederen dag reukwerk daarop aan te steken. Dit altaar stond in het voorste deel des tabernakels voor het voorhangsel. Het was wel eigenlijk tot het reukwerk gemaakt, doch somtijds werd daarop ook de verzoening met bloed gedaan, gelijk te zien is onder, Exod. 30:10, en Lev. 4:7. van sittimhout zult gij het maken.
2. Een el zal zijn lengte zijn, en een el zijn breedte, vierkant zal het zijn, maar twee ellen deszelfs hoogte; uit hetzelfde zullen zijn hoornen zijn.
3. En gij zult het met louter goud overtrekken, Het wordt Num. 4:11, genoemd het *gouden altaar*; maar Ezech. 41:22 het *houten altaar*. zijn dak en deszelfs wanden rondom, Dat is, de zijden, want gelijk door het dak wordt verstaan het deksel of de bovenplank des altaars, waar men het reukwerk op zette, alzo moet men hier door *de wanden* verstaan de zijden des altaars. als ook zijn hoornen; en gij zult het een gouden krans rondom maken.
4. Gij zult ook twee gouden ringen daaraan maken, onder zijn krans; aan zijn twee zijden zult gij dezelve maken, aan zijn beide zijden; en zij zullen zijn tot plaats en voor de handbomen, Dat is, om de handbomen daarin te steken; te weten, wanneer de tabernakel zal verdragen of op een andere plaats zal gebracht worden; Num. 4:5,11,15. dat men het daarmee drage. Te weten, het altaar.
5. De draagbomen nu zult gij van sittimhout maken, en gij zult die met goud overtrekken.

6. En gij zult het zetten voor den voorhang, Dit voorhangsel was een scheidsel, tussen de plaats, waar de priesters hun dienst deden, en het heilige der heiligen, waar de ark stond. die voor de ark der getuigenis zijn zal; voor het verzoendeksel, hetwelk zijn zal boven de getuigenis, waarheen Ik met u samenkomen zal. die voor de ark der getuigenis zijn zal; voor het verzoendeksel, hetwelk zijn zal boven de getuigenis, waarheen Ik met u samenkomen zal.

7. En Aaron zal daarop aansteken welriekende specerijen; Hebreeuws, *doen roken*. allen morgen, Hebreeuws, *in den morgen in den morgen*. lampen wel zal toegericht hebben, zal hij dezelve aansteken. als hij de lampen wel zal toegericht hebben, zal hij dezelve aansteken.

8. En als Aaron de lampen aansteken zal, tussen de twee avonden, zal hij dat aansteken; Te weten, het reukwerk. het zal een gedurig reukwerk zijn, Of, *rookwerk, roking*. voor het aangezicht des HEEREN, bij uw geslachten. voor het aangezicht des HEEREN, bij uw geslachten.

9. Gij zult geen vreemd reukwerk op hetzelfde aansteken, Dat is, van elders gebracht, of anders toebereid, zoals Exod. 30:34,35,36 verordineerd wordt. noch brandoffer, Tot het brandoffer en spijsoffer was dit altaar verordineerd, waarvan Exod. 27:1, gesproken wordt. spijsoffer; gij zult ook geen drankoffer daarop gieten. noch spijsoffer; gij zult ook geen drankoffer daarop gieten.

10. En Aaron zal eens in het jaar Te weten, op den tienden dag der zevende maand, die daarom genoemd werd *de dag der verzoening*; Lev. 23:27. over deszelfs hoornen verzoening doen, Of, *de verzoening doen*. met het bloed des zondoffers der verzoeningen; Dat is, des zondoffers, waardoor de verzoening gemaakt wordt. eens in het jaar Te weten, op den tienden dag der zevende

maand, die daarom genoemd werd *de dag der verzoening*; Lev. 23:27. zal hij verzoening daarop doen bij uw geslachten; het is heiligheid der heiligheden den HEERE!

11. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:

12. Als gij de som van de kinderen Israels opnemen zult, naar de getelden *onder* hen, Dat is, naar degenen, die uit hen te tellen zullen zijn. zo zullen zij een iegelijk de verzoening Dat is, de prijs waarmede een iegelijk zijn leven redde. zijner ziel Dat is, zijns levens, of, zijns persoons en zo in het volgende. den HEERE geven, Te weten, eens vooral, niet ieder jaar. gij hen tellen zult; opdat onder hen geen plage zij, als gij hen tellen zult. als gij hen tellen zult; opdat onder hen geen plage zij, als gij hen tellen zult.

13. Dit zullen zij geven, al die tot de getelden overgaat, Dat is, die overgaat van degenen, die geteld zullen worden, tot degenen die geteld zijn. de helft eens sikkels, naar de sikkels des heiligdoms (deze sikkels is twintig gera); Zie Lev. 27:25. sikkels is een heoffer den HEERE. de helft eens sikkels is een heoffer den HEERE.

14. Al wie overgaat tot de getelden, van twintig jaren oud en daarboven, Hebreeuws, *een zoon van twintig jaar*; dat is, gaande in zijn twintigste jaar; hoe hoog het aantal mannen belopen heeft, zie Exod. 38:25,26. heoffer des HEEREN geven. zal het heoffer des HEEREN geven.

15. De rijke zal het niet vermeederen, en de arme zal het niet verminderen van de helft des sikkels, als gij het heoffer des HEEREN geeft om voor uw zielen verzoening te doen.

16. Gij dan zult het geld der verzoeningen van de kinderen Israels nemen, en zult het leggen tot den dienst Of, *tot het werk*, of

- gereedschap*. Zie onder, Exod. 38:27,28. van de tent der samenkomst; en het zal den kinderen Israels ter gedachtenis zijn, voor het aangezicht des HEEREN, om voor uw zielen verzoening te doen.
17. En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende:
18. Gij zult ook een koperen wasvat maken, Dit werd gemaakt van de spiegels der vrouwen; Exod. 38:8. met zijn koperen voet, om te wassen; en gij zult het zetten tussen de tent der samenkomst, en tussen het altaar, Te weten, het altaar des brandoffers, waarvan Exod. 27: gesproken is. en gij zult water daarin doen;
19. Dat Aaron en zijn zonen zich daaruit wassen, hun handen en voeten.
20. Wanneer zij in de tent der samenkomst zullen gaan, zo zullen zij zich met water wassen, opdat zij niet sterven; Dat is, opdat God hen niet dode, gelijk Hij de zonen van Aäron gedood heeft; Lev. 10:1,2. of wanneer zij tot het altaar naderen, om te dienen, dat zij het vuuroffer den HEERE aansteken;
21. Zij zullen dan hun handen en voeten wassen, opdat zij niet sterven; en dit zal hun een eeuwige inzetting zijn, voor hem en zijn zaad, Te weten, Aäron. bij hun geslachten.
22. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:
23. Gij nu, neem u de voornaamste specerijen, Hebreeuws, *hoofdspecerijen*; dat is, van de principaalste of beste, alzo ook Hoogl. 4:14; Ezech. 27:22. de zuiverste mirre, Hebreeuws, *mirre des vrijdoms*; dat is, die oprecht en onvervalst is, en vrij van alle onzuiverheid. Zij is een gom, vloeiende uit den mirreboom, de voortreffelijkste onder alle gomsoorten. vijfhonderd *sikkels*, Dat is, zoveel als vijf honderd sikkels wegen. en specerijkaneel, half zoveel namelijk tweehonderd en vijftig *sikkels*, ook specerijkalmus, tweehonderd en vijftig *sikkels*;
24. Ook kassie, vijfhonderd, naar den sikkels des heiligdoms, en olie van olijfbomen een hin; Zie Lev. 19:36.
25. En maak daarvan een olie der heilige zalving, een zalf, heel kunstiglijk gemaakt, naar apothekerswerk; Anders, *oliebereiders, zalfmakers*. Zie 1 Kron. 9:30. het zal een olie der heilige zalving zijn.
26. En met dezelve zult gij zalven de tent der samenkomst, en de ark der getuigenis.
27. En de tafel met al haar gereedschap, en de kandelaar met zijn gereedschap, en het reukaltaar;
28. En het altaar des brandoffers, met al zijn gereedschap, en het wasvat met zijn voet.
29. Gij zult ze alzo heiligen, Te weten, door, of met de olie, waarvan Exod. 30:23,24,25, gesproken is. dat zij heiligheid der heiligheden zijn; al wat ze aanroert, zal heilig zijn.
30. Gij zult ook Aaron en zijn zonen zalven, en gij zult hen heiligen, Te weten, door de zalving der heilige olie. om Mij het priesterambt te bedienen.
31. En gij zult tot de kinderen Israels spreken, zeggende: Dit zal Mij een olie der heilige zalving zijn bij uw geslachten.
32. Op geens mensen vlees zal men ze gieten; Te weten, behalve op de lichamen van Aäron en zijn zonen. gij zult ook naar haar maaksel geen dergelijke maken; het is heiligheid, zij zal ulieden heiligheid zijn.
33. De man, die zulk een zalf maken zal als deze, of die daarvan op wat vreemds doet, Anders, *op iemand vreemds*. die zal uitgeroeid worden uit zijn volken. Zie Gen. 17:14.

34. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Neem tot u welriekende specerijen, mirresap, Of, *balsemdrop*. en oniche, Een soort van specerij, die men in reukwerk gebruikt. en galban, *deze* welriekende specerijen, en zuiveren wierook; dat elk bijzonder zij. Hebreeuws, *dat alleen bij alleen zij*; dat is, elk zal voor zich, zonder met enig ander vocht vermengd te zijn, gestoten, en alzo rein zijnde, tezamen in één massa vermengd worden.
35. En gij zult een reukwerk ener zelf daaruit maken, Te weten, Mozes, die dit het eerst gemaakt heeft. naar het werk des apothekers, gemengd, rein, heilig. Anders, *gezouten*.
36. En gij zult van hetzelfde heel klein pulver stoten, en gij zult daarvan leggen voor de getuigenis in de tent der samenkomst, Dat is, op het reukaltaar, dat voor de ark der getuigenis stond. waarheen Ik tot u komen zal; het zal ulieden heiligheid der heiligheden zijn.
37. Doch naar het maaksel dezes reukwerks, hetwelk gij gemaakt zult hebben, zult gijlieden voor uzelfven geen maken; het zal u heiligheid zijn Te weten, zo den priester als het volk. voor den HEERE. Dat is, tot dienst des Heeren.
38. De man, die dergelijke maken zal, om daaraan te rieken, Dat is, om dat tot een reukwerk te gebruiken. die zal uitgeroeid worden uit zijn volken.

Exodus 31

1. Daarna sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:
2. Zie, Ik heb met name geroepen Bezaleel, den zoon van Uri, den zoon van Hur, van den stam van Juda.
3. En Ik heb hem vervuld met den Geest Gods, Dat is, met de gaven des Geestes Gods, met dezulke, gelijk straks verhaald worden; waaruit dan genoegzaam blijkt, dat fraaie handwerken maken een gave

Gods is. met wijsheid, en met verstand, en met wetenschap, namelijk in alle handwerk; Dat is, allerlei, en alzo Exod. 31:5.

4. Om te bedenken vernuftigen arbeid; Hebreeuws, *bedenkingen*. te werken in goud, en in zilver, en in koper,
5. En in kunstige steensnijding, Versta hier, edele gesteenten. om in te zetten, Hebreeuws, *te vullen*. en in kunstige houtsnijding, om te werken in alle handwerk.
6. En Ik, zie, Ik heb hem bijgevoegd Aholiab, Hebreeuws, *met, of, bij hem gegeven*. den zoon van Ahisamach, van den stam van Dan; en in het hart van een iegelijk, die wijs van hart is, heb Ik wijsheid gegeven; Dat is, kloekheid, of vernuft in de kunst, die zij uitoefenen. en zij zullen maken al wat Ik u geboden heb.
7. *Namelijk* de tent der samenkomst, en de ark der getuigenis, en het verzoendeksel, dat daarop zal zijn, en al het gereedschap der tent;
8. En de tafel, met haar gereedschap; en den louteren kandelaar, Dat is, die uit louter goud zou gemaakt worden. Zie Exod. 25:31. met al zijn gereedschap; en het reukaltaar;
9. Ook des brandoffers altaar, met al zijn gereedschap; en het wasvat met zijn voet;
10. En de ambtsklederen, Versta hier, onder den naam van *ambtsklederen*, ook de tapijten en behangsels des tabernakels, waarvan Exod. 26:36, gesproken wordt. Idem de deksels, waarmede men de tafel, de ark, het altaar en ander heilig gereedschap bedekte en bewond, wanneer men opbrak, en van de ene plaats naar de andere trok. Zie Num. 4:5,9,11,12. en de heilige klederen van den priester Aaron, Te weten, des hogepriesters. en de klederen van zijn zonen, om het priesterambt te

bedienen; Dat is, die zij aantrokken, wanneer zij het priesterambt bedienden.

11. Ook de zalfolie, en het reukwerk van welriekende specerijen voor het heiligdom; naar alles, wat Ik u geboden heb, zullen zij het maken.
12. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:
13. Gij nu, spreek tot de kinderen Israels, zeggende: Gij zult evenwel Alsof God zeide: Ofschoon het werk des tabernakels ten spoedigste moet volmaakt worden, zo zult gij evenwel op den sabbat er niet aan arbeiden, of, *ganselijk, immers.* mijn sabbatten onderhouden; want dit is een teken tussen Mij en tussen ulieden, bij uw geslachten; opdat men wete, dat Ik de HEERE ben, Die u heilige.
14. Onderhoudt dan den sabbat, dewijl hij ulieden heilig is! *Hebreeuws, heiligheid.* Wie hem ontheiligt, zal zekerlijk gedood worden; want een ieder, die op denzelven *enig* werk doet, die ziel *Dat is, die persoon.* zal uitgeroeid worden *Zie Gen. 17:14.* uit het midden harer volken.
15. Zes dagen zal men het werk doen; doch op den zevenden dag is de sabbat der rust, een heiligheid des HEEREN! Wie op de sabbatdag arbeid doet, zal zekerlijk gedood worden.
16. Dat dan de kinderen Israels de sabbat houden, de sabbat onderhoudende in hun geslachten, tot een eeuwig verbond. *Zie Gen. 17:7.*
17. Hij zal tussen Mij en tussen de kinderen Israels een teken *Vergelijk Gen. 17:11.* in eeuwigheid zijn; dewijl de HEERE, in zes dagen, den hemel en de aarde gemaakt, en op den zevenden dag gerust *Zie Gen. 2:2.* en Zich verkwikt heeft. God, die een geest is, wordt nimmer moede; het is een manier van spreken van de mensengenomen, die na

langen en zwaren arbeid zich door de rust verkwikken en ademhalen.

18. En Hij gaf aan Mozes, Te weten, de HEERE. als Hij met hem op den berg Sinai te spreken geëindigd had, de twee tafelen der getuigenis, *Dat is, de wet, in welke God betuigt hoe Hij van zijn volk geëerd en bediend wil zijn.* tafelen van steen, beschreven met den vinger Gods. *De vinger des Heeren* betekent hier de kracht en het werk Gods; vergelijk boven, Exod. 8:19; Luk. 11:20, vergelijk met Matth. 12:28, en elders.

Exodus 32

1. Toen het volk zag, Versta dit van sommigen onder dit volk; want zij zijn hier niet onder te tellen, die naderhand, op het bevel van Mozes, de afgodendienaars gedood hebben, Exod. 32:26. *Zie 1 Cor. 10:7.* dat Mozes verhoog van den berg af te komen, zo verzamelde zich het volk tot Aaron, *Anders, tegen.* en zij zeiden tot hem: Sta op, maak ons goden, *Dat is, een zichtbaar teken of beeld des onzichtbaren Gods; gelijk Exod. 32:4.* die voor ons aangezicht gaan; want dezen Mozes, dien man, die ons uit Egypteland uitgevoerd heeft, wij weten niet, wat hem geschied zij.
2. Aaron nu zeide tot hen: Rukt af de gouden oorsierselen, *Het is gelooflijk, dat Aäron gemeend heeft dat de Israëlieten liever het gouden kalf zouden ontberen, dan hem hun kostbare juwelen over te leveren; maar hij is in deze zijn mening bedrogen.* die in de oren uwer vrouwen, uwer zonen, en uwer dochteren zijn; en brengt ze tot mij.
3. Toen rukte het ganse volk de gouden oorsierselen af, die in hun oren waren; en zij brachten ze tot Aaron.
4. En hij nam ze uit hun hand, en hij bewierp het met *Te weten, het kalf.* een griffie, *Of, pen;* gelijk Jes. 8:1. De mening schijnt deze te zijn: dat Aäron eerst met een pen, griffel, of penseel, een gedaante van het

kalf ergens op getrokken heeft, om die het volk te vertonen, en te vragen, of hun zulk een vorm of model zou behagen. en hij maakte Hebreeuws, *Hij maakte het een kalf der gieting.* een gegoten kalf daaruit. Of, *os.* De afgod *Apis* werd bij de Egyptenaars vereerd onder de gedaante van een kalf of os. Dit schijnen hier de Israëlieten nageaapt te hebben. Toen zeiden zij: Dit zijn uw goden, Israel! die u uit Egypteland opgevoerd hebben.

5. Als Aaron dat zag, Te weten, dat het volk het kalf goddelijke eer wilde aandoen. zo bouwde hij een altaar voor hetzelfde; en Aaron riep uit, en zeide: Morgen zal den HEERE een feest zijn! Aäron gebruikt hier den naam van den waren God, als willende dien voor dit kalf eren; maar evenwel was het afgoderij.
6. En zij stonden des anderen daags vroeg op, en offerden brandoffer, en brachten dankoffer daartoe; Te weten, tot het altaar, dat is, zij offerden aan het kalf. en het volk zat neder om te eten en te drinken; daarna stonden zij op, om te spelen. Zie Exod. 32:19.
7. Toen sprak de HEERE tot Mozes: Ga heen, klim af! want uw volk, God acht het volk van Israël niet waardig dat Hij het langer zijn volk noemen zou, dewijl het zichzelf een kalf tot zijn God gemaakt had. dat gij uit Egypteland opgevoerd hebt, heeft het verdorven. Anders, *heeft zich verdorven;* dat is, het heeft zich door zijn afgoderij in het verderf gebracht.
8. En zij zijn haast afgeweken van den weg, Te weten, straks na het opgerichte verbond; Exod. 19, Exod. 24. dien Ik hun geboden had, zij hebben zich een gegoten kalf gemaakt; Aäron heeft het gouden kalf gemaakt, of laten maken, Exod. 32:4, op het verzoek of bevel van het volk, Exod. 32:1. en zij hebben zich voor hetzelfde gebogen, en hebben het offerande gedaan, Te weten, het kalf, en niet Mij, ofschoon zij den naam willen hebben, dat zij zulks doen, Exod. 32:5. en

gezegd: Dit zijn uw goden, Israel, die u uit Egypteland opgevoerd hebben.

9. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Ik heb dit volk gezien, en zie, het is een hardnekkig volk! Dat is, wrevelmoedig, stout, ongebonden, dat zijn nek onder de wetten en den wil des Heeren niet buigen wil. Het is een gelijkenis, genomen van de beesten, die hun halzen zo hard en stijf houden, dat zij die niet willen buigen naar de begeerte desgenen, die hun het juk opleggen of hen met den toom regeren wil. Zie Deut. 10:16; Spreuk. 29:1; Hand. 7:51.
10. En nu, laat Mij toe, Verhinder Mij niet door uw voorbede; want het gebed der gelovigen vermag veel bij God; Jak. 5:16. dat Mijn toorn tegen hen ontsteke, en hen vertere; zo zal Ik u tot een groot volk maken.
11. Doch Mozes aanbad het aangezicht des HEEREN zijns Gods, en hij zeide: O HEERE! waarom zou Uw toorn ontsteken tegen Uw volk, hetwelk Gij met grote kracht, en met een sterke hand, uit Egypteland uitgevoerd hebt?
12. Waarom zouden de Egyptenaars spreken, zeggende: In kwaadheid heeft Hij hen uitgevoerd, Dat is, met een listig en kwaad voornemen; anders, *ten kwade;* dat is, tot hun ongeluk en verderf. opdat Hij hen doodde op de bergen, en opdat Hij hen vernielde van den aardbodem? Dat is, dat zij op den aardbodem niet blijven zouden. Keer af van de hittigheid Uws toorns, en laat het U over het kwaad Uws volks berouwen. Mozes bidt hier dat God berouw hebbe; dat is, dat Hij het volk *het kwaad* niet late overkomen; dat is, de straf, die Hij over hen wilde brengen. Zie Gen. 6:6.
13. Gedenk aan Abraham, Dat is, gedenk aan de belofte, die Gij Abraham, enz. gedaan hebt. aan Izak en aan Israel, Uw knechten, aan welke Gij bij Uzelven gezworen hebt, *God geen groter hebbende om bij te zweren, zweert bij*

- zichzelven*; Hebr. 6:13,17. en hebt tot hen gesproken: Ik zal uw zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels; Zie Gen. 15:5. en dit gehele land, waarvan Ik gezegd heb, *Beloofd heb.* zal Ik aan ulieder zaad geven, dat zij het erfelijk bezitten in eeuwigheid.
14. Toen berouwde het den HEERE over het kwaad, *Dat is, toen verdelgde Hij het volk niet, gelijk Hij bedreigd had, maar Hij liet zich er mede vergenoegen, dat er 3000 verslagen werden.* hetwelk Hij gesproken had Zijn volk te zullen doen.
15. En Mozes wendde zich om, en klom van den berg af, met de twee tafelen der getuigenis in zijn hand; *Dat is, der wet Gods.* deze tafelen waren op haar beide zijden beschreven, zij waren op de ene en op de andere zijde beschreven. *Hebreeuws, van hier en van daar beschreven.*
16. En diezelfde tafelen waren Gods werk; het geschrift was ook Gods geschrift zelf, in de tafelen gegraveerd.
17. Toen nu Jozua des volks stem hoorde, *Die mede op den berg gebleven was; Exod. 24:13.* als het juichte, zo zeide hij tot Mozes: Er is een krijgsgeschrei in het leger.
18. Maar hij zeide: *Te weten, Mozes.* Het is geen stem des geroeps van overwinning, *Hebreeuws, het is geen stem van het roepen der sterkte, en het is geen stem van het roepen der zwakheid.* het is ook geen stem des geroeps van nederlaag; ik hoor een stem van zingen bij beurte.
19. En het geschiedde, als hij aan het leger naderde, en het kalf, en de reien zag, *Versta, zodanige reien, waarbij gefluit en gespeeld werd, naar de wijze der heidenen.* dat de toorn van Mozes ontstak, en dat hij de tafelen uit zijn handen wierp, en dezelve beneden aan den berg verbrak. *Te weten, voor de ogen des volks; Deut. 9:17.*
20. En hij nam dat kalf, dat zij gemaakt hadden, en verbrandde het in het vuur, *Dat is, hij smolt het kalf, en maakte het wederom tot een klomp.* en vermaalde het, totdat het klein werd, en strooide het op het water, en deed het den kinderen Israels drinken.
21. En Mozes zeide tot Aaron: Wat heeft u dit volk gedaan, dat gij *zulk* een grote zonde over hetzelfde gebracht hebt?
22. Toen zeide Aaron: De toorn mijns heren ontsteke niet! gij kent dit volk, dat het in den boze *ligt*.
23. Zij dan zeiden tot mij: Maak ons goden, die voor ons aangezicht gaan, want dezen Mozes, dien man, die ons uit Egypteland opgevoerd heeft, wij weten niet, wat hem geschied zij.
24. Toen zeide ik tot hen: Wie goud heeft, die rukke het af, en geve het mij; *Anders, en zij gaven het mij.* en ik wierp het in het vuur, en dit kalf is er uit gekomen. *Aäron belijdt hier zijn eigen zonde, doch zo oprechtelijk en zo openlijk niet, als hij de zonde des volks beleden heeft; hij spreekt van het kalf, alsof het meer bij toeval dan door zijn wil of kunst gemaakt ware; doch boven, Exod. 32:4, staat geheel anders. Zie Deut. 9:20; Aärons excuus is zo kaal als dat van Adam, Gen. 3.*
25. Als Mozes zag, dat het volk ontbloot was *Niet zozeer van hun sieraad, als van Gods bescherming, zijnde nu als naakte, ongewapende mensen, die van hun vijanden lichtelijk konden overvallen en vernield worden; vergelijk dit met Gen. 3:10; Openb. 3:18, en Openb. 16:15., (want Aaron had het ontbloot* Deze ontbloting wordt Aäron toegeschreven, omdat hij het goddeloze verzoek des volks niet alleen heeft geconsenteerd, maar ook bevorderd. tot

verkleining onder degenen, die tegen hen hadden mogen opstaan),

26. Zo bleef Mozes staan in de poort des legers, Het leger was met een wal of palissaden, of iets anders omringd, en had poorten hier en daar. De poorten waren ook plaatsen des gericht, gelijk Gen. 34:20; Deut. 17:5; Ruth 4:1,11. en zeide: **Wie den HEERE toebehoort, Of, wie des Heeren is, tot mij.** Mozes heeft door haast en ijver enige woorden nagelaten. Zie dergelijke manier van spreken ook Gen. 13:9, en Gen. 23:13, enz. **kome tot mij!** Toen verzamelden zich tot hem al de zonen van Levi. Dat is, bijna allen; want enigen hunner hadden zich ook in afgoderij verlopen, ja zelfs Aäron, zie Exod. 32:29, en Deut. 9:20, en Deut. 33:9. Anders, *en die zicht tot hem verzamelden, waren allen kinderen van Levi*, die, thuis gebleven zijnde, geen afgoderij met het kalf te aanbidden begaan hadden.

27. En hij zeide tot hen: Alzo zegt de HEERE, de God van Israel: Een ieder doe zijn zwaard aan zijn heup; gaat door en keert weder, van poort tot poort in het leger, en een iegelijk dode zijn broeder, Dat is, den eersten die hem bejegt; verschoont niemand, al ware het uw broeder. en elk zijn vriend, en elk zijn naaste!

28. En de zonen van Levi deden naar het woord van Mozes; en er vielen van het volk, Te weten, door de scherpte van het zwaard. op dien dag, omtrent drie duizend man.

29. Want Mozes had gezegd: Met deze woorden wordt aangewezen wat de Levieten zo stout en onversaagd gemaakt had, dat zij zelfs hun naaste vrienden gedood hadden, namelijk omdat zij van Mozes verstaan hadden, dat zij God hiermede een aangename dienst zouden doen, en dat zij derhalve een bijzonderen zegen van God ontvangen zouden. **Vult heden uw handen den HEERE;** Dat is, heiligt den Heere heden uw handen; dat is, doet hem dezen heiligen dienst. Zie Lev. 7:37. God de Heere betuigt hier dat justitie en straf

oefenen over de boosdoeners hem zo aangenaam is als offerande. Zie 1 Sam. 15:18,22. Deze daad der Levieten herhaalt Mozes Deut. 33:9. **want elk zal zijn tegen zijn zoon, en tegen zijn broeder; en dit, opdat Hij heden een zegen over ulieden geve!** Te weten, God, de Heere.

30. En het geschiedde des anderen daags, Te weten, nadat er 3000 omgebracht waren. dat Mozes tot het volk zeide: **Gijlieden hebt een grote zonde gezondigd; doch nu, ik zal tot den HEERE opklimmen; misschien zal ik een verzoening doen voor uw zonde.**

31. Zo keerde Mozes weder tot den HEERE, Mozes bleef wederom veertig dagen op den berg, zonder eten, God den Heere voor het volk biddende, Deut. 9:18. en zeide: Och, dit volk heeft een grote zonde gezondigd, dat zij zich gouden goden gemaakt hebben. Anders, *een god van goud;* dat is, het kalf.

32. Nu dan, indien Gij hun zonden vergeven zult! *Versta, zo is het wel;* vergelijk deze manier van spreken met Luk. 13:9. **doch zo niet, zo delg mij nu uit Wien God eens ten eeuwigen leven uitverkoren heeft, dien verwerpt Hij nimmermeer.** Maar Mozes heeft met deze woorden geopenbaard zijn innerlijken ijver voor de eer Gods, en zijn grote liefde tot het volk Israëls; vergelijk hiermede den ijver van *Paulus*, Rom. 9:3. **Uw boek,** Hetwelk anders genoemd wordt *het boek des levens*, omdat er in aangetekend staan die allen, welke God ten eeuwigen leven verordineerd heeft; Ps. 69:29; Fil. 4:3; Openb. 3:5, en Openb. 20:12, en Openb. 21:27; doch dit is menselijker wijze van God gesproken, want door dit boek is niet anders te verstaan, dan zijn eeuwige raad en onveranderlijk besluit der verkiezing. **hetwelk Gij geschreven hebt.**

33. Toen zeide de HEERE tot Mozes: **Dien zou Ik uit Mijn boek delgen,** Versta hierbij, indien Ik iemand er uit zou

delgen. Anders, *dien zal Ik*. die aan Mij zondigt.

34. Doch ga nu heen, leid dit volk, waarheen Ik u gezegd heb; Te weten, naar het land Kanaän. zie, Mijn Engel zal voor uw aangezicht gaan! Aldus bedreigt God in zijn toorn dit volk over te geven aan Mozes en aan een engel; zie daarvan Exod. 33:2. doch ten dage Mijns bezoeken, zo zal Ik hun zonde over hen Voornamelijk deze zonde der afgoderij, met het gouden kalf begaan. bezoeken! Zie Gen. 21:1.

35. Aldus plaagde de HEERE dit volk, Anders, *sloeg*; te weten, door het zwaard der Levieten, Exod. 32:28. omdat zij dat kalf gemaakt hadden, Dat is, omdat zij Aäron er toe genoodzaakt en gedreven hadden, dat hij dit kalf maken zou. Wat men door iemand anders doet, is zoveel alsof men het zelf deed; middelerwijl is hij niet onschuldig, die zich als een instrument er toe laat gebruiken. hetwelk Aaron gemaakt had.

Exodus 33

1. Voorts sprak de HEERE tot Mozes: Ga heen, trek op van hier, gij en het volk, dat gij uit Egypteland opgevoerd hebt, naar het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, Dat is, met een eed beloofd heb; hiervan heet het land Kanaän *het beloofde land*. zeggende: Te weten, tot elk van hun drieën in het bijzonder, tot diverse reizen. Aan uw zaad zal Ik het geven;

2. En Ik zal een Engel voor uw aangezicht zenden Hij spreekt hier niet van den Zoon van God, gelijk Exod. 23:20, maar van een geschapen engel. (en Ik zal uitdrijven de Kanaanieten, de Amorieten, en de Hethieten, en de Ferezieten, de Hevieten, en de Jebusieten),

3. Naar het land, dat van melk en honig is vloeiende; want Ik zal in het midden van u niet optrekken; Dat is, Ik wil ulieden voortaan niet geleiden door een

zichtbaar teken, gelijk Ik tot nog toe door de wolkkolom gedaan heb. Doch eindelijk heeft zich de goede God laten verbidden, en is Hij als tevoren met het volk opgetogen. want gij zijt een hardnekkig volk; dat Ik u op dezen weg niet vertere.

4. Toen het volk dit kwade woord hoorde, zo droegen zij leed; en niemand van hen deed zijn versiersel aan zich.

5. En de HEERE had tot Mozes gezegd: Zeg tot de kinderen Israels: Gij zijt een hardnekkig volk; in een ogenblik zou Ik in het midden van ulieden optrekken, en zou u vernielen; doch nu, legt uw sieraad van u af, en Ik zal weten, wat Ik u doen zal.

6. De kinderen Israels dan beroofden zichzelf van hun versierselen, *verre* van den berg Horeb. Het woordje *verre* is hier bijgevoegd uit Exod. 33:7.

7. En Mozes nam de tent, Anders, *een tent*. Niet de tent, waar het volk samenkwam, om zijn godsdienst te doen, want deze was nog niet gemaakt, gelijk te zien is Exod. 36, maar deze was Mozes' eigen tent, of een andere, die er eigenlijk toe gemaakt was, opdat Mozes een tijdlang zijn verblijf daarin hebben zou, en het volk tot hem aldaar, totdat het met God mocht verzoend zijn, komen zou. en spande ze zich buiten het leger, Omdat God van het leger geweken was, Exod. 33:3, zo wilde ook Mozes daarin niet blijven. ver van het leger afwijkende; en hij noemde ze de Tent der samenkomst. En het geschiedde, dat al wie den HEERE zocht, Of, *raad vraagde*; te weten, door Mozes. uitging tot de tent der samenkomst, die buiten het leger was.

8. En het geschiedde, wanneer Mozes uitging naar de tent, Te weten, uit het leger, naar zijn opgeslagen tent buiten het leger, om met God voor het volk te spreken. stond al het volk op, Hebreeuws, *stonden*. en een ieder stelde zich in de

- deur zijner tent; en zij zagen Mozes na, totdat hij de tent ingegaan was.
9. En het geschiedde, als Mozes de tent ingegaan was, zo kwam de wolkkolom nederwaarts, Te weten, van den berg. en stond in de deur der tent, en Hij Te weten, de Heere, gelijk Exod. 33:11. sprak met Mozes. Te weten, uit de wolkkoloom, hetwelk een zeker teken der genade en goedgunstigheid Gods was; Ps. 99:7.
10. Als het volk de wolkkolom zag staan in de deur der tent, zo stond al het volk op, en zij bogen zich, een ieder in de deur zijner tent.
11. En de HEERE sprak tot Mozes aangezicht tot aangezicht, Dat is, gemeenzaam, duidelijk, met uitgedrukte stem. Dit is een bijzonder privilege geweest, hetwelk geen andere profeten gehad hebben; Deut. 5:4, en Deut. 34:10; Num. 12:6,7,8. gelijk een man met zijn vriend spreekt; daarna keerde hij weder tot het leger; Te weten, Mozes. doch zijn dienaar Jozua, de zoon van Nun, de jongeling, week niet uit het midden der tent. Dat is hij kwam niet in het leger, maar hij bleef steeds in de tent buiten het leger.
12. En Mozes zeide tot den HEERE: Zie, Gij zegt tot mij: Boven Exod. 33:1. Voer dit volk op! maar Gij laat mij niet weten, wien Gij met mij zult zenden; Anders, wat. daar Gij gezegd hebt: Ik ken u bij name! Dat is, ik heb uw persoon voor anderen in liefde bekend en uitverkoren, en draag voor u een bijzondere zorg; vergelijk Gen. 18:19; Exod. 31:2. en ook: Gij hebt genade gevonden in Mijn ogen! Zie Gen. 6:8.
13. Nu dan, ik bidde, indien ik genade gevonden heb in Uw ogen, zo laat mij nu Uw weg weten, Dat is, wijs mij het middel, waardoor Gij voorgenomen hebt dit volk te geleiden en te bewaren; of, hoe Gij het met hen maken wilt. en ik zal U kennen, opdat ik genade vinde in Uw ogen; Anders, omdat ik genade gevonden heb, of, dat ik genade vindt. en zie aan, dat deze natie Uw volk is!
14. Hij dan zeide: Zou Mijn Anders, mijn aangezicht zal medegaan. aangezicht moeten medegaan, Dat is, de zichtbare tekenen mijner genadige tegenwoordigheid, gelijk de wolkkolom en vuurkolom. om u gerust te stellen?
15. Toen zeide hij tot Hem: Te weten, Mozes. Indien Uw aangezicht niet medegaan zal, doe ons van hier niet optrekken!
16. Want waarbij zou nu bekend worden, dat ik genade gevonden heb in Uw ogen, ik en Uw volk? Is het niet daarbij, dat Gij met ons gaat? Alzo zullen wij afgezonderd worden, ik en Uw volk, van alle volk, dat op den aardbodem is.
17. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Ook deze zelfde zaak, Dat is, Ik zal met u gaan. die gij gesproken hebt, zal Ik doen, dewijl gij genade gevonden hebt in Mijn ogen, en Ik u bij name ken. Zie boven, Exod. 33:12.
18. Toen zeide hij: Toon mij nu Uw heerlijkheid!
19. Doch Hij zeide: Ik zal al Mijn goedigheid voorbij uw aangezicht laten gaan, en zal den Naam des HEEREN uitroepen Of, uitroepen den naam Jehova. Zie de vervulling hiervan, Exod. 34:6. voor uw aangezicht; maar Ik zal genadig zijn, wien Ik zal genadig zijn, en Ik zal Mij ontfermen, over wien Ik Mij ontfermen zal.
20. Hij zeide verder: Gij zoudt Mijn aangezicht Dat is, mijn wezen noch mijne heerlijkheid in haar volmaaktheid, vanwege uwe zonde; Rom. 3:23. niet kunnen zien; Wij kunnen God in dit sterflijke leven niet zien; zie Gen. 16:13; maar hiernamaals zullen wij hem zien gelijk Hij is; 2 Cor. 13:12; 1 Joh. 3:2. want Mij zal geen mens zien, en leven. Hieruit is ontstaan het algemeen

gevoelen der Joden, dat zij sterven zouden, wanneer zij den Heere zien zouden; Deut. 5:24,25; Richt. 13:22; Jes. 6:5; Dan. 10:8; Openb. 1:17.

21. De HEERE zeide verder: Zie, er is een plaats bij Mij; Te weten, op den berg Sinaï of Horeb. daar zult gij u op de steenrots stellen.
22. En het zal geschieden, wanneer Mijn heerlijkheid voorbij zal gaan, Dat is, wanneer Ik in mijne heerlijkheid u zal voorbijgaan. zo zal Ik u in een kloof der steenrots zetten; en Ik zal u met Mijn hand overdekken, totdat Ik zal voorbijgegaan zijn.
23. En wanneer Ik Mijn hand zal weggenomen hebben, zo zult gij Mijn achterste delen zien; maar Mijn aangezicht zal niet gezien worden. Zie boven, Exod. 33:20.

Exodus 34

1. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Houw u twee stenen tafelen, gelijk de eerste waren, zo zal Ik op de tafelen schrijven dezelfde woorden, die op de eerste tafelen geweest zijn, die gij gebroken hebt.
2. En wees bereid tegen den morgenstond; Dit is de tweede maal dat Mozes op den berg Sinaï geweest is, telken reis veertig dagen en veertig nachten. dat gij in den morgenstond op den berg Sinai klimt, en stel u aldaar voor Mij, op den top des bergs. Hebreeuws, *hoofd*.
3. En niemand zal met u opklimmen; Toen Mozes de eerste maal op den berg ging, zo waren bij hem Aäron, Nadab en Abihu, met zeventig van de oudsten van Israël: maar nu waren zij voor den Heere stinkende geworden, vanwege de afgoderij, die zij met het gouden kalf bedreven hadden. dat er ook niemand gezien worde op den gansen berg; ook het kleine vee, noch runderen zullen tegenover dezen berg niet weiden.

4. Toen hieuw hij twee stenen tafelen, gelijk de eerste; en Mozes stond des morgens vroeg op, en klom op den berg Sinai, gelijk als hem de HEERE geboden had; en hij nam de twee stenen tafelen in zijn hand.
5. De HEERE nu kwam nederwaarts in een wolk, Te weten, die wolk, welke een zeker teken was van de tegenwoordigheid des Heeren. en stelde Zich aldaar bij hem; en Hij riep uit den Naam des HEEREN. Te weten, de Heere. Zie boven, Exod. 33:19.
6. Als nu de HEERE voor zijn aangezicht voorbijging, zo riep Hij: HEERE, HEERE, God, Te weten, de Heere. barmhartig en genadig, lankmoedig Hebreeuws, *lang van toornigheden*; dat is, langzaam tot toorn, niet haastig om zijn toorn uit te voeren. Alzo ook Num. 14:18; Pred. 7:8, enz. Het tegendeel hiervan is: *kort van toornigheden*; dat is, haastig tot toorn; Spreuk. 14:17. en groot van weldadigheid en waarheid. Zie Gen. 24:27.
7. Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden, Die de ongerechtigheid, en overtreding, en zonde vergeeft; Die *den schuldige* geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaders Te weten, der boze en goddeloze vaders. aan de kinderen, Te weten, indien zij de kwade voetstappen van hunne vaders volgen. en aan de kindskinderen, in het derde en vierde *lid*. Hebreeuws, *aan de derde en aan de vierde*; Exod. 20:5; Deut. 5:9.
8. Mozes nu haastte zich en neigde het hoofd ter aarde, en hij boog zich.
9. En hij zeide: Heere! indien ik nu genade gevonden heb in Uw ogen, zo ga nu de Heere in het midden van ons, Te weten, met de wolkkolom ons leidende en verkwikkende. want dit is een hardnekkig volk; doch vergeef onze

- ongerechtigheid en onze zonde, en neem ons aan tot een erfdeel!
10. Toen zeide Hij: Zie, Ik maak een verbond; voor uw ganse volk zal Ik wonderen doen, die niet geschapen zijn op de ganse aarde, noch onder enige volken; also dat dit ganse volk, in welks midden gij zijt, des HEEREN werk zien zal, dat het schrikkelijk is, hetwelk Ik met u doe. O Israël. Anders, met u, o Mozes.
11. Onderhoudt gij hetgeen Hier volgen nu de conditiën des verbonds, die God de Heere van het volk eist. Ik u heden gebiede! zie, Ik zal voor uw aangezicht uitdrijven de Amorieten, en de Kanaanieten, en de Hethieten, en de Ferezieten, en de Hevieten, en de Jebusieten. Versta hierbij ook de *Girgasiëten*.
12. Wacht u, dat gij toch geen verbond maakt met den inwoners des lands, waarin gij komen zult; dat hij misschien niet tot een strik worde in het midden van u.
13. Maar hun altaren zult gijlieden omwerpen, en hun opgerichte beelden zult gij verbreken, en hun bossen zult gij afhouden. Te weten, dezulken, waarin zij afgoderij bedreven hadden.
14. (Want gij zult u niet buigen voor een anderen god; want des HEEREN Naam is Ijveraar! een ijverig God is Hij!)
15. Opdat gij misschien geen verbond maakt met den inwoner van dat land; en zij hun goden niet nahoereren, Dat is, afgoderij bedrijven, hetwelk geestelijke *hoereri* genaamd wordt; Jer. 3:9. Zie Lev. 17:7. noch hun goden offerande doen, en hij u nodigende, gij van hun offerande etet.
16. En gij voor uw zonen *vrouwen* neemt van hun dochteren; en hun dochteren, haar goden nahoererende, maken, dat ook uw zonen haar goden nahoereren.
17. Gij zult u geen gegoten goden maken. Versta hieronder, ook geschilderde, gehouwen, gesneden goden. Hier worden bij name de gegoten beelden genoemd, ten aanzien van het gegoten kalf, wat zij aangebeden hadden.
18. Het feest der ongezuurde *broden* Zie Exod. 13:6. zult gij houden; zeven dagen zult gij ongezuurde *broden* eten, gelijk Ik u geboden heb, ter gezetter tijd der maand Abib; want in de maand Abib zijt gij uit Egypte uitgegaan.
19. Al wat de baarmoeder opent, Hebreeuws, *alle opening der moeders*; dat is, alle eerstgeborenen; zie Exod. 13. is Mijn; ja, al uw vee, dat mannelijk zal geboren worden, openende *de baarmoeder van* het grote en kleine vee.
20. Doch den ezel, die *de baarmoeder* opent, zult gij met een *stuk* klein vee lossen; maar indien gij hem niet zult lossen, zo zult gij hem den nek breken. Of, *onthalzen, of den hals doorhouwen*. Al de eerstgeborenen uwer zonen zult gij lossen, en men zal voor Mijn aangezicht niet ledig verschijnen. Dat is, niet zonder gave of geschenk; wat men den priester gaf, dat werd gerekend alsof men het God gaf.
21. Zes dagen zult gij arbeiden, maar op den zevenden dag zult gij rusten; in den ploegtijd en in den oogst zult gij rusten. Te weten, op den sabbat.
22. Het feest der weken Versta hier het pinksterfeest, hetwelk gevierd werd zeven weken na pasen; Lev. 23:15; Hand. 2:1. zult gij ook houden, Hebreeuws, *doen*; also ook Exod. 31:16; Deut. 16:1. zijnde het feest der eerstelingen van den tarweoogst, en het feest der inzameling, Dat is, ten tijde wanneer gij uwe vruchten uit het veld thuis brengt. als

- het jaar om is. Hebreeuws, *de omloping van het jaar*.
23. Al wat mannelijk is onder u zal driemaal in het jaar verschijnen voor het aangezicht des Heeren HEEREN, den God van Israel.
24. Wanneer Ik de volken voor uw aangezicht uit de bezitting zal verdrijven, en uw landpalen verwijderen, dan zal niemand uw land begeren, terwijl gij henen opgaan zult, om te verschijnen voor het aangezicht des HEEREN uws Gods, driemaal in het jaar.
25. Gij zult het bloed van Mijn slachtoffer niet offeren met gedeseemd *brood*; Dat is, zolang als er gedeseemd brood in uw huis is. het slachtoffer van het paasfeest zal ook niet vernachten tot den morgen.
26. De eerstelingen van de eerste vruchten uws lands Dat is, het begin der eerst vruchten, gelijk Exod. 23:19. zult gij in het huis des HEEREN uws Gods brengen. Gij zult het bokje in de melk zijner moeder niet koken.
27. Verder zeide de HEERE tot Mozes: Schrijf u deze woorden; want naar luid Hebreeuws, *naar den mond dezer woorden*. dezer woorden heb Ik een verbond met u en met Israel gemaakt.
28. En hij was aldaar met den HEERE, veertig dagen en veertig nachten; hij at geen brood, Onder het woord *brood* wordt allerlei spijs verstaan, gelijk onder het woord *water* allerlei drank. en hij dronk geen water; Onder het woord *brood* wordt allerlei spijs verstaan, gelijk onder het woord *water* allerlei drank. en Hij schreef op de tafelen Te weten, de Heere, gelijk Exod. 34:1, en Deut. 10:2 te zien is. Dat God, Exod. 34:27, aan Mozes beveelt dit te schrijven, is te verstaan, dat hij het schrijven zou in het boek der wet, gelijk Exod. 17:14, maar niet dat hij het op de twee stenen tafelen schrijven zou.
- de woorden des verbonds, Dat is, geboden, gelijk Gal. 5:15. Exod. 34:29. de tien woorden.
29. En het geschiedde, toen Mozes van den berg Sinai afging (de twee tafelen der getuigenis nu waren in de hand van Mozes, als hij van den berg afging), zo wist Mozes niet, dat het vel zijns aangezichts glinsterde, toen Hij met hem sprak.
30. Als nu Aaron en al de kinderen Israels Mozes aanzagen, ziet, zo glinsterde het vel zijns aangezichts; daarom vreesden zij tot hem toe te treden. Het schijnt dat zij in het eerst hem niet terdeeg kenden, maar meenden dat hij een engel was.
31. Toen riep Mozes hen; en Aaron, en al de oversten in de vergadering Of, *vorsten, regeerders, prinsen*. keerden weder tot hem; Hem nu beter kennende door zijn stem. en Mozes sprak tot hen.
32. En daarna traden al de kinderen Israels toe; en hij gebod hun al wat de HEERE met hem gesproken had op den berg Sinai.
33. Alzo eindigde Mozes met hen te spreken, en hij had een deksel op zijn aangezicht gelegd.
34. Doch als Mozes voor het aangezicht des HEEREN kwam, om met Hem te spreken, zo nam hij het deksel af, totdat hij uitging; en nadat hij uitgegaan was, zo sprak hij tot de kinderen Israels, wat hem geboden was.
35. Zo zagen dan de kinderen Israels het aangezicht van Mozes, dat het vel van het aangezicht van Mozes glinsterde; derhalve deed Mozes het deksel weder op zijn aangezicht, totdat hij inging om met Hem te spreken. Te weten, met God.

Exodus 35

1. Toen deed Mozes de ganse vergadering der kinderen Israels verzamelen, en zeide tot hen: Dit zijn de woorden, *Anders, zaken, dingen*; alzo ook Exod. 35:4, en elders. die de HEERE geboden heeft, dat men ze doe.
2. Zes dagen zal men het werk doen; maar op den zevenden dag zal ulieden heiligheid zijn, *Dat is, een heilige dag.* een sabbat der rust den HEERE; al wie daarop werk doet, zal gedood worden.
3. Gij zult geen vuur aansteken *Te weten, om spijs te koken, Exod. 16:23.* Of om te werken, maar men mocht het vuur ten brandoffer wel aansteken. *in enige uwer woningen* *Hebreeuws, al uwe,* enz. op den sabbatdag.
4. Verder sprak Mozes tot de ganse vergadering der kinderen Israels, zeggende: Dit is het woord, dat de HEERE geboden heeft, zeggende:
5. Neemt van hetgeen, *Hebreeuws, dat bij ulieden is.* dat gijlieden hebt, een heoffer den HEERE; een ieder, wiens hart vrijwillig is, *Zie Job 12:21.* zal het brengen, ten heoffer des HEEREN: goud, en zilver, en koper;
6. Als ook hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn linnen, en geiten haar;
7. En roodgeverfde ramsvellen, en dassenvellen, en sittimhout;
8. En olie tot den luchter, en specerijen ter zalfolie, en tot roking welriekende specerijen;
9. En sardonixstenen, en vervullende stenen, tot den efod en tot den borstlap.
10. En allen, die wijs van hart zijn onder ulieden, zullen komen, en maken alles, wat de HEERE geboden heeft:
11. De tabernakel, zijn tent en zijn deksel, zijn haakjes en zijn berderen, zijn richelen, zijn pilaren, en zijn voeten;
12. De ark en haar handbomen, *Waarmede men de ark droeg van de ene plaats naar de andere.* het verzoendeksel en den voorhang des deksels; Dit deksel was van geitenhaar gemaakt, Exod. 26:7.
13. De tafel en haar handbomen, en al haar gereedschap, en de toonbroden; *Zie Exod. 25:30.*
14. En den kandelaar tot het licht, *Anders, des lights;* dat is, licht gevende; alzo staat er Ps. 148:3 *sterren des lights;* dat is, schijnende sterren. en zijn gereedschap, en zijn lampen, en de olie tot het licht;
15. En het reukaltaar, *Versta dit van het gouden altaar, Exod. 30:1.* en zijn handbomen, en de zalfolie, en het reukwerk van welriekende specerijen; en het deksel der deur aan de deur des tabernakels;
16. Het altaar des brandoffers, en den koperen rooster, dien het hebben zal, zijn handbomen, en al zijn gereedschappen; het wasvat en zijn voet.
17. De behangselen des voorhofs, zijn pilaren en zijn voeten; en het deksel van de poort des voorhofs;
18. De nagelen des tabernakels, *Hiermede maakten zij de onderste einden van het deksel of behangsel vast in de aarde, opdat de wind het niet bewegen of verwaaien zou.* en de pennen des voorhofs, met derzelver zelen; *Deze zelen dienden om de voorhangsels of deksels des tabernakels te binden en vast te maken.*
19. De ambtsklederen om in het heilige te dienen, de heilige klederen van den priester Aaron, en de klederen zijner zonen, om het

- priesterambt te bedienen. Te weten, het hogepriesterambt, gelijk Exod. 31:10.
20. Toen ging de ganse vergadering der kinderen Israels uit van voor het aangezicht van Mozes.
21. En zij kwamen, alle man, wiens hart hem bewoog, *Anders, verhief.* en een ieder, wiens geest hem vrijwillig maakte, die brachten des HEEREN heoffer tot het werk van de tent der samenkomst, en tot al haar dienst, en tot de heilige klederen. *Hebreeuws, klederen der heiligheid.*
22. Zo kwamen dan de mannen met de vrouwen, alle vrijwilligen van hart; zij brachten haken, en oorsierselen, en ringen, en spanselen, *Anders, hangende gordels.* alle gouden vaten; en alle man, die een gouden beweegoffer den HEERE offerde, *Hebreeuws, bewoog;* omdat het goud, dat de mannen brachten, bewogen en opgeheven werd, wanneer zij het den Heere gaven, daarom wordt het genoemd een *beweegoffer,* Exod. 35:22, en Exod. 38:24.
23. En alle man, bij wien gevonden werd hemelsblauw, *Dat is, was, gelijk Esth. 1:5; Mal. 2:6. Alzo ook, er is geen bedrog in zijn mond gevonden;* dat is, er was geen bedrog in zijn mond. en purper, en scharlaken, en fijn linnen, en geiten *haar,* en roodgeverfde ramsvellen, en dassenvellen, die brachten ze.
24. Allen, die een heoffer van zilver of koper offerden, die brachten het ten heoffer des HEEREN; en allen, bij welke sittimhout gevonden werd, brachten het tot alle werk van den dienst. *Versta, van den godsdienst.*
25. En alle vrouwen, die wijs van hart waren, sponnen met haar handen, zij lieten het haar maagden of gehuurde vrouwen niet spinnen, maar zij sponnen het zelve. en zij brachten het gesponnene, de hemelsblauwe *zijde,* en het purper, het scharlaken, en het fijn linnen.
26. En alle vrouwen, welker hart haar bewoog in wijsheid, die sponnen het geiten *haar.*
27. De oversten nu brachten sardonixstenen en vulstenen, tot den efod en tot den borstlap;
28. En specerijen en olie, tot den luchter en tot de zalfolie, en tot roking welriekende specerijen.
29. Alle man en vrouw, welker hart hen vrijwillig bewoog te brengen tot al het werk, hetwelk de HEERE geboden had te maken door de hand van Mozes; *Dat is, op bestelling, order, bevel van Mozes.* dat brachten de kinderen Israels *tot* een vrijwillig offer den HEERE.
30. Daarna zeide Mozes tot de kinderen Israels: Ziet, de HEERE heeft met name geroepen Bezaleel, den zoon van Uri, den zoon van Hur, van den stam van Juda.
31. En de Geest Gods heeft hem vervuld met wijsheid, met verstand, en met wetenschap, namelijk in alle handwerk;
32. En om te bedenken vernuftigen arbeid, te werken in goud, en in zilver, en in koper,
33. En in kunstige steensnijding, om in te zetten, en in kunstige houtsnijding; om te werken in alle vernuftige handwerk.
34. Hij heeft hem ook in zijn hart gegeven *anderen* te onderwijzen, hem en Aholiab, den zoon van Ahisamach, van den stam van Dan.
35. Hij heeft hen vervuld met wijsheid des harten, om te maken alle werk eens werkmeesters, en des allervernuftigsten *handwerkers,* en des borduurders en hemelsblauw, en in purper, in scharlaken, en in fijn

linnen, en des wevers; makende alle werk, en bedenkende vernuftigen arbeid.

Exodus 36

1. Toen wrocht Bezaleel en Aholiab, en alle man, die wijs van hart was, in denwelken de HEERE wijsheid en verstand gegeven had, om te weten, hoe zij maken zouden alle werk ten dienste des heiligdoms naar alles, dat de HEERE geboden had.
2. Want Mozes had geroepen Bezaleel en Aholiab, en alle man, die wijs van hart was, in wiens hart God wijsheid gegeven had, al wiens hart hem bewogen had, dat hij toetrad tot het werk, om dat te maken.
3. Zij dan namen van voor het aangezicht van Mozes het ganse heoffer, *Als, goud, zilver, koper, enz.* hetwelk de kinderen Israels gebracht hadden, tot het werk van den dienst des heiligdoms, om dat te maken; doch zij brachten tot hem nog allen morgen vrijwillig offer. *Hebreeuws, in den morgen in den morgen.*
4. Derhalve kwamen alle wijzen, die al het werk des heiligdoms maakten, ieder man van zijn werk, *Hebreeuws, man man.* hetwelk zij maakten;
5. En zij spraken tot Mozes, zeggende: Het volk brengt te veel, *Hebreeuws, het volk vermenigvuldigt te brengen; of, vermenigvuldigende brengt het volk.* meer dan genoeg is ten dienste des werks, hetwelk de HEERE te maken geboden heeft.
6. Toen gebod Mozes, dat men een stem zoude laten gaan door het leger, *Dat is, een gebod, uitroeping, proclamatie, plakkaat.* zeggende: Man noch vrouw make geen werk meer *Dat is, bereiden geen stof meer tot dit werk.* ten heoffer des heiligdoms! Alzo

werd het volk teruggehouden van *meer* te brengen.

7. Want der stoffe was *Hebreeuws, des werks;* dat is, de stof of materie, tot het werk, gelijk Exod. 36:6. denzelven genoeg Te weten, den kunstigen werkmeester. tot het gehele werk, dat te maken was; ja, er was over.
8. Alzo maakte een ieder wijze van hart, onder degenen, die het werk maakten, den tabernakel van tien gordijnen, *De tabernakel is het eerst gemaakt, ofschoon Exod. 25: de ark, de tafel en de kandelaar vóór den tabernakel genoemd worden, want daarin moest al het gereedschap staan.* van getweernd fijn linnen, en hemelsblauw, en purper, en scharlaken *met cherubim;* van het allerkunstelijkste werk maakte hij ze.
9. De lengte ener gordijn was van acht en twintig ellen, en de breedte ener gordijn van vier ellen; al deze gordijnen hadden een maat.
10. En hij voegde vijf gordijnen, de ene aan de andere; en hij voegde *andere* vijf gordijnen, de ene aan de andere.
11. Daarna maakte hij striklisjes van hemelsblauw aan den kant ener gordijn, aan het uiterste in de samenvoeging; hij deed het ook aan den uitersten kant der tweede samenvoegende gordijn.
12. Vijftig striklisjes maakte hij aan de ene gordijn, en vijftig striklisjes maakte hij aan het uiterste der gordijn; dat aan de tweede samenvoegende was; deze striklisjes vatten de ene aan de andere.
13. Hij maakte ook vijftig gouden haakjes, en voegde de gordijnen samen, de ene aan de andere, met deze haakjes, dat het een tabernakel werd.

14. Verder maakte hij gordijnen van geiten *haar*, tot een tent over den tabernakel; *Tent*, betekent hier zoveel als een dak of deksel. van elf gordijnen maakte hij ze.
15. De lengte ener gordijn was dertig ellen, en vier ellen de breedte ener gordijn; deze elf gordijnen hadden een maat.
16. En hij voegde vijf gordijnen samen bijzonder; wederom zes dezer gordijnen bijzonder.
17. En hij maakte vijftig striklisjes aan den kant van de gordijn, de uiterste in de samenvoeging; hij maakte ook vijftig striklisjes aan den kant van de gordijn der andere samenvoeging.
18. Hij maakte ook vijftig koperen haakjes, om de tent samen te voegen, dat zij een ware.
19. Ook maakte hij voor de tent een deksel van roodgeverfde ramsvellen, en daarover een deksel van dassenvellen.
20. Hij maakte ook aan den tabernakel berderen van staand sittimhout.
21. De lengte van een berd was tien ellen, en ene el en ene halve el was de breedte van elk berd.
22. Twee houvasten had een berd, *Hebreeuws, handen.* als sporten in een ladder gezet, het ene nevens het andere; alzo maakte hij het met al de berderen des tabernakels.
23. Hij maakte ook de berderen tot den tabernakel; twintig berderen naar de zuidzijde zuidwaarts.
24. En hij maakte veertig zilveren voeten onder de twintig berderen; twee voeten onder een berd, aan zijn twee houvasten, en twee voeten onder een ander berd, aan zijn twee houvasten.
25. Hij maakte ook twintig berderen aan de andere zijde des tabernakels, aan den noorderhoek.
26. Met hun veertig zilveren voeten; twee voeten onder een berd, en twee voeten onder een ander berd.
27. Doch aan de zijde des tabernakels tegen het westen, maakte hij zes berderen.
28. Ook maakte hij twee berderen tot hoekberderen des tabernakels, aan de beide zijden.
29. En zij waren van beneden *als* tweelingen samengevoegd, zij waren ook *als* tweelingen aan deszelfs oppereinde samengevoegd met een ring; alzo deed hij met die beide, aan de twee hoeken.
30. Alzo waren er acht berderen met hun zilveren voeten, zijnde zestien voeten: twee voeten onder elk berd. *Hebreeuws, twee voeten, twee voeten onder één berd.*
31. Hij maakte ook richelen van sittimhout; vijf aan de berderen der ene zijde des tabernakels;
32. En vijf richelen aan de berderen van de andere zijde des tabernakels; alsook vijf richelen aan de berderen des tabernakels, aan de beide zijden westwaarts.
33. En hij maakte de middelste richel doorschietende in het midden der berderen, van het ene einde tot het andere einde.
34. En hij overtrok de berderen met goud, en hun ringen (de plaatsen voor de richelen) maakte hij van goud; de richelen overtrok hij ook met goud.
35. Daarna maakte hij een voorhang van hemelsblauw, *Dit voorhangsel* maakte een scheiding tussen het heilige en het heilige der heiligen. en purper, en scharlaken, en fijn getweerd linnen; van het allerkunstelijkste werk

maakte hij denzelven, met cherubim.

36. En hij maakte daartoe vier pilaren van sittim *hout*, die hij overtrok met goud; hun haken waren van goud, en hij goot hun vier zilveren voeten.
37. Hij maakte ook aan de deur der tent een deksel van hemelsblauw, Dit was een ander deksel, onderscheiden van het voorhangsel, Exod. 36:35. en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, geborduurd werk;
38. En de vijf pilaren daarvan, en hun haken; en hij overtrok hun hoofden en derzelve banden met goud; en hun vijf voeten waren van koper.

Exodus 37

1. Alzo maakte Bezaleel de ark van sittimhout; twee ellen en een halve was haar lengte, en anderhalve el haar breedte, en anderhalve el haar hoogte.
2. En hij overtrok ze met louter goud, van binnen en van buiten; en hij maakte ze een gouden krans rondom.
3. En hij goot voor dezelve vier gouden ringen, aan haar vier hoeken, also dat twee ringen op derzelve ene zijde waren, en twee ringen op haar andere zijde.
4. En hij maakte handbomen van sittimhout, en hij overtrok ze met goud.
5. En hij stak de handbomen in de ringen, aan de zijden der ark, om de ark te dragen.
6. Hij maakte ook een verzoendeksel van louter goud; twee ellen en een halve was deszelfs lengte, en anderhalve el deszelfs breedte.
7. Ook maakte hij twee cherubim van goud; van dicht werk maakte hij ze,

uit de beide einden des verzoendeksels.

8. Een cherub uit het ene einde aan deze zijde, en den anderen cherub uit het andere einde aan gene zijde; uit het verzoendeksel maakte hij de cherubim, uit deszelfs beide einden.
9. En de cherubim waren de beide vleugelen omhoog uitbreidende, bedekkende met hun vleugelen het verzoendeksel; en hun aangezichten waren tegenover elkander; de aangezichten der cherubim waren naar het verzoendeksel.
10. Hij maakte ook een tafel van sittimhout; twee ellen was haar lengte, en een el haar breedte; en een el en een halve haar hoogte.
11. En hij overtrok ze met louter goud; en hij maakte een gouden krans daaraan, rondom.
12. Hij maakte daaraan ook een lijst rondom, een hand breed; en hij maakte een gouden krans rondom derzelve lijst.
13. Hij goot ook vier gouden ringen daaraan; en hij zette de ringen aan de vier hoeken, die aan derzelve vier voeten waren.
14. Tegenover de lijst waren de ringen tot plaatsen voor de handbomen, Dat is, waarin men de handbomen stak. om de tafel te dragen.
15. Hij maakte ook de handbomen van sittimhout; en hij overtrok ze met goud, om de tafel te dragen.
16. En hij maakte het gereedschap, dat op de tafel zijn zoude, haar schotelen, en haar reukschalen, en haar kroezen, en haar platelen (met welke ze bedekt zoude worden), van louter goud.
17. Hij maakte ook een kandelaar van louter goud. Van dicht werk maakte hij deze kandelaar, zijn schacht, en

zijn rieten; zijn schaaltes, zijn knopen, en zijn bloemen waren uit hem.

18. Zes rieten nu gingen uit zijn zijden; drie rieten des kandelaars uit zijn ene zijde, en drie rieten des kandelaars uit zijn andere zijde.

19. In het ene riet waren drie schaaltes, *gelijk* amandelnoten, een knoop en een bloem; en drie schaaltes, *gelijk* amandelnoten in een ander riet, een knoop en een bloem; alzo waren die zes rieten, die uit den kandelaar gingen.

20. Maar aan den kandelaar zelven waren vier schaaltes, *gelijk* amandelnoten, met zijn knopen, en met zijn bloemen.

21. En daar was een knoop onder twee rieten, uit denzelven *uitgaande*; ook een knoop onder twee rieten, uit denzelven *uitgaande*; nog een knoop onder twee rieten, uit denzelven *uitgaande*; *alzo was het* met de zes rieten, die uit denzelven uitgingen.

Te weten, kandelaar, gelijk er staat Exod. 25:35.

22. Hun knopen en rieten waren uit hem; het was altemaal een enig dicht werk van louter goud.

23. En hij maakte hem zeven lampen; zijn snuiters en zijn blusvaten waren van louter goud.

24. Hij maakte denzelven uit een talent louter goud, met al zijn vaten,

25. En hij maakte het reukaltaar van sittimhout; een el was zijn lengte en een el zijn breedte, vierkant, maar twee ellen zijn hoogte; uit hetzelfde waren zijn hoornen.

26. En hij overtrok het met louter goud, zijn dak, en zijn wanden rondom, alsook zijn hoornen; en hij maakte het een gouden krans rondom.

27. Hij maakte ook twee gouden ringen daaraan, onder zijn krans, aan zijn twee hoeken, aan zijn beide zijden, tot plaatsen voor de handbomen, dat men het daarmee droeg.

28. En hij maakte de handbomen van sittimhout, en hij overtrok ze met goud.

29. Hij maakte ook de heilige zalfolie, en het reukwerk der zuiverste welriekende specerijen, naar apothekerswerk.

Exodus 38

1. Hij maakte ook het brandofferaltaar van sittimhout; vijf ellen was deszelfs lengte, en vijf ellen zijn breedte, vierkant, en drie ellen zijn hoogte.

2. En hij maakte deszelfs hoornen op zijn vier hoeken; uit hetzelfde waren zijn hoornen; en hij overtrok het met koper.

3. Hij maakte ook al het gereedschap des altaars, de potten, en de schoffelen, en de besprengbekkens, en de krauwelen, en de koolpannen; en al zijn vaten maakte hij van koper.

4. Ook maakte hij aan het altaar een rooster van koperen netwerk, onder zijn omloop, van beneden tot zijn midden toe.

5. En hij goot vier ringen aan de vier einden des koperen roosters, tot plaatsen voor de handbomen.

6. En hij maakte de handbomen van sittimhout, en hij overtrok ze met koper.

7. En hij deed de handbomen in de ringen, aan de zijden des altaars, dat men het met dezelve droeg; hij maakte hetzelfde hol van planken.

8. Hij maakte ook het koperen wasvat, met zijn koperen voet, van de spiegels der te hoop komende vrouwen, Te weten, om die te laten gebruiken in den dienst des tabernakels, gelijk de vrouwen 1 Sam. 2:22. Of, die daar bijeen kwamen, om met vasten en bidden zich te oefenen, gelijk de profetes Hanna, Luk. 2:37. Doch inzonderheid om haar koperen spiegels tot dit werk te brengen. die te hoop kwamen voor de deur van de tent der samenkomst.
9. Hij maakte ook den voorhof, aan den zuidhoek zuidwaarts; de behangselen tot den voorhof waren van fijn getweernd linnen, van honderd ellen.
10. Hun twintig pilaren Te weten, der behangselen. en derzelver twintig voeten, waren van koper; de haken dezer pilaren en hun banden waren van zilver.
11. En aan den noorderhoek honderd ellen, hun twintig pilaren en derzelver twintig voeten waren van koper; de haken der pilaren en derzelver banden waren van zilver.
12. En aan den westerhoek waren behangselen van vijftig ellen, hun pilaren tien en derzelver voeten tien; de haken der pilaren en hun banden waren van zilver.
13. En aan den oosterhoek tegen den opgang waren vijftig ellen.
14. De behangselen aan deze zijde waren vijftien ellen, derzelver pilaren drie en hun voeten drie.
15. En aan de andere zijde van de deur des voorhofs, van hier en van daar, Dat is, aan beide de zijde. waren behangselen van vijftien ellen; hun pilaren drie en derzelver voeten drie.
16. Al de behangselen des voorhofs waren rondom van fijn getweernd linnen.
17. De voeten nu der pilaren waren van koper, de haken der pilaren, en hun banden waren van zilver, en het overdeksel hunner hoofden was van zilver, en al de pilaren des voorhofs waren met zilver omtogen.
18. En het deksel van de poort des voorhofs was van geborduurd werk, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen; en twintig ellen was de lengte, en de hoogte in de breedte was vijf ellen, tegenover de behangselen des voorhofs. Of, gelijk als.
19. En hun vier pilaren en derzelver vier voeten waren van koper, hun haken waren van zilver; ook was het overdeksel hunner hoofden en hun banden van zilver.
20. En al de pennen des tabernakels en des voorhofs rondom waren van koper.
21. Dit zijn de getelde dingen van den tabernakel, van den tabernakel der getuigenis, die geteld zijn naar den mond van Mozes, Dat is, naar het zeggen, of door het bevel. ten dienste der Levieten, door de hand van Ithamar, Zie Num. 4:33. de zoon van den priester Aaron.
22. Bezaleel nu, de zoon van Uri, den zoon van Hur, van den stam van Juda, maakte al, dat de HEERE aan Mozes geboden had.
23. En met hem Aholiab, de zoon van Ahisamach, van den stam van Dan, een werkmeester en vernuftig kunstenaar, Zie Exod. 35:35. en een borduurder in hemelsblauw, en in purper, en in scharlaken, en in fijn linnen.
24. Al het goud, dat tot het werk verarbeid is, in het ganse werk des heiligdoms, te weten, het goud des beweegoffers, was negen en twintig

talenten, Zie Exod. 25:39. en
zevenhonderd en dertig sikkelen,
naar den sikkel des heiligdoms. Zie
Num. 3:47.

25. Het zilver nu van de getelden der
vergadering was honderd talenten,
en duizend zevenhonderd vijf en
zeventig sikkelen, naar den sikkel
des heiligdoms.

26. Een beka Dat is, een halve of gekloven
sikkel. voor elk hoofd, Hebreeuws,
hersensbekken; dat is, persoon, gelijk Exod.
16:16. dat is een halve sikkel, naar
den sikkel des heiligdoms, van een
ieder, die overging tot de getelden,
van twintig jaren oud en daarboven,
Hebreeuws, een zoon van twintig jaar.
namelijk zeshonderd drie duizend,
vijfhonderd vijftig.

27. En er waren honderd talenten
zilver, om te gieten de voeten des
heiligdoms, en de voeten des
voorhangs; tot honderd voeten
waren honderd talenten, een talent
tot een voet.

28. Maar uit de duizend
zevenhonderd vijf en zeventig
sikkelen maakte hij de haken aan de
pilaren, en hij overtrok hun hoofden,
Te weten, der pilaren. en omtoog ze met
banden.

29. Het koper nu des beweegoffers
Dat is, het koper wat geofferd werd. was
zeventig talenten, en twee duizend
vierhonderd sikkelen.

30. En hij maakte daarvan de voeten
der deur van de tent der
samenkomst, en het koperen altaar,
en den koperen rooster, dien het
had, en al het gereedschap des
altaars.

31. En de voeten des voorhofs
rondom, en de voeten van de poort
des voorhofs, ook al de pennen des
tabernakels, en al de pennen des
voorhofs rondom.

Exodus 39

1. Zij maakten ook ambtsklederen, om
in het heilige te dienen, van
hemelsblauw, en purper, en
scharlaken; ook maakten zij de
heilige klederen, die voor Aaron
waren, gelijk de HEERE aan Mozes
geboden had.
2. Aldus maakte hij den efod, van goud,
hemelsblauw, en purper, en
scharlaken, en fijn getweerd linnen.
3. En zij rekten uit de dunne platen van
goud, en sneden het tot draden, om
te doen in het midden van het
hemelsblauw, en in het midden van
het purper, en in het midden van het
scharlaken, en in het midden van het
fijn linnen, van het allerkunstelijkste
werk.
4. Zij maakten samenvoegende
schouderbanden daaraan; Te weten,
aan den efod. aan deszelfs beide
einden werd hij samengevoegd.
5. En de kunstelijke riem zijns efods,
die daarop was, was gelijk zijn werk,
van hetzelfde, van goud, van
hemelsblauw, en purper, en
scharlaken, en fijn getweerd linnen,
gelijk als de HEERE aan Mozes
bevolen had.
6. Zij bereidden ook de sardonixstenen,
omvat in gouden kastjes, *als*
zegelgraving gegraveerd, met de
namen der zonen van Israel.
7. En hij zette ze op de
schouderbanden des efods, Te weten,
de werkmeesters en alzo Exod. 39:8. tot
stenen der gedachtenis voor de
kinderen Israels, gelijk de HEERE aan
Mozes geboden had.
8. Hij maakte ook de borstlap van het
allerkunstelijkste werk, gelijk het
werk des efods, van goud,
hemelsblauw, en purper, en
scharlaken, en fijn getweerd linnen.

9. Hij was vierkant; zij maakten den borstlap dubbel; een span was zijn lengte, en een span was zijn breedte, dubbel zijnde.
10. En zij vulden daarin vier rijen stenen: *Te weten, in den borstlap.* een rij van een Sardis, een Topaas en een Karbonkel; dit is de eerste rij.
11. En de tweede rij van een Smaragd, een Saffier en een Diamant.
12. En de derde rij van een Hyacinth, Agaat, en Amethyst.
13. En de vierde rij van een Turkoois, en een Sardonix, en een Jaspis; omvat in gouden kastjes in hun vullingen.
14. Deze stenen nu, met de namen der zonen van Israel, waren twaalf, met hun namen, met zegelgraving; ieder met zijn naam, naar de twaalf stammen.
15. Zij maakten ook aan den borstlap gelijk-eindigende ketentjes, van gedraaid werk, uit louter goud.
16. En zij maakten twee gouden kastjes, en twee gouden ringen; en zij zetten die twee ringen aan de beide einden des borstlaps.
17. En zij zetten de twee gedraaide gouden ketentjes aan de twee ringen, aan de einden van den borstlap.
18. Doch de twee *andere* einden der gedraaide *ketenen* zetten zij aan de twee kastjes, en zij zetten ze aan de schouderbanden des efods, recht op de voorste zijde van dien.
19. Zij maakten ook twee gouden ringen, die zij aan de twee *andere* einden des borstlaps zetten, inwendig aan zijn boord, die aan de zijde des efods is.
20. Nog maakten zij twee gouden ringen, die zij zetten aan de twee schouderbanden van den efod, beneden, aan deszelfs voorste zijde, tegenover zijn *andere* voege, boven den kunstelijke riem des efods.
21. En zij bonden den borstlap *Anders, verhieven, verbeurden.* met zijn ringen aan de ringen van den efod, met een hemelsblauw snoer, dat hij op den kunstelijke riem van den efod was; opdat de borstlap van den efod niet afgescheiden wierd, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
22. En hij maakte den mantel des efods van geweven werk, geheel van hemelsblauw.
23. En het gat des mantels was in deszelfs midden, als het gat eens pantsiers; dit gat had een boord rondom, dat het niet gescheurd wierd.
24. En aan de zomen des mantels maakten zij granaatappelen van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, getweerd.
25. Zij maakten ook schelletjes van louter goud, en zij stelden de schelletjes tussen de granaatappelen, aan de zomen des mantels rondom, tussen de granaatappelen;
26. Dat er een schelletje, daarna een granaatappel was; *wederom* een schelletje, en een granaatappel; aan de zomen des mantels rondom; om te dienen, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
27. Zij maakten ook de rokken van fijn linnen, van geweven werk, voor Aaron en voor zijn zonen;
28. En den hoed van fijn linnen, en de sierlijke mutsen van fijn linnen, en de linnen onderbroeken van fijn getweerd linnen;
29. En den gordel van fijn getweerd linnen, en van hemelsblauw, en

- purper, en scharlaken, van geborduurd werk, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
30. Zij maakten ook de plaat van de kroon der heiligheid van louter goud, en zij schreven daarop een schrift, met zegelgraving: De HEILIGHEID DES HEEREN.
31. En zij hechtten een snoer van hemelsblauw daaraan, om aan den hoed van boven te hechten, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
32. Aldus werd al het werk des tabernakels, van de tent der samenkomst voleind; en de kinderen Israels hadden het gemaakt naar alles, wat de HEERE aan Mozes geboden had; also hadden zij het gemaakt.
33. Daarna brachten zij den tabernakel tot Mozes, de tent, en al haar gereedschap, haar haakjes, haar berderen, haar richelen, en haar pilaren, en haar voeten;
34. En het deksel van roodgeverfde ramsvellen, en het deksel van dassenvellen, en den voorhang van het deksel;
35. De ark der getuigenis, en haar handbomen, en het verzoendeksel;
36. De tafel, met al haar gereedschap, en de toonbroden;
37. De louteren kandelaar met zijn lampen, de lampen, die men toerichten moest, en al deszelfs gereedschap, en de olie tot het licht;
38. Verder het gouden altaar, en de zalfolie, en het reukwerk van welriekende specerijen, en het deksel van de deur der tent.
39. Het koperen altaar, en den koperen rooster, dien het heeft, deszelfs handbomen, en al zijn gereedschap; het wasvat en zijn voet;

40. De behangselen des voorhofs, zijn pilaren en zijn voeten, en het deksel van de poort des voorhofs, zijn zelen, en zijn pennen, en al het gereedschap van den dienst des tabernakels, tot de tent der samenkomst;
41. De ambtsklederen, om in het heiligdom te dienen, de heilige klederen van de priester Aaron, en de klederen van zijn zonen, om het priesterambt te bedienen.
42. Naar alles, wat de HEERE aan Mozes geboden had, also hadden de kinderen Israels het ganse werk gemaakt.
43. Mozes nu bezag het ganse werk, en ziet, zij hadden het gemaakt, gelijk als de HEERE geboden had; also hadden zij het gemaakt. Toen zegende Mozes hen. *Dat is, hij prees hun werk, en wenste hun den zegen des Heeren.*

Exodus 40

1. Verder sprak de HEERE tot Mozes, zeggende:
2. Op den dag der eerste maand, *te weten* op den eersten der maand, zult gij den tabernakel, *Te weten, gij Mozes, door den dienst der Levieten.* de tent der samenkomst, oprichten.
3. En gij zult aldaar zetten de ark der getuigenis; en gij zult de ark met de voorhang bedekken.
4. Daarna zult gij de tafel daarin brengen, en gij zult schikken wat daarop te schikken is; *Dat is, gij zult alles in bekwame orde schikken; verstaande inzonderheid de toonbroden.* gij zult ook den kandelaar daarin brengen, en zijn lampen aansteken.
5. En gij zult het gouden altaar ten reukwerk voor de ark der getuigenis zetten, dan zult gij het deksel van de deur des tabernakels ophangen.

6. Gij zult ook het altaar des brandoffers zetten voor de deur van den tabernakel, van de tent der samenkomst.
7. En gij zult het wasvat zetten tussen de tent der samenkomst, en tussen het altaar; en gij zult water daar *in* doen.
8. Daarna zult gij den voorhof rondom zetten, en gij zult het deksel ophangen aan de poort des voorhofs.
9. Dan zult gij de zalfolie nemen en zalven den tabernakel, en al wat daarin is; en gij zult dezelve heiligen, met al zijn gereedschap, en het zal een heiligheid zijn.
10. Gij zult ook het altaar des brandoffers zalven, en al zijn gereedschap; en gij zult het altaar heiligen, en het altaar zal heiligheid der heiligheden zijn.
11. Dan zult gij het wasvat zalven, en dezelve voet; en gij zult het heiligen.
12. Gij zult ook Aaron en zijn zonen doen naderen, tot de deur van de tent der samenkomst; en gij zult hen met water wassen.
13. En gij zult Aaron de heilige klederen aantrekken; en gij zult hem zalven, en hem heiligen, dat hij Mij het priesterambt bediene.
14. Gij zult ook zijn zonen doen naderen, en zult hun de rokken aantrekken.
15. En gij zult hen zalven, gelijk als gij hun vader zult gezalfd hebben, dat zij Mij het priesterambt bedienen. En het zal geschieden, dat hun hun zalving zal zijn tot een eeuwig priesterdom *Alzo namelijk, dat het niet nodig zou zijn de zalving te vernieuwen, als hun nakomelingen tot priesters gewijd zouden worden, want naderhand werden alleen de hogepriesters gezalfd. bij hun geslachten.*
16. Mozes nu deed het naar alles, wat hem de HEERE geboden had; also deed hij.
17. En het geschiedde in de eerste maand, in het tweede jaar, *Te weten, na den uitgang uit Egypte.* op den eersten der maand, dat de tabernakel opgericht werd.
18. Want Mozes richtte den tabernakel op, *Te weten, door de handen der Levieten.* en zette zijn voeten, en stelde zijn berderen, en zette zijn richelen daaraan, en hij richtte deszelfs pilaren op.
19. En hij spreidde de tent uit over den tabernakel, en hij zette het deksel der tent daar bovenop, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
20. Voorts nam hij, en legde de getuigenis in de ark, *Dat is, de twee tafelen der wet Gods; Exod. 25:16.* en deed de handbomen aan de ark, en hij zette het verzoendeksel boven op de ark.
21. En hij bracht de ark in den tabernakel, en hij hing den voorhang van het deksel op, en bedekte de ark der getuigenis, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
22. Hij zette ook de tafel in de tent der samenkomst, aan de zijde des tabernakels tegen het noorden, buiten den voorhang.
23. En hij schikte daarop het brood in orde, *Hebreeuws, de orde des broods; te weten, de twaalf toonbroden, representerende de twaalf stammen, en daaronder alle gelovigen.* voor het aangezicht des HEEREN, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
24. Hij zette ook den kandelaar in de tent der samenkomst, recht over de tafel, aan de zijde des tabernakels, zuidwaarts.

25. En hij stak de lampen aan voor het aangezicht des HEEREN, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
26. En hij zette het gouden altaar in de tent der samenkomst, voor den voorhang. Die het heilige van het heilige der heiligen onderscheidde.
27. En hij stak daarop aan reukwerk van welriekende specerijen, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
28. Hij hing ook het deksel van de deur des tabernakels.
29. En hij zette het altaar des brandoffers aan de deur des tabernakels, van de tent der samenkomst; en hij offerde daarop brandoffer, en spijsoffer, gelijk de HEERE Dit wordt meermalen herhaald, aanwijzende dat zij in zaken, die God en den godsdienst aangaan, niet gedaan hebben dan wat God hun bevolen had. aan Mozes geboden had.
30. Hij zette ook het wasvat tussen de tent der samenkomst, en tussen het altaar; en hij deed water daarin om te wassen.
31. En Mozes en Aaron, en zijn zonen wiesen daaruit hun handen en hun voeten.
32. Als zij ingingen tot de tent der samenkomst, en als zij tot het altaar naderden, zo wiesen zij zich, gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had.
33. Hij richtte ook den voorhof op, rondom den tabernakel en het altaar, en hij hing het deksel van de poort des voorhofs op. Alzo voleindigde Mozes het werk.
34. Toen bedekte de wolk de tent der samenkomst; Hier wordt voltrokken hetgeen God de Heere beloofd heeft Exod. 25:8. Zie dergelijke 2 Kron. 5:14, en Ezech. 43:4,5. en de heerlijkheid des HEEREN vervulde den tabernakel.
35. Zodat Mozes niet kon ingaan in de tent der samenkomst, dewijl de wolk daarop bleef, en de heerlijkheid des HEEREN den tabernakel vervulde.
36. Als nu de wolk opgeheven werd van boven den tabernakel, zo reisden de kinderen Israels voort in al hun reizen.
37. Maar als de wolk niet opgeheven werd, zo reisden zij niet tot op den dag, dat zij opgeheven werd.
38. Want de wolk des HEEREN was op den tabernakel bij dag, en het vuur was er bij nacht op, Dat is, de vuurkolom. voor de ogen van het ganse huis Israels in al hun reizen. Te weten, door de woestijn, totdat zij in het beloofde land Kanaän kwamen.